

БИЛТЕН

Интернет адреса на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса на Царинската управа на Република Македонија
<http://www.customs.gov.mk/>

Интернет адреса на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса на Државниот завод за статистика
<http://www.stat.gov.mk/>

Интернет адреса на Централниот регистар на Република Македонија
<http://www.crm.org.mk/>

Скопје, јануари/февруари 2007

СОДРЖИНА

I. АНАЛИЗИ, ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Основни макроекономски индикатори на Република Македонија	7
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во одделни транзициони економии	7
Краткорочни економски движења, февруари 2007 година	8
Табела 3: Бруто домашен производ	13
Табела 4: Основни краткорочни економски трендови	14
Табела 5: Бруто домашен производ според произведен метод	16
Табела 6: Бруто домашен производ според расходиен метод	16
График 1: Бруто домашен производ	17
График 2: Инфлација, просечна	17
График 3: Инфлација, на крај на година	18
График 4: Надворешно-трговска размена	18
Табела 7: Платен биланс на Република Македонија	19
Табела 8: Надворешно-трговска размена по земји	20
Надворешен долг на Република Македонија	22
Јавен долг	23
Табела 9: Буџет – Централна државна власт	26
Табела 10: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на РМ	27
График 5: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на РМ	27
Табела 11: Буџет на Република Македонија (Централен буџет и буџети на фондови)	28
Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	30
Фонд за здравствено осигурување	31
Агенција за вработување	32
Фонд за магистрални и регионални патишта	33
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – февруари 2007 година	34
Депозити на населението и претпријатијата кај банките	39
Табела 12: Каматни стапки на банките и штедилниците во Република Македонија	40
Табела 13: Кредитни линии за мали и средни претпријатија обезбедени од Владата на РМ	42
Табела 14: Други проекти за поддршка на мали и средни претпријатија	47

II. АКТУЕЛНИ ВЕСТИ И СТАТИИ

Актуелни вести	51
Д-р Томе Неновски – Високи износи на готови пари во оптек	61
Тања Таневска – Вовед во системот за јавна внатрешна финансиска контрола (PIFC)	66
Finance and Development – Може ли Европа да дозволи да старее?	70

ПОЧИТУВАНИ,

Особена чест и задоволство ми е да ве поздравам во првиот двоброј на Билтенот на Министерството за финансии во 2007 година и воедно да го фокусирам моево обраќање на активностите и постигнувањата на нашето министерство во процесот на приближување на Република Македонија кон Европската Унија.

Имено, на 1-ви декември 2006 година, Република Македонија ја достави до Европската Комисија првата Претпристапна програма, подготвена заеднички од повеќе институции, а координирана од Министерството за финансии. Се работи за прва програма од ваков тип што ја изработила Владата на Република Македонија во процесот на приближување кон Европската унија. Нејзина основна цел е забрзување на економскиот раст и развој на државата со цел намалување на невработеноста и подобрување на животниот стандард на македонските граѓани. Во Програмата се прикажани среднорочните макроекономските движења каде се опфатени случувањата во реалниот сектор, надворешниот и монетарниот сектор, презентирани е Фискалната стратегија на Република Македонија како и Стратегијата за управување со јавен долг, а воедно презентирани се и амбициозните структурни реформи.

Самата подготовка на Претпристапната економска програма како кохерентен стратешки документ претставува потврда за капацитетот на јавната администрација, од аспект на координацијата и ефикасноста во работата. Програмата од страна на Европската комисија беше одлично оценета, а напо-

рите за интензивирањето на структурните реформи беа поздравени.

Исто така, би сакал да го споменам и за прв пат изготвениот Национален развоен план (НРП), кој претставува сеопфатна рамка на инвестициите во Република Македонија во периодот 2007–2009, чие спроведување ќе биде (ко)финансирано од домашни и странски јавни финансиски средства. Притоа, инвестиционите проекти наведени во НРП се во согласност со главните развојни цели на Република Македонија во наведениот тригодишен период, согласно владината програма за работа. Овој документ, кој од Владата беше прифатен на почетокот на оваа година, претставува основа за подготовка на Стратешката кохерентна рамка, документ кој Министерството за финансии го подготви и достави до Брисел. Карактеристично за овој документ е што за прв пат е направена програма која покрива период од седум години (2007–2013). Стратешката кохерентна рамка од своја страна претставува основа за подготовка на Оперативните програми за третата (Регионален развој) и четвртата (Развој на човекови ресурси) компонента од Инструментот за претпристапна помош (ИПА). Активностите на оперативните програми се во завршна фаза, што претставува потврда за сериозноста и способноста на Република Македонија за економско планирање и програмирање, како и решителноста за максимално искористување на претпристапните фондови од Европската Унија.

Ние во Министерството за финансии сме координатори (заедно со Секретаријатот за европски пра-

шања) на поткомитетот за Економски и финансиски прашања и статистика. Овој поткомитет е особено значаен за оценка на исполнувањето на вториот копенхагенски критериум, односно „Дали Република Македонија е функционална пазарна економија и дали е способна да се справи со конкуренцијата од Европската Унија“. Задоволство ми е да истакнам дека овогодинешниот поткомитет кој се одржа на 15 и 16 март во Брисел помина одлично, при што, од страна на Европската Комисија беше истакнат евидентниот напредок кој постои во Република Македонија во сферата на економијата и финансиите. Ваквите позитивни оценки ни даваат реална надеж да очекуваме дека Европската Унија наскоро ќе донесе оценка дека Република Македонија го исполнува вториот копенхагенски критериум.

Во Министерството за финансии имаме бројни активности во насока на приближувањето на нашето законодавството кон Европското (Acquis communi-

taire), односно транспонирање на бројни европски директиви. Тука би ги споменал Законот за Банки, Законот за НБРМ, Законот за хартии од вредност, Законот за инвестициони фондови, Законот за јавна внатрешна финансиска контрола, Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор и редица други законски проекти.

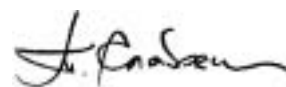
Почитувани, за крај на овој краток вовед би сакал да истакнам дека во Министерството за финансии сме свесни за предизвикот на приближувањето кон Европската Унија, особено на полето на структурните реформи и зајакнувањето на капацитетот на јавната администрација. Свесни сме дека само со напорна работа и силна посветеност ќе добиеме датум за преговори и позитивна оценка за исполнувањето на економските критериуми.

Уживајте во страниците на Билтенот.

Со почит,

Д-р Трајко Славески

Министер за финансии

БИЛТЕН

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

I. АНАЛИЗИ, ТАБЕЛИ, ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006*
Реален БДП												
БДП	%	1,2	1,4	3,4	4,3	4,5	-4,5	0,9	2,8	4,1	4,1	4,0
Инфлација (просек)	УСД мил.	3.390	3.458	3.581	3.674	3.588	3.437	3.769	4.631	5.368	5.815	6.306
Инфлација (крај на период)	%	2,3	2,6	-0,1	-0,7	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4	0,5	3,2
БДП дефлатор	%	-0,7	2,7	-2,4	2,4	6,1	3,7	1,1	2,6	-1,9	1,2	2,9
Буџетско салдо	%	2,9	3,4	1,4	2,7	8,2	3,6	3,4	0,3	1,3	3,8	3,2
(централен буџет и фондови)	% БДП	-0,5	-0,4	-1,7	0,0	1,8	-7,2	-5,7	-0,6	0,4	0,3	-0,6
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	40,0	49,8	54,5	56,9	65,9	68,1	64,7	54,3	49,4	49,3	48,8
Девизен курс, просек	ДЕН/1EUR	50,1	56,2	61,1	60,6	60,7	60,9	61,0	61,3	61,3	61,3	61,2
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1USD	41,4	55,4	51,8	60,3	65,3	69,2	58,6	49,9	45,9	51,7	46,5
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1EUR	51,3	61,2	60,9	60,6	60,8	61,0	61,1	61,3	61,4	61,2	61,2
Извоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1.147	1.237	1.291	1.190	1.321	1.155	1.112	1.362	1.672	2.041	2.401
Увоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1.462	1.623	1.807	1.686	2.011	1.681	1.916	2.211	2.785	3.097	3.763
Трговски биланс	USD мил.	-315	-386	-516	-496	-690	-526	-804	-849	-1.113	-1.056	-1.362
Биланс на тековна сметка	USD мил.	-340	-286	-269	-32	-72	-244	-358	-149	-415	82	76
како % од БДП	%	-10,0	-8,3	-7,5	-0,9	-2,0	-7,1	-9,5	-3,2	-7,7	1,4	1,2
Девизни резерви	USD млд.	0,28	0,26	0,33	0,45	0,71	0,78	0,73	0,90	0,99	1,33	1,87
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	2,2	1,9	2,2	3,2	3,7	4,7	4,0	3,9	3,3	3,6	5,5
Надворешен долг ¹⁾	USD млд.	1.118	1.139	1.437	1.490	1.489	1.506	1.635	1.813	2.044	2.258	2.315
како % од БДП	%	33,1	33,5	41,4	41,5	39,9	41,0	43,1	44,9	44,6	38,8	36,7
Странски директни инвестиции	USD мил.	11,2	30,0	127,7	32,4	175,1	440,7	77,7	96,0	155,0	97,0	383,8
како % од БДП	%	0,3	0,9	3,6	0,9	4,9	12,8	2,1	2,1	2,9	1,7	6,1

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити

* Проценка или претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

Табела 2: ОДБАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ОДДЕЛНИ ТРАНЗИЦИОНИ ЕКОНОМИИ

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Пазари во развој - Вкупно	6,6	5,5	6,0	5,5	6,1	4,8	5,0	4,8	-5,8	-5,3	-6,7	-6,6
Бугарија	5,7	5,5	6,2	6,0	6,1	5,0	7,3	5,3	-5,8	-11,3	-15,9	-15,7
Чешка Република	4,2	6,1	6,1	4,8	2,8	1,8	2,5	2,9	-6,0	-2,6	-4,2	-4,1
Естонија	8,1	10,5	11,4	9,9	3,0	4,1	4,4	4,8	-12,5	-10,5	-13,8	-12,9
Унгарија	4,9	4,2	3,9	2,8	6,8	3,6	3,9	6,4	-8,4	-6,7	-6,9	-5,7
Латвија	8,6	10,2	11,9	10,5	6,2	6,7	6,5	7,3	-12,9	-12,7	-21,3	-23,0
Литванија	7,3	7,6	7,5	7,0	1,2	2,7	3,8	3,5	-7,7	-7,1	-12,2	-12,3
Полска	5,3	3,5	5,8	5,8	3,5	2,1	1,0	2,2	-4,2	-1,7	-2,1	-2,7
Романија	8,4	4,1	7,7	6,5	11,9	9,0	6,6	4,5	-8,4	-8,7	-10,3	-10,3
Словачка	5,4	6,0	8,2	8,2	7,5	2,8	4,4	2,4	-3,6	-8,6	-8,0	-5,7
Словенија	4,4	4,0	5,2	4,5	3,7	2,5	2,5	2,3	-2,7	-2,0	-2,3	-2,6
Хрватска	3,8	4,3	4,6	4,7	2,1	3,3	3,2	2,7	-5,4	-6,4	-8,1	-8,3
Малта	0,8	2,2	2,5	2,3	2,7	2,5	2,6	2,4	-8,1	-10,5	-11,2	-11,5
Турција	8,9	7,4	5,5	5,0	8,6	8,2	9,6	8,0	-5,2	-6,3	-8,0	-7,3

1) Годишен просек

2) Процент од БДП

Извор: World Economic Outlook, IMF, Washington D.C., April 2007

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

ФЕВРУАРИ 2006 ГОДИНА

1. РЕАЛЕН СЕКТОР

1.1. Индустриско производство

Во февруари 2007 година индексот на индустриското производство забележа зголемување на месечна основа од 13,5%, како резултат на зголеменото производство во 17 од вкупно 24 индустриски гранки. Порастот во однос на истиот месец мината година изнесува 14,9%, додека кумулативно, во првите два месеци од 2007 година, индустриското производство се зголеми за 12,9% во однос на истиот период лани.

Анализирано по гранки, позитивно влијание врз зголемувањето на индексот на месечна основа имаа: рударската индустрија, односно вадење на други руди и камен (57,1%); преработувачката индустрија, односно производство на прехранбени производи и пијалаци (18,8%); производството на тутун (38,4%); производството на текстилни ткаенини (68,6%); предмети за облека (16,4%); хемиската индустрија (27,1%), нафтната индустрија (63,1%) итн.

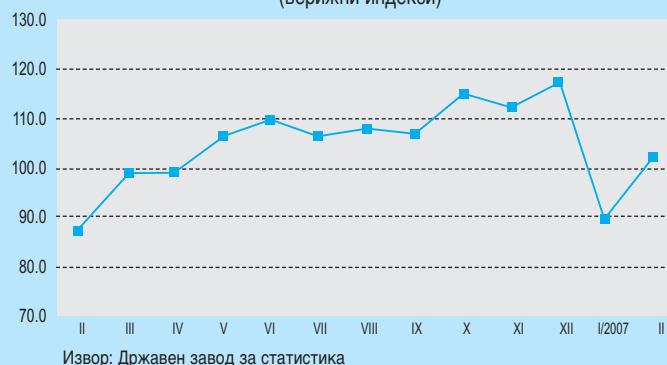
Согласно февруарските резултати и очекувањата за наредните неколку месеци, до крајот на годината се очекува индустриското производство да го достигне нивото од околу 6,1%, предвидено во проекциите.

1.2. Во февруари 2007 година, трошоците на живот не забележаа промени на месечна основа, додека на годишна основа (во однос на истиот месец од претходната година) забележа пораст од 0,5%. Кумулативниот индекс на трошоците на животот за првите два месеци од 2007, во однос на истиот период од претходната година, забележа пораст од 0,7%.

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за четричлено домаќинство за месец февруари 2007 година, пресметана врз основа на цените на мало, изнесува 10.373 денари и во однос на претходниот месец е повисока за 0,4%.

Индексот на цените на мало во јануари 2006 година на месечна основа забележа намалување од 0,1%, додека на годишна основа забележа пораст од 1,2%.

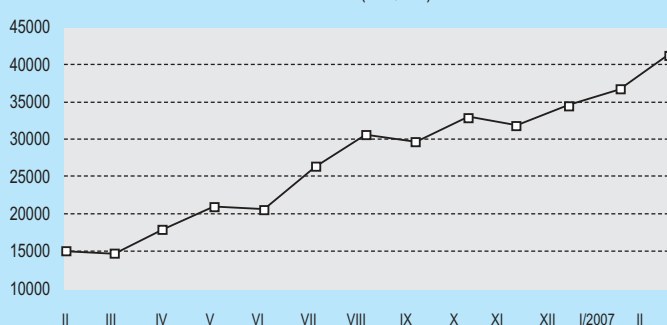
Индекси на индустриско производство
(верижни индекси)

Трошоци на живот

Никел (US\$/mt)

1.3. Во февруари 2007 година, движењата на светските стокови берзи беа стабилни, без поголеми потреси, особено кај производите кои се во нашиот фокус на интерес.

Притоа, цените на најзначајните производи воглавно забележаа мало зголемување или го задржаа истото ценовно ниво, со исклучок на никелот. Најголем раст на месечно ниво е евидентиран кај нафтените деривати, чија берзанска цена се зголеми за околу 6,4% во споредба со јануари 2007 година. Гледано од аспект на македонската економија, она што особено радува е порастот на цената на никелот, која достигна рекордно ниво од 41.184 САД \$ за еден метрички тон. Никелот во февруари 2007 година во однос на истиот месец од 2006 година бележи пораст од 175%.

2. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

2.1. Во надворешниот сектор, во првите два месеци од 2007 година евидентиран е исклучително висок пораст на надворешно-трговската размена (во доларска вредност) од 59,2%, што споредено со истиот период повеќе години наназад претставува највисоко зголемување и укажува на раздвигување на економската активност. Притоа, физичкиот обем на извозот е зголемен за нешто повеќе од 34%, додека неговата вредност достигна 436 милиони долари, што претставува пораст од 60,8%. Зголемувањето на количинскиот увоз на стоки изнесува 47,5%, а неговата вредност оствари износ од 676 милиони долари, или пораст од 58,1%.

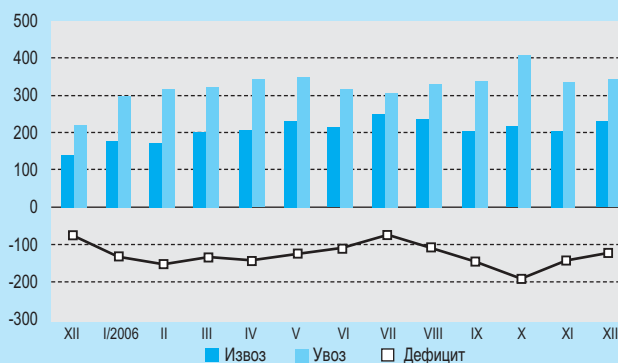
Гледано по месеци, извозот во февруари во однос на јануари е зголемен за 10,7%, а увозот само за 1,9%, што придонесе за намалување на трговскиот дефицит во февруари за 16 милиони долари од дефицитот остварен во јануари, со што и покриеноста на увозот со извоз е подобрена за 2,7 процентни поени и изнесува 64,5%.

2.2. Главни групи производи (според СМТК) со најголемо учество во извозот во февруари се: железото и челикот со 35%, облека 23%, нафта и производи од нафта 5%, пијалоци и тутун 5,3%, метална руда и метални отпадоци 4%. Овие пет групи производи сочинуваат околу 72% од вкупниот извоз на државата. Според статистичките податоци, во овој период извозот на нафта и производи од нафта, како и тутунот и преработките од тутун заради пониските цени од тие во 2006, остварија помали извозни резултати.

2.3. Во првите два месеци од 2007 година околу 70% од вкупно извезените стоки се пласирани на пазарот на Европската Унија (ЕУ27), а 49,5% од вкупно увезените стоки во Република Македонија се со потекло од оваа интеграција. Извозот во Европската Унија е поголем за 77,8%, а увозот е зголемен за 56,7%, во однос на истиот период од 2006 година.

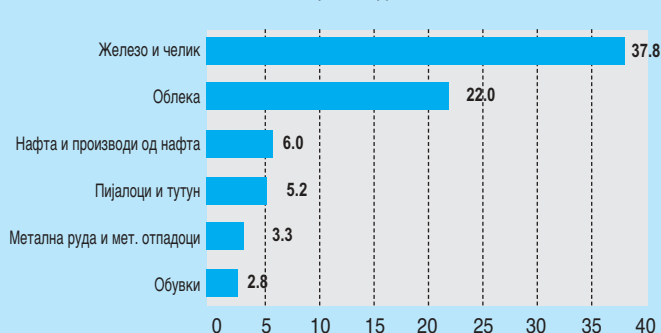
2.4. Анализата на извезените стоки по економска намена во анализираниот период, укажува дека из-

Надворешно трговска размена на РМ (во милиони \$)

Извор: Државен завод за статистика

Извоз на поважни производи по СМТК (во %)

Извор: Државен завод за статистика

возот на стоки за широка потрошувачка е зголемен за 31%, додека кај сировините и репроматеријалите е забележан значителен пораст од 86%, со што е зголемено и нивното структурно учество (68%) во вкупниот извоз за 7,3 процентни поени.

2.5. Анализата на валутната структура ни дава пореална слика за остварувањата во надворешно-трговската размена. Така, извозот во евра бележи зголемување за 67 милиони евра (41,2%), а делот од извозот реализиран на „доларскиот пазар“ бележи високо зголемување за 60 милиони долари (84,4%). Според ова, во анализираниот период вкупниот извоз изразен во денарска противвредност забележа зголемување од 48,2%. Доколку доларскиот дел на извозот за овој период се сведе по просечен курс на доларот остварен во истиот период 2006 година, се согледува загубата во извозот од 524 милиони денари или околу 10,5 милиони долари.

2.6. Надворешниот долг на Република Македонија на крајот на февруари 2007 година изнесуваше 2.278 милиони долари и во споредба со крајот на 2006 година е намален за 37 милиони долари, во најголем дел како резултат на поголемиот износ на отплата на долгот во однос на користените средства.

Од аспект на должници, надворешниот долг на

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија (по валути)

ИЗВОЗ	I-II 2006					I-II 2007					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
валута	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структура во %	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структура во %		
EUR	216	164.064.442	61,2526	10.049.373.640	72,7	305	231.723.651	61.1851	14.178.034.759	69,3	67.659.209	41,2
USD	108	70.777.002	50,9788	3.608.126.630	26,1	129	130.515.433	46.9581	6.128.756.754	29,9	59.738.421	84,4
EUR+USD	324			13.657.500.270	98,9	434			20.306.791.513	99,2		
Вк. извоз	325			13.814.414.057	100,0	436			20.466.481.093	100,0		48,2

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

јавниот сектор изнесува 1.543 милиони долари, што претставува месечен пораст од 17 милиони долари, поради порастот на долгот кај Централната Влада и јавните фондови, додека во споредба со состојбата во 2006 година тој е намален за 64 милиони долари. Во рамките на долгот во јавниот сектор, намалување во однос на 2006 година е забележано кај долгот на Централната Влада, јавните претпријатија и Централната банка, а незначително зголемување кај јавните фондови.

2.7. За првите два месеци од оваа година, повлечени се средства во износ од 26 милиони долари, од кои 21 милион долари во приватниот сектор. Во овој период склучени се нови кредити во износ од 82 милиони долари, кои во целост се во приватниот сектор. Редовното сервисирање на обврските продолжува и понатаму, при што за првите два месеци од 2007 година, сервисирани се 123 милиони долари, од кои 110 милиони долари главница. Најголем дел е отплатено спрема билатералните кредитори (64 милиони долари), од кои 59,5 милиони долари по основ на репрограмираниот долг од 1995 година.

2.8. Состојбата на краткорочниот долг на крајот на февруари 2007 година изнесуваше 91 милион долари и во целост се однесува на приватниот сектор, и тоа по основ на финансиски кредити.

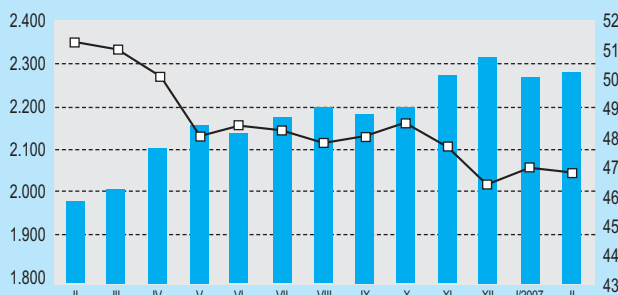
3. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

3.1. Во првите два месеци од 2007 година, вкупните приходи на Централниот буџет изнесуваат 9.995 милиони денари, што претставува зголемување од 28,4% во однос на истиот период од минатата година.

Даночните приходи во овој период се реализирани во износ од 9.469 милиони денари, што претставува зголемување од 29,8% во однос на истиот период минатата година.

Учеството на данокот на додадена вредност (ДДВ) во вкупните даночни приходи во периодот јануари-февруари 2007 година изнесува 49,6%, а на акцизите

Надворешен долг во САД\$

Извор: НБРМ

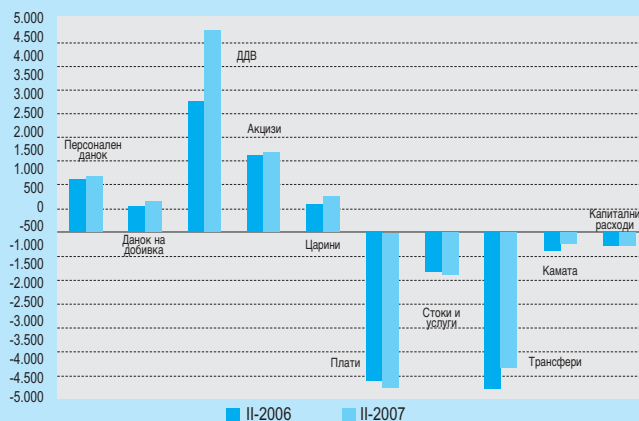
18,8%. Од овие два даноци се остварени приходи од 6.476 милиони денари. Притоа, приходите од ДДВ во анализираниот период забележаа пораст од 54,3%.

Во овој период приходите од персоналниот данок на доход се зголемени за 3,4% и изнесуваат 1.213 милиони денари, додека кај данокот на добивка е остварен пораст од 15,3%.

Приходите од царина се зголемени за 31% споредено со истиот период лани.

3.2. Во првите два месеци од 2007 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваа 9.060 милиони денари, што е за 4,9% помалку во однос на истиот период од 2006 година.

Одделни категории на приходи и расходи

Извор: Министерство за финансии

Најголеми расходни ставки се платите и надоместоците (3.775 милиони денари), со учество од 41,7%, и трансферите (3.330 милиони денари) со учество од 36,8%. Во однос на истиот период лани средствата за плати и надоместоци се зголемени за 3,8%. Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 1.129 милиони денари, односно имаат поголемо остварување во споредба со 2006 година за 4,1%.

Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 13% помалку средства. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 1.602 милиони денари или за 60 милиони денари повеќе (3,9%) во однос на истиот период лани.

3.3. Зголемената наплата на јавните приходи, во услови на помало трошење на буџетските средства, придонесоа во периодот јануари-февруари 2007 година да се оствари суфицит на Централниот Буџет од 935 милиони денари и суфицит на консолидираниот буџет кој изнесува 1.624 милиони денари.

4. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

4.1. Во февруари 2007 година, вкупните ликвидни средства на банките се на повисоко ниво за 199 милиони денари, при зголемена побарувачка на готови пари во оптек (459 милиони денари), што резултираше и со пораст на примарните пари, кои на крајот на февруари изнесуваа 29.137 милиони денари.

Од аспект на ликвидност, девизните трансакции на НБРМ претставуваа тек на креирање на ликвидност (реализиран нето-откуп на девизи на девизниот пазар), додека останатите автономни фактори, односно денарските депозити на државата и готовите пари во оптек, делуваа во насока на повлекување на ликвидност од банкарскиот сектор. Монетарните инструменти претставуваа тек на креирање на ликвидност, што во целост се должи на пониското ниво на благajnичките записи (464 милиони денари), при истовремен пораст на државните записи за монетарни цели.

4.2. На крајот од февруари 2007 година, на месечна основа, примарните пари забележаа пораст од 2,5%, а на годишна основа 15,5%. Побарувачката на готовите пари во оптек забележа месечен и годишен пораст од 3,1%, и 9,9%, соодветно.

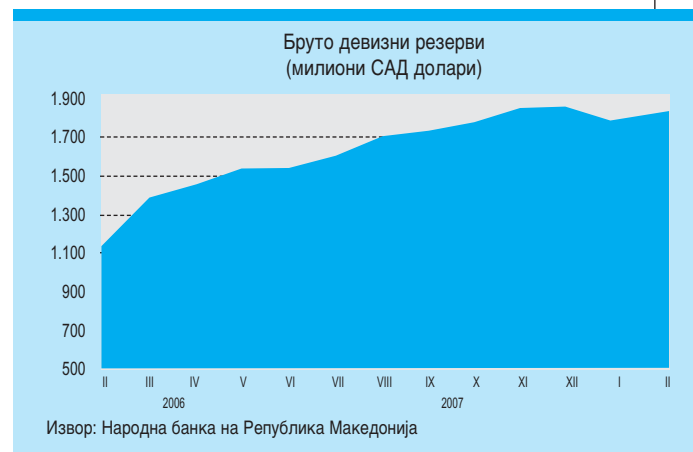
Монетарниот агрегат M1 на месечна основа е зголемен за 2,6%, што се должи на порастот на готовите пари во оптек, додека на годишно ниво бележи пораст за 16,9%. Овој пораст, проследен и со порастот на вкупниот депозитен потенцијал на банките, резултираше со месечен пораст на пошироките монетарни агрегати M2 и M4 од 3,1% и 2,9%, соодветно. На го-

дишна основа, монетарните агрегати M2 и M4 бележат пораст од 20,2% и 26,4%, соодветно.

4.3. Вкупниот депозитен потенцијал на комерцијалните банки во декември 2006 година забележа пораст од 2,8% на месечна основа, а 29,8% на годишна основа. Кредитите на приватниот сектор во февруари 2007 година забележаа годишен пораст од 32,2%, при што кредитите во домашна валута се зголемени за 30,8%, а кредитите во странска валута бележат пораст од 36,2%.

4.4. Во каматната политика на комерцијалните банки и во февруари не беа забележани некои позначајни промени. Имено, просечните пондерирани каматни стапки на денарските кредити во февруари 2007 година изнесуваа 10,6% и во однос на претходниот месец се намалени за 0,1 процентен поен, а каматните стапки на девизните кредити го задржаа нивото од претходниот месец и изнесуваа 8,4%. Просечните пасивни каматни стапки на денарските депозити се зголемени за два процентни поени и изнесуваа 4,7%, а каматните стапки на девизните депозити останаа на нивото од јануари и изнесуваа 1,8%.

4.5. Бруто девизните резерви на крајот на февруари 2007 година достигнаа ниво од 1.829 милиони долари, односно во споредба со декември 2006 година се намалени за 36 милиони долари. Во текот на февруари 2007 година, при интервенциите на девизниот пазар, НБРМ продаде 1,9 милиони долари и откупи 19,2 милиони долари, со што нето ефектот беше откупени 17,9 милиони долари.

5. СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР

5.1. Во првите два месеци од 2007 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија регистрирани се вкупно 28.864 засновани нови работни односи. Во однос на истиот период 2006 година, бројот на нови вработувања е зголемен за 3.694 или 14,7%, со што и понатаму продолжува позитивниот тренд на остварени вработувања. Врабо-

тувањата на неопределено време учествуваат со 46,5% во вкупните вработувања. Вработувањата на регистрираните невработени лица во февруари 2007 година учествуваа со 27,7% во вкупните вработувања, додека останатите вработувања се директно од неактивното население или лица кои преминале од едно на друго работно место.

5.2. Во февруари 2007 година, според Агенцијата за вработување на Република Македонија регистрирани се 372.078 невработени лица. Во однос на истиот период минатата година, бројот на невработените лица е зголемен за 10.465 или 2,9%. Притоа, како лица кои се изјасниле дека се пријавуваат само заради здравствено осигурување, во овој месец се евидентирани 75.941 лица. Најголем процент од невработените, односно 67,4% се од урбани средини (градско население).

Во однос на образовната структура, нема поголеми промени, што значи дека 51,2% од невработените се неквалификувани или полуквалификувани, 24,9% со средно стручно образование, 17% се квалификувани и високо квалификувани работници, а оние со вишо и високо образование учествуваат со 6,8%.

5.3. Согласно последните податоци од Агенцијата за вработување на Република Македонија, во февруари 2007 година, 29.300 лица користеле паричен надоместок во случај на невработеност, што претставува 7,9% од евидентираниите невработени лица.

5.4. Во февруари 2007 година, во Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, се евидентирани 269.597 пензионери, што во однос на јануари 2006 година претставува пораст за 3,1%. За исплата на пензиите, во овој месец се потрошени 2.050 милиони денари. Во февруари 2007 година, вредноста на просечната пензија изнесуваше 7.738 денари, што на годишно ниво претставува пораст од 1,3%. Соодносот на просечната пензија со просечната исплатена нето плата¹ во јануари 2007 година изнесува 55,7%.

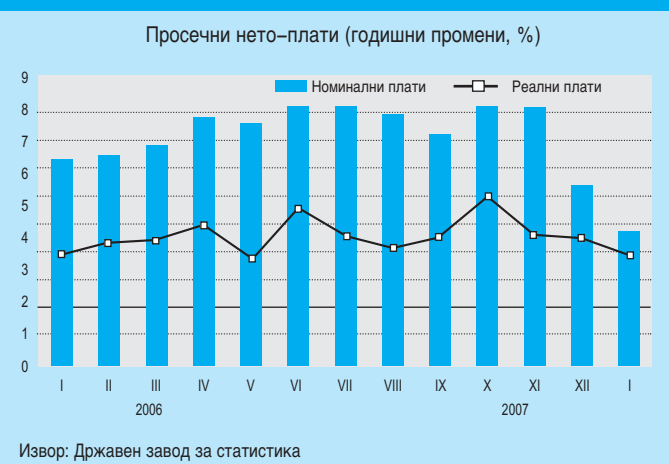
5.5. Последните расположливи податоци за корисниците на социјална помош кажуваат дека во февруари 2007 година за исплата на социјална помош се потрошени 133,3 милиони денари за 66.962 домаќинства, што е за 4,5 % повисоко ниво на годишна основа.

За корисниците на помош по основ на туѓа нега, во декември се потрошени 73,5 милиони денари за 20.859 лица. Како корисници на постојана парична помош, во овој месец се регистрирани 5.079 лица и за нив се потрошени 16,6 милиони денари, додека здравствена заштита користат 5.218 лица (лица кои не користат заштита по други основи).

5.6. Просечната месечна нето-плата по вработен во јануари 2007 година изнесуваше 13.884 денари, што на месечна основа, претставува номинално зголемување за 0,2%, односно реално намалување за 0,2%. Најголем месечен пораст на просечната нето плата, од 16,9% е забележан во одделот Производство на производи од други неметални минерали.

Во јануари 2007 година, 13,5% од работниците во Република Македонија не примиле плата.

¹) Споредбата се врши со просечната плата од претходниот месец бидејќи податоците за плати се објавуваат со еден месец задоцнување.

Табела 3: БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 2000–2006)

		Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработу- вачка индустрија и снабдување со ел. енергија, гас и вода	Градеж- ништво	Трговија на големо и трговија на мало	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посреду- вање, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импутирани станарини	Јавна управа и одбрана, социјална заштита, образо- вание, здравство и социјална работа	Импутиран и банкарс- ки услуги	Додадена вредност	Нето да- ноци на произ- водство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
		A + Б	В + Г + Д	Ѓ	Е	Ж	З	С + И + Љ	Ј + К + Л + Н				
2000	I	2,4	16,3	4,1	37,7	-7,1	13,4	2,4	1,0	0,5	11,4	15,1	12,0
	II	3,6	17,1	-9,9	4,6	-14,8	11,1	2,5	1,3	0,8	5,6	9,0	6,1
	III	1,2	1,8	5,3	-8,7	-9,6	10,1	2,7	-0,8	1,9	0,6	3,9	1,0
	IV	-3,1	4,5	12,5	-12,7	-13,1	0,7	3,2	-1,1	3,7	-0,3	3,0	0,2
	00/99	1,0	9,4	2,6	3,0	-11,3	8,5	2,7	0,1	1,7	4,1	7,5	4,5
2001	I	-6,9	-2,8	0,7	-18,9	6,7	-4,8	3,0	-8,7	-6,9	-6,2	-6,9	-6,3
	II	-12,5	-4,7	-4,9	4,5	-7,1	-7,2	2,6	-5,1	-8,5	-3,8	-4,4	-3,9
	III	-13,3	-10,6	-22,9	4,4	-14,7	-11,1	1,4	0,8	-13,1	-6,2	-6,9	-6,4
	IV	-10,3	-0,5	-22,8	9,7	-0,1	-9,9	1,3	3,7	-13,5	-1,5	-2,2	-1,6
	01/00	-10,8	-4,6	-14,4	-0,8	-4,5	-8,3	2,1	-2,3	-10,5	-4,4	-5,1	-4,5
2002	I	-5,6	-10,1	-7,0	6,0	-1,0	-3,4	-2,8	10,0	-2,5	-1,8	1,1	-1,3
	II	-2,5	-3,5	0,7	4,6	16,1	-6,7	-4,1	4,7	1,7	-0,9	2,0	-0,4
	III	-1,6	-1,3	5,3	4,2	32,2	-0,5	-4,1	0,8	6,2	0,3	3,2	0,8
	IV	1,8	10,2	1,4	6,8	18,8	3,5	-3,7	-0,8	2,2	3,6	6,6	4,1
	02/01	-2,0	-0,8	0,6	5,4	16,7	-1,8	-3,7	3,5	1,8	0,4	3,3	0,9
2003	I	3,2	3,9	8,8	1,8	14,2	-2,7	-4,4	5,7	4,4	2,3	-0,5	1,8
	II	3,5	4,0	8,1	2,2	6,7	5,2	-3,7	6,5	-3,2	3,5	0,7	3,0
	III	6,5	15,0	13,8	1,1	11,1	0,5	-3,0	4,9	-4,3	5,9	3,1	5,4
	IV	6,2	-0,7	21,6	2,0	7,0	-0,9	-3,3	2,7	-1,6	1,7	-1,0	1,2
	03/02	4,8	5,0	13,3	1,8	9,6	0,4	-3,6	4,9	-1,2	3,3	0,6	2,8
2004	I	4,5	0,7	2,7	13,3	-11,2	-7,6	11,5	0,0	10,4	3,4	3,4	3,4
	II	6,3	0,7	10,1	14,9	-8,4	-5,0	12,4	-0,4	13,2	4,8	4,8	4,8
	III	6,7	1,3	6,6	16,6	-14,2	-4,7	12,0	-1,3	13,7	4,6	4,6	4,6
	IV	7,3	-5,0	8,6	17,6	-10,7	-2,2	11,2	-0,8	12,6	3,4	3,4	3,4
	04/03	6,2	-0,8	7,4	15,7	-11,3	-4,8	11,8	-0,6	12,5	4,0	4,4	4,1
2005*	I	4,1	4,7	-9,7	5,9	3,9	6,4	0,2	0,5	-0,9	2,9	2,9	2,9
	II	3,6	13,0	-9,0	8,2	8,6	7,4	0,9	0,3	1,4	5,0	5,0	5,0
	III	2,8	5,9	-3,0	8,6	8,6	8,0	1,5	2,0	0,0	4,1	4,1	4,1
	IV	1,8	4,0	-0,2	8,7	4,9	3,0	2,9	3,4	11,1	3,8	3,8	3,8
	05/04	3,1	6,8	-5,0	7,9	6,6	6,1	1,4	1,5	2,9	4,0	4,0	4,0
2006*	I	3,0	0,5	-2,4	6,2	1,0	8,3	1,5	1,5	4,1	2,5	2,6	2,6
	II	0,8	4,9	1,4	4,7	-1,6	7,2	1,7	2,4	5,2	3,4	3,4	3,4
	III	0,5	8,3	1,8	4,8	-0,8	5,1	2,0	2,3	8,7	4,0	4,0	4,0
	IV	0,3	1,5	-3,2	5,8	1,4	9,4	1,0	2,3	1,2	2,6	2,6	2,6

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика.

Табела 4: ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006				2006	2007	
							К - 1	К - 2	К - 3	К - 4		јануари	февруари
РЕАЛЕН СЕКТОР													
Производство реални промени													
Бруто домашен производ	4,6	-4,5	0,9	2,8	4,1	4,0	2,2	3,4	4,0	2,6	3,1		
Индустриско производство	3,5	-3,1	-0,8	6,6	-2,1	7,0	-0,9	4,9	8,3	1,5	3,6	10,6	14,9
номинални промени													
Инвестиции во машини и опрема	20,8	-16,9	16,4	-7,7	4,9	4,9	9,2	24	24	13,3	18,3		
Цени													
Трошоци на живот	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4	0,5	2,7	3,5	3,6	2,3	3,2	1,6	0,5
Цени на производители на индустриски производи	8,9	2,0	-0,9	-0,3	0,9	3,2	5,6	5,7	0,1	0,2	4,5	1,3	0,3
Конкурентност на индустријата													
Продуктивност	6,0	0,5	3,0	13,1	3,9	11,8	3,8	5,9	8,9	10,9	6,4	11,2	15,6
Трошоци за работна сила по единица производ	-4,7	-0,7	0,2	-10,3	0,7	-11,8	-3,6	-1,2	-4,0	-4,3	-3,2	-6,3	-7,3
Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12,5	-2,7	1,1	-10,1	-0,4	-15,1	-9,3	-7,3	-8,3	-7,2	-7,6	-6,6	-6,1
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи цени во САД\$													
Сурова нафта-брент	28,3	24,4	25,0	28,9	38,3	54,4	61,9	69,8	70,1	59,7	65,4	54,3	57,8
Јагнешко месо (ц/кг)	261,9	291,2	330,3	388,4	461,4	443,3	383,9	420,3	408,5	399,3	403,6	404,6	400,7
Никел	8.638,0	5.944,7	6.772,0	9.629,0	13.823,4	14.744,0	14.810,0	19.925,0	29.154,0	33.129,0	24.254,0	36.811,0	411,8
Бакар	1.813,0	1.578,3	1.559,0	1.779,0	2.866,0	3.679,0	4.940,0	7.210,0	7.670,0	7.068,0	6.722,0	5.670,0	5.676,0
Олово	45,4	47,6	45,3	51,5	88,7	97,6	124,2	110,0	119,0	162,7	129,0	166,6	178,0
Цинк	112,8	88,6	77,9	82,8	104,8	138,1	224,2	329,2	336,3	420,4	327,5	378,7	331,0
Ладно валани челични лимови	385,8	299,2	328,3	444,6	607,1	733,3	750,0	666,7	700,0	658,3	693,8	650,0	650,0
Топло валани челични лимови	295,8	216,5	246,7	320,2	502,5	633,3	650,0	591,7	600,0	558,3	600,0	550,0	550,0
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР													
номинални промени на доларски вредности													
Извоз на стоки (ФОБ)	11,0	-12,7	-3,7	22,2	22,4	21,8	-6,5	14,1	35,7	22,8	17,6	60,3	54,9
Увоз на стоки (ЦИФ)	17,9	-19,4	16,3	15,3	25,9	10,1	-6,4	8,4	25,8	24,8	16,6	53,7	55,4
Трговски биланс (милиони САД \$)	-771	-533	-849	-937	-1.230	1.187	-206,0	-382,6	-269,2	-214,6	1.362,0	122,1	112,0
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$) fob	-236	-38	-324	-277	-415	-81,5	-44,6	-64,1	133,5	-48,6	-23,7	-0,4	12,9
Промена во девизните резерви (милиони САД \$) „-“ значи намалување	235,6	62,0	-40,5	168,8	82,3	415,1	33,5	112,8	167,8	61,7	375,8	-34,8	-16,0
Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД \$)	1.495,1	1.429,0	1.577,0	1.798,6	2.007,5	2.181,3	2.017,4	2.141,0	2.184,5	2.315,8	2.315,8	2.265,6	2.278,1
Курсеви (просечен)													
денар/ЕУРО	60,73	60,91	60,98	61,26	61,34	61,30	61,23	61,17	61,70	61,19	61,19	61,18	61,19
денар/САД \$	65,89	68,04	64,73	54,30	49,41	49,2919	50,97	48,75	48,00	47,47	48,79	47,06	46,84

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006				2006	2007	
							К - 1	К - 2	К - 3	К - 4		јануари	февруари
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ													
номинални промени													
Приходи	22,5	-10,3	10,1	-7,4	5,8	7,5	-6,1	-11,4	-10,2	9,2	2,8	37,1	28,4
Даночни приходи	22,1	-6,9	14,0	-9,6	6,8	4,8	-0,3	-8,4	9,8	6,8	7,1	39,8	29,8
ДДВ	75,2	-1,8	19,8	3,2	21,6	5,1	-14,3	-9,2	7,6	-5,1	0,6	67	54,3
Расходи	12,7	27,0	-0,1	-13,8	0,3	6,1	10,0	2,9	1,1	12,6	5,8	-5,8	-4,9
Тековни расходи	1,8	31,9	17,2	-1,2	1,4	2,2	11,2	3,2	3,3	22,2	9,4	-7,9	-5,2
Капитални расходи	94,5	28,3	11,8	-447,0	-3,4	47,4	5,4	0,3	-17,4	-29,5	-20,5	64,1	1,4
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6.285	-12.490	7.343	-2.551	371	1.183,0	-1.275,0	1.538,0	1.557,0	-2.466,0	-600,0	1.609,0	-674,0
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5.905	-13.171	-13.019	-2.596	7	-1.708,0	-492,0	23,0	1.131,0	-2.366,0	-1.704,0	1.882,0	-256,0
МОНЕТАРЕН СЕКТОР													
номинални промени (крај на период)													
Нето девизни средства	73,8	57,6	-19,1	5,3	4,7	30,3	41,2	34,8	40,2	28,4	28,4	31,7	25,3
Кредити на приватен сектор	17,2	7,3	12,7	15,8	18,7	20,5	21,0	26,3	24,7	30,5	30,5	31,4	32,2
Готови пари во оптик	16,6	48,5	0,0	0,3	-0,1	2,0	3,7	8,9	9,8	12,2	12,2	10,9	9,9
M1	22,6	5,6	4,6	1,1	-1,1	7,5	3,8	13,3	14,9	17,1	17,1	17,6	16,9
M2	29,4	61,9	-7,0	15,9	15,1	16,0	14,9	12,8	21,9	24,5	24,5	24,7	20,2
M4	25,6	56,7		13,2	15,3	15,1	14,9	12,9	21,9	24,9	24,9	24,0	26,4
Однос на девизните резерви спрема M1	1,65	1,88	1,51	1,51	1,62	2,30	2,55	2,47	2,61	2,49	2,49	2,61	2,56
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР													
Пазар на работна сила													
Стапка на невработеност (APC)	32,2	30,5	31,9	36,7	36,7	36,5	36,2	36,1	35,9	35,9	35,9		
Вкупно нововработени (крај на период)	101.996	90.308	110.401	79.921	112.013	147.965	40.433	73.887	110.257	150.815	150.815	15.062	28.864
Нововработени на неопределено време (крај на период)	63.987	63.346	74.341	49.661	63.538	85.033	22.258	37.428	51.998	68.878	68.878	7.095	13.420
Плати													
Номинални нето плати	5,5	3,5	6,9	4,8	4,0	4,5	6,6	7,7	7,6	7,2	7,3	4,2	5,5
Реални нето плати	-0,3	-1,9	5,0	3,6	4,4	2,0	3,8	4,1	3,9	4,8	4,0	3,4	4,8
Потрошувачка кошница	2,5	5,2	2,7	-0,7	-2,7	-1,2	4,3	4,7	4,5	4,7	4,6	0,2	0,4
Социјална заштита													
Број на пензионери (крај на период)	241.221	247.200	249.421	254.267	260.075	265.152	266.615	266.842	267.636	269.681	269.681	269.197	269.597
Број на домаќинства кои примаат социјална помош (крај на период)	77.309	80.160	82.673	64.453	66.940	66.485	67.629	64.402	65.380	65.540	65.540	66.317	66.962
Број на лица кои примаат надомест за невработени (крај на период)	35.046	41.375	46.772	47.324	45.867	40.230	36.982	36.184	33.196	30.572	30.572	29.611	29.300

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Македонија, Министерство за финансии, Министерство за труд и социјална политика, Агенција за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии.

Табела 5: БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДЕН МЕТОД

Во милиони денари

По тековни цени

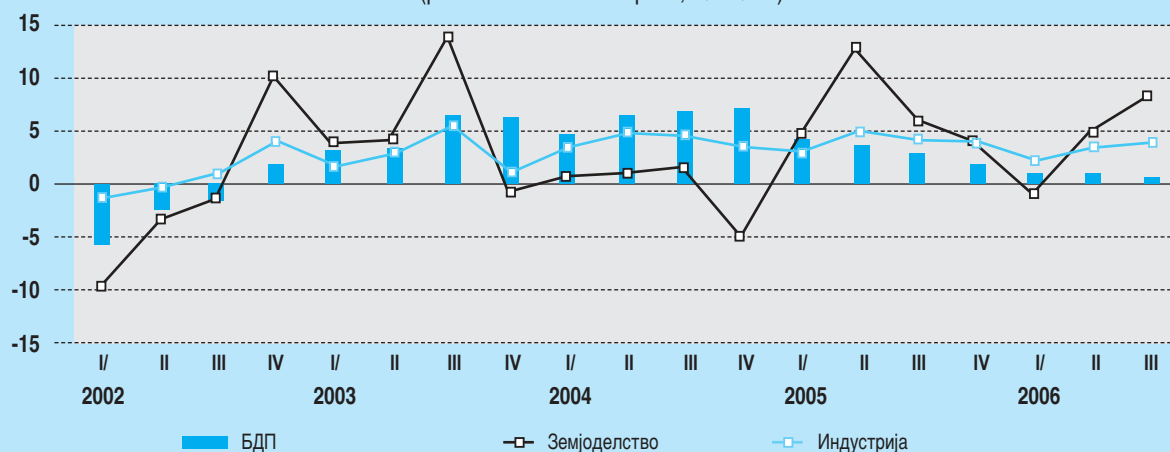
НКД	Назив	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Индекси
сектор								2005 / 2004
A	Земјоделство, лов и шумарство	23.756	22.933	24.509	28.672	30.073	31.602	105,1
B	Рибарство	14	24	48	27	21	26	123,8
B	Вадење на руди и камен	1.856	1.312	960	989	1.042	1.400	134,4
Г	Преработувачка индустрија	40.926	39.587	37.925	39.651	39.663	44.280	111,6
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	10.381	10.041	9.146	11.778	11.080	10.162	91,7
Ѓ	Градежништво	13.361	11.801	11.893	13.537	14.736	14.552	98,8
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	25.402	26.076	27.348	28.282	36.000	38.049	105,7
Ж	Хотели и ресторани	3.463	3.410	4.088	4.653	4.172	4.200	100,7
З	Сообраќај, складирање и врски	21.261	21.694	20.610	21.062	20.642	23.365	113,2
С	Финансиско посредување	7.342	7.420	7.427	6.110	7.510	8.295	110,5
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	7.466	8.304	8.168	8.453	8.853	8.024	90,6
Ј	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	14.333	14.445	16.145	16.984	17.874	20.721	115,9
К	Образование	8.266	8.048	8.688	9.436	9.913	10.253	103,4
Л	Здравство и социјална работа	8.987	8.690	9.361	9.897	9.650	9.747	101,0
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	5.217	5.548	5.553	5.503	5.984	6.363	106,3
	Импутирани станарини	10.465	10.631	10.792	13.732	15.662	15.574	99,4
	Минус: импутирани банкарски услуги	5.153	4.738	4.160	3.797	4.720	5.933	125,7
A.	Додадена вредност по основни цени	197.344	195.230	198.592	214.969	228.155	240.140	105,3
Б.	Нето даноци на производство	39.045	38.611	45.378	36.516	37.101	44.086	118,8
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	236.389	233.841	243.970	251.485	265.256	284.226	107,2

Табела 6: БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДЕН МЕТОД

	Во милиони денари						Во %					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000	2001	2002	2003	2004	2005
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	236,389	233,841	243,970	251,486	265,256	284,226	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(по тековни цени)												
Финална потрошувачка	218,986	221,771	242,795	243,853	262,208	276,880	92,6	94,8	99,5	97,0	98,9	97,4
Финална потрошувачка на домаќинствата	175,965	163,788	188,179	191,873	209,075	222,890	74,4	70,0	77,1	76,3	78,8	78,4
Финална јавна потрошувачка	43,021	57,983	54,616	51,980	53,133	53,990	18,2	24,8	22,4	20,7	20,0	19,0
Бруто-инвестиции	50,683	42,759	50,276	50,261	56,716	56,792	21,4	18,3	20,6	20,0	21,4	20,0
Инвестиции во основни средства	38,332	34,716	40,448	42,110	47,286	48,868	16,2	14,8	16,6	16,7	17,8	17,2
Пораст на залихи	12,351	8,043	9,828	8,151	9,430	7,924	5,2	3,4	4,0	3,2	3,6	2,8
Извоз на стоки и услуги	114,209	99,091	92,780	95,254	106,758	128,137	48,3	42,4	38,0	37,9	40,2	45,1
Извоз на стоки	87,161	78,625	71,994	73,800	82,635	100,538	36,9	33,6	29,5	29,3	31,2	35,4
Извоз на услуги	19,971	15,894	16,387	17,705	20,154	23,250	8,4	6,8	6,7	7,0	7,6	8,2
Набавки на нерезидентите во земјата	7,077	4,572	4,399	3,749	3,968	4,349	3,0	2,0	1,8	1,5	1,5	1,5
Увоз на стоки и услуги	147,489	129,780	141,881	137,882	160,426	177,583	62,4	55,5	58,2	54,8	60,5	62,5
Увоз на стоки	123,910	107,166	124,062	120,038	137,584	152,663	52,4	45,8	50,9	47,7	51,9	53,7
Увоз на услуги	23,579	22,614	17,819	17,844	22,842	24,920	10,0	9,7	7,3	7,1	8,6	8,8

Извор: Државен завод за статистика

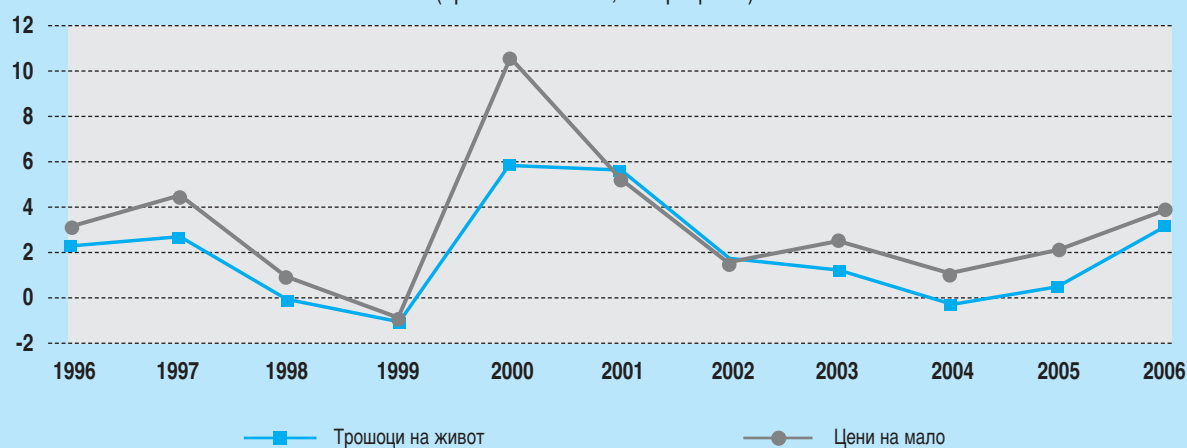
График 1: БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
(реални стапки на пораст, Q / Q - 4)

Бруто домашен производ ¹⁾	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
во милиони САД \$	3.450	3.389	3.351	3.390	3.458	3.575	3.730	3.899	3.723	3.872	4.119	4.298	4.519
(по глава на жител) во САД \$	1.785	1.742	1.705	1.709	1.732	1.781	1.848	1.924	1.830	4.119	2.032	2.114	2.219

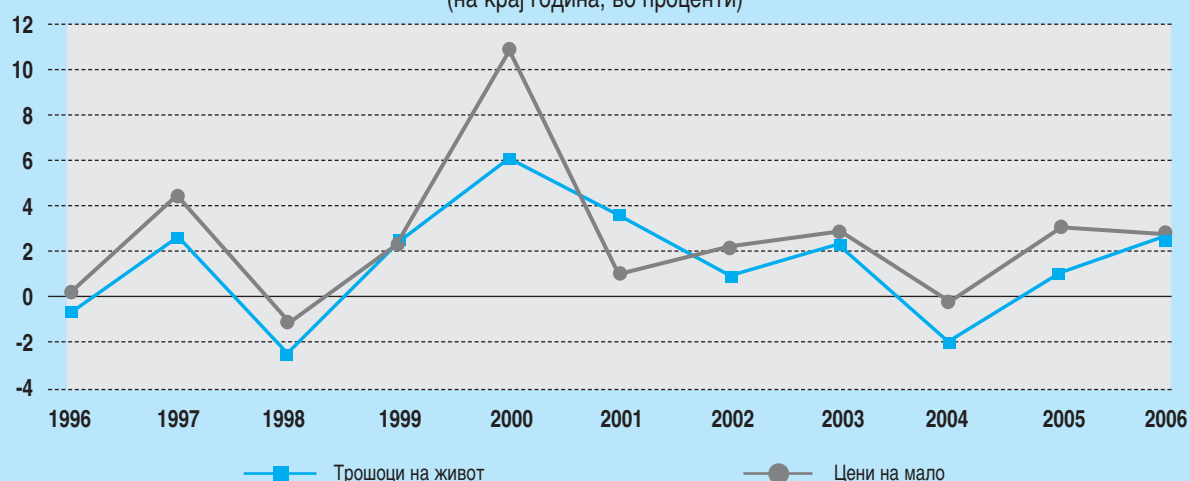
1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година, а од 2002 како базна е земена 2000-та година и е извршена индексација со дефлаторот. Поради тоа, податоците за 2002, 2003 и 2004 година не се споредливи со претходните години.*

График 2: ИНФЛАЦИЈА
(просечни стапки, во проценти)

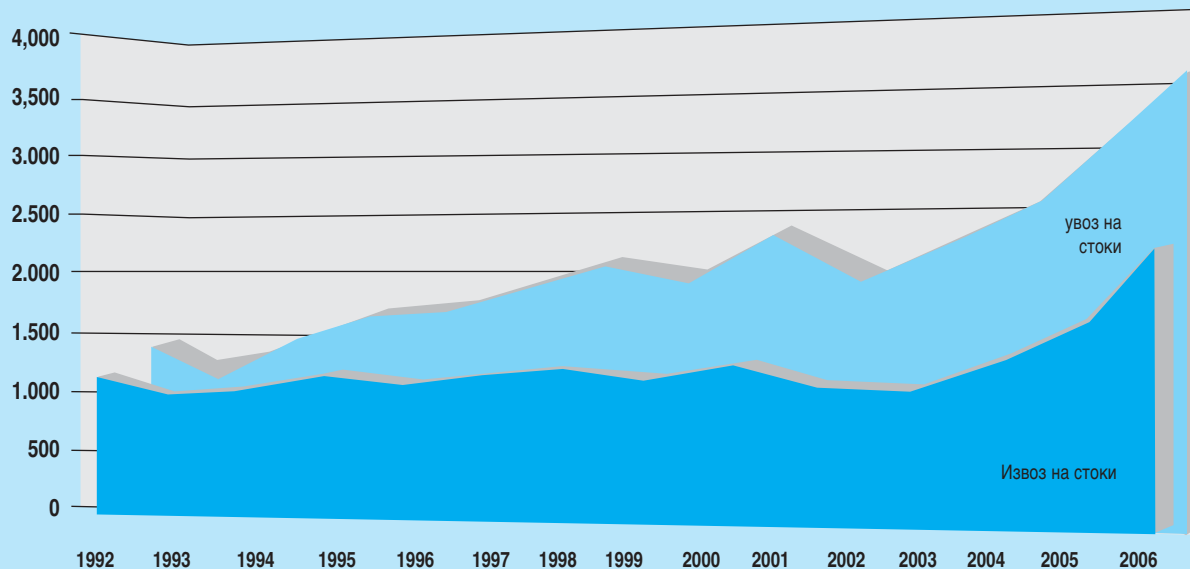
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	просечни стапки во проценти			
Трошоци на живот	2,3	2,6	-0,1	-0,7	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4	0,5	3,2	
Цени на мало	3,0	4,4	0,8	-1,1	10,6	5,2	1,4	2,4	0,9	2,1	3,9	

График 3: ИНФЛАЦИЈА
(на крај година, во проценти)

	крај на година, во проценти										
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Трошоци на живот	-0,7	2,7	-2,4	2,4	6,1	3,7	1,1	2,6	-1,9	1,2	2,9
Цени на мало	0,2	4,5	-1	2,3	10,8	1,2	2,2	2,9	-0,1	3,2	2,9

График 4: НАДВОРЕШНО ТРГОВСКА РАЗМЕНА
(во милиони САД \$)

	во милиони САД \$														
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Извоз на стоки	1,199	1,055	1,086	1,204	1,147	1,237	1,292	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,674	2,041	2,401
Увоз на стоки (FOB)	1,206	1,013	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,917	2,211	2,793	3,097	3,682
Салдо	-7	42	-185	-223	-315	-386	-515	-496	-690	-524	-805	-852	-1,119	-1,056	-1,281

Табела 7: ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
(годишни, квартални и месечни податоци)¹

(во милиони долари)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	I/2006	II/2006	III/2006	K1/2006	K2/2006	K3/2006	K4/2006	2006	I/2007	II/2007	I-III/2007
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ	-75,28	-235,43	-357,81	-152,28	-414,82	-81,48	-20,07	-6,78	-17,61	-44,46	-64,11	133,46	-48,61	-23,73	-0,39	12,89	12,50
Стоки, нето	-690,41	-523,23	-804,34	-851,48	-1112,08	-1.057,47	-86,64	-73,07	-107,11	-266,83	-367,20	-261,39	-389,82	-1.285,24	-93,00	-84,96	-177,96
Извоз, f.o.b.	1.320,73	1.153,33	1.112,15	1.359,04	1.672,43	2.039,64	122,70	147,52	179,63	449,87	586,05	699,82	660,51	2.396,26	208,31	229,32	437,63
Увоз, f.o.b. ²	-2.011,14	-1.676,56	-1.916,49	-2.210,52	-2.784,51	-3.097,11	-209,35	-220,59	-286,74	-716,70	-953,26	-961,21	-1.050,33	-3.681,49	-301,31	-314,27	-615,59
Услуги, нето	47,05	-15,79	-22,13	-2,56	-54,39	-33,87	1,25	-3,39	-4,05	-6,18	-5,60	30,02	6,96	25,20	-2,78	1,05	-1,73
Доход, нето	-45,44	-39,46	-29,78	-32,33	-39,23	-54,99	-1,79	2,64	5,03	5,89	-1,88	-11,88	4,78	-3,09	6,39	4,39	10,78
од кој: камата, нето	-39,15	-33,59	-18,64	-31,88	-26,22	-25,95	-6,26	-2,00697	-1,10	-9,38	-3,60	-6,70	-4,66	-24,34	-0,47	-2,41	-2,88
Тековни трансфери, нето	613,53	343,06	498,45	734,09	790,88	1.064,85	67,11	67,04	88,52	222,66	310,57	376,71	329,47	1.239,40	89,00	92,41	181,41
Официјални	132,30	48,65	100,50	103,36	70,07	64,39	1,79	4,48	10,67	16,93	19,73	17,83	19,26	73,75	4,13	1,92	6,05
Приватни	481,23	294,41	397,95	630,73	720,81	1.000,47	65,31	62,55	77,84	205,73	290,84	358,88	310,21	1.165,66	84,87	90,49	175,36
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА	11,28	178,23	376,87	169,97	407,01	94,67	16,33	4,55	21,11	42,00	58,71	-135,45	48,60	13,87	-0,49	-16,22	-16,71
Капитална сметка, нето	0,31	1,30	8,26	-6,69	-4,61	-2,01	-0,16	0,18	0,41	0,44	-0,54	-0,26	-0,76	-1,11	-1,62	0,12	-1,49
Капитални трансфери, нето	0,31	3,64	9,92	-6,60	-4,61	-2,01	-0,16	0,18	0,41	0,44	-0,54	-0,26	-0,76	-1,11	-1,62	0,12	-1,49
Официјални	0,00	3,64	9,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Други	0,31	0,00	0,00	-6,60	-4,61	-2,01	-0,16	0,18	0,41	0,44	-0,54	-0,26	-0,76	-1,11	-1,62	0,12	-1,49
Стекнување/располагање со нефинансиски средства	0,00	-2,34	-1,66	-0,09	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Финансиска сметка, нето	10,97	176,93	368,62	176,66	411,62	96,68	16,49	4,36	20,69	41,56	59,24	-135,19	49,37	14,98	1,13	-16,34	-15,21
Директни инвестиции, нето	176,23	442,32	77,72	94,26	155,85	97,08	7,77	3,46	279,29	290,53	21,61	11,97	26,22	350,33	0,00	7,06	7,06
Портфолио инвестиции, нето	-0,09	0,36	0,35	3,39	14,82	235,11	3,89	3,26	7,03	14,19	31,53	8,96	28,63	83,31	15,96	-10,09	5,87
Други инвестиции, нето	85,05	-183,27	159,98	129,97	260,42	179,56	-185,77	2,38	-46,24	-229,63	118,90	11,67	56,21	-42,84	-49,66	-29,35	-79,01
Трговски кредити, нето	146,54	-125,08	83,1	82,95	170,05	24,60	1,22	-22,53	28,49	7,18	40,11	-57,21	51,09	41,17	-14,22	1,27	-12,95
Заеми, нето	13,51	-107,31	8,19	23,47	59,82	153,94	-182,80	25,89	-4,67	-161,58	70,55	31,56	40,27	-19,20	-45,69	-14,42	-60,11
Валуту и депозити, нето	-122,53	27,09	44,69	2,85	-3,66	-24,77	-6,03	-2,08	-73,04	-81,16	-3,88	29,43	-48,14	-103,75	7,63	-18,41	-10,78
од кои: монетарна власт, нето	-0,19	-77,08	68,79	17,77	26,44	0,77	0,00	0,00	-68,77	-68,78	0,00	65,66	-0,14	-3,26	0,00	-0,02	-0,02
комерцијални банки, нето	-93,26	-272,39	112,17	-54,59	-105,08	26,57	-4,44	5,20	6,25	7,02	24,63	-22,48	-24,74	-15,58	4,80	-10,03	-5,24
население, нето	-29,08	376,56	-136,27	39,68	74,97	-52,10	-1,58	-7,29	-10,52	-19,40	-28,50	-13,74	-23,25	-84,90	2,83	-8,36	-5,53
Други, нето	47,53	22,03	24,00	20,69	34,22	25,79	1,83	1,10	2,98	5,93	12,12	7,89	12,99	38,94	2,61	2,21	4,83
Бруто официјални резерви	-250,22	-82,48	130,57	-50,96	-19,47	-415,07	190,59	-4,74	-219,38	-33,53	-112,80	-167,80	-61,69	-375,82	34,83	16,04	50,87
(„-“ значи зголемување) ³																	
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	64,00	57,19	-19,07	-17,70	7,81	-13,19	3,74	2,23	-3,51	2,46	5,40	1,99	0,00	9,86	0,88	3,33	4,21

1) Ревидирана временска серија – претходни податоци

2) Увозот е прикажан на f.o.b. паритет согласно V-тото издание на Прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на с.и.f. - f.o.b. факторот како процент од увозот с.и.f. по години изнесува: 1993–20%, 1994–20%, 1995–20%, 1996–14%, 1997–10%, 1998–5.02%, 1999–4.86%, 2000–3.90%, 2001–4.20%, 2002–3.80%, 2003, 2004, 2005 и 2006 – 4,06%

3) Без монетарно злато и курсни разлики; Добиените средства од сукцесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

во милиони СД\$

Италија			Грција			Русија				
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо		
90,8	111,1	-20,3	84,1	201,5	-117,4	10,3	191,8	-181,5	2000	
88,7	107,7	-19,0	101,4	184,0	-82,6	13,9	139,4	-125,5	2001	
81,9	118,6	-36,7	116,9	237,9	-121,0	14,4	125,4	-111,0	2002	
95,4	122,5	-27,1	179,8	300,2	-120,4	13,7	177,8	-164,1	2003	
134,4	163,6	-29,2	228,8	277,9	-49,1	19,7	265,4	-245,7	2004	
169,5	185,2	-15,7	312,9	296,8	16,1	21,4	418,6	-397,2	2005	
236,8	226,8	10,0	361,2	319,9	41,3	25,5	569,5	-544,0	2006	
25,4	29,4	-4,0	19,7	43,1	-23,4	2,6	60,8	-58,2	2000	Q1
27,4	29,3	-1,9	18,4	42,3	-23,9	2,7	38,6	-35,9		Q2
18,1	25,4	-7,3	23,5	55,3	-31,8	2,1	33,2	-31,1		Q3
19,9	27,0	-7,1	22,5	60,8	-38,3	2,9	59,2	-56,3		Q4
24,0	19,2	4,8	21,2	40,2	-19,0	2,8	53,4	-50,6	2001	Q1
21,4	23,3	-1,9	24,3	38,7	-14,4	3,7	31,7	-28,0		Q2
24,3	29,5	-5,2	30,6	51,1	-20,5	3,3	26,9	-23,6		Q3
19,0	35,7	-16,7	25,3	54,0	-28,7	4,1	27,4	-23,3		Q4
26,7	24,6	2,1	19,2	46,0	-26,8	3,4	49,4	-46,0	2002	Q1
25,1	26,2	-1,1	27,6	49,4	-21,8	3,6	22,3	-18,7		Q2
21,2	29,4	-8,2	30,3	52,2	-21,9	3,5	13,3	-9,8		Q3
18,7	32,2	-13,5	35,6	56,3	-20,7	3,0	61,1	-58,1		Q4
26,9	21,6	5,3	35,1	98,4	-63,3	2,5	25,1	-22,6	2003	Q1
26,5	34,3	-7,8	52,1	76,4	-24,3	3,6	34,6	-31,0		Q2
21,6	29,3	-7,7	43,7	56,7	-13,0	3,4	53,5	-50,1		Q3
20,4	37,3	-16,9	48,9	68,7	-19,8	4,2	64,6	-60,4		Q4
24,5	26,3	-1,8	52,7	59,4	-6,7	3,9	63,1	-59,2	2004	Q1
29,1	45,4	-16,3	55,1	73,6	-18,5	4,7	47,9	-43,2		Q2
38,5	43,0	-4,5	54,6	69,9	-15,3	5,5	74,5	-69,0		Q3
42,3	48,9	-6,6	66,4	75,0	-8,6	5,6	79,9	-74,3		Q4
43,6	37,2	6,4	74,2	66,3	7,9	5,3	77,4	-72,1	2005	Q1
39,9	47,6	-7,7	80,8	79,2	1,6	5,1	99,9	-94,8		Q2
45,7	48,3	-2,6	81,1	72,2	8,9	5,3	113,0	-107,7		Q3
40,3	52,1	-11,8	76,8	79,1	-2,3	5,7	128,3	-122,6		Q4
52,6	41,1	11,5	60,1	62,5	-2,4	6,0	137,5	-131,5	2006	Q1
56,2	61,5	-5,3	98,6	90,4	8,2	6,4	98,6	-92,2		Q2
63,0	57,4	5,6	120,0	75,4	44,6	8,3	150,5	-142,2		Q3
65,0	66,8	-1,8	82,5	91,6	-9,1	4,8	182,9	-178,1		Q4
5,8	7,6	-1,8	12,5	17,7	-5,2	1,4	21,8	-20,4	2004	I
8,0	9,9	-1,9	17,8	21,0	-3,2	1,2	17,3	-16,1		II
10,7	8,8	1,9	22,4	20,7	1,7	1,3	24,0	-22,7		III
12,0	13,8	-1,8	19,9	23,0	-3,1	1,7	27,3	-25,6		IV
7,8	14,7	-6,9	17,1	24,8	-7,7	1,7	2,2	-0,5		V
9,3	16,9	-7,6	18,1	25,8	-7,7	1,3	18,4	-17,1		VI
13,3	19,5	-6,2	21,2	29,3	-8,1	1,8	22,7	-20,9		VII
13,1	11,0	2,1	13,7	17,5	-3,8	1,9	29,6	-27,7		VIII
12,1	12,5	-0,4	19,7	23,1	-3,4	1,8	22,2	-20,4		IX
12,4	14,7	-2,3	21,6	23,4	-1,8	1,8	26,4	-24,6		X
12,9	15,1	-2,2	23,7	25,0	-1,3	2,2	25,5	-23,3		XI
17,0	19,1	-2,1	21,1	26,6	-5,5	1,6	28,0	-26,4		XII
12,3	9,6	2,7	20,2	18,6	1,6	1,0	25,9	-24,9	2005	I
13,8	10,2	3,6	26,8	21,0	5,8	1,7	23,4	-21,7		II
17,5	17,4	0,1	27,2	26,7	0,5	2,6	28,1	-25,5		III
10,3	7,9	2,4	31,8	29,7	2,1	1,5	33,5	-32,0		IV
16,9	20,2	-3,3	23,9	25,3	-1,4	1,9	22,4	-20,5		V
12,7	19,5	-6,8	25,1	24,2	0,9	1,7	44,0	-42,3		VI
20,4	18,6	1,8	34,4	27,2	7,2	1,7	28,9	-27,2		VII
10,8	14,8	-4,0	19,9	19,8	0,1	1,9	37,4	-35,5		VIII
14,5	14,9	-0,4	26,8	25,2	1,6	1,7	46,7	-45,0		IX
14,8	16,8	-2,0	27,7	23,7	4,0	1,7	53,4	-51,7		X
12,8	15,0	-2,2	25,5	25,8	-0,3	1,6	40,3	-38,7		XI
12,7	20,3	-7,6	23,6	29,6	-6,0	2,4	34,6	-32,2		XII
14,7	10,7	4,0	16,1	17,3	-1,2	1,8	47,3	-45,5	2006	I
17,4	13,8	3,6	18,2	18,9	-0,7	2,2	39,6	-37,4		II
20,5	16,6	3,9	25,8	26,3	-0,5	2,0	50,6	-48,6		III
19,9	14,6	5,3	24,9	25,9	-1,0	1,8	33,4	-31,6		IV
19,0	21,9	-2,9	35,1	29,6	5,5	2,2	27,1	-24,9		V
17,3	25,0	-7,7	38,6	34,9	3,7	2,4	38,1	-35,7		VI
21,8	26,3	-4,5	38,3	29,0	9,3	3,3	48,1	-44,8		VII
13,7	15,4	-1,7	38,5	20,8	17,7	2,6	52,9	-50,3		VIII
27,5	15,7	11,8	43,2	25,6	17,6	2,4	49,5	-47,1		IX
22,5	22,7	-0,2	33,0	30,2	2,8	2,2	40,5	-38,3		X
18,2	18,6	-0,4	25,2	30,4	-5,2	1,5	63,2	-61,7		XI
24,3	25,5	-1,2	24,3	31,0	-6,7	1,1	79,2	-78,1		XII
25,4	16,9	8,5	27,6	26,9	0,7	1,4	48,6	-47,2	2007	I
17,1	16,6	0,5	29,9	30,7	-0,8	1,9	53,5	-51,6		II

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Надворешниот долг на Р. Македонија на крајот на февруари 2007 година изнесуваше 2.278 милиони долари и во споредба со крајот на 2006 година е намален за 37 милиони долари. Намалувањето на надворешниот долг во најголем дел се должи на повисокиот износ на отплатите на долгот во однос на користените средства.

Гледано од аспект на должници, надворешниот долг на јавниот сектор на крајот на февруари 2007 година изнесуваше 1.543 милиони долари, што претставува месечен пораст од 17 милиони долари, додека во споредба со 2006 година тој е намален за 64 милиони долари. Во рамките на долгот во јавниот сектор намалување во однос на 2006 година е забележано кај долгот на Централната Влада, јавните претпријатија и Централната банка, а незначително зголемување кај јавните фондови.

Во структурата на надворешниот долг по должници, надворешниот долг на јавниот сектор опфаќа 67,7%, додека на приватниот сектор припаѓа 32,3%. Во рамките на долгот во приватниот сектор, најголем дел опфаќа долгот на небанкарскиот приватен сектор (76,7%), а остатокот на долгот на деловните банки.

За првите два месеци од оваа година повлечени се средства во износ од 26 милиони долари, од кои нај-

голем дел (21 милиони долари) во приватниот сектор, односно, приватни банки, нефинансиски приватен сектор и финансиски институции. Во јавниот сектор користени се средства од мултилатералните кредитори во износ од 4 милиони долари (ЕБРД, ИБРД), како и од билатералните кредитори во износ од 3 милиони долари.

Сервисирањето на обврските, продолжува да се извршува редовно, при што кумулативно за првите два месеци од 2007 година, отплатени се 123 милиони долари, од кои 110 милиони долари главница на долгот. Најголем дел од вкупните отплати се спрема билатералните кредитори (63 милиони долари), сите по основ на репрограмираниот долг од 1995 година. Спрема приватните банки и небанкарскиот приватен сектор сервисирани се 40 милиони долари, а остатокот од 19 милиони долари е отплатен спрема мултилатералните кредитори.

Новосклучените кредити во првите два месеци од оваа година изнесуваа 82 милиони долари, и целиот износ претставува задолжување на приватниот сектор.

Краткорочниот надворешен долг на крајот на февруари 2007 година изнесуваше 91 милион долари по основ на финансиски кредити.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА¹

(милиони САД долари)

	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.06	31.01.07	28.02.07
Официјални кредитори	1.052	973	1.034	1.193	1.314	1.257	1.380	1.255	1.247
Мултилатерала	720	689	757	922	1.062	1.052	1.161	1.095	1.087
IMF	82	71	67	68	63	62	56	54	52
IBRD	123	124	145	181	223	248	264	260	262
IFC	57	33	18	13	9	6	4	4	4
IDA	250	255	296	358	389	362	384	379	383
EIB	69	75	102	116	148	140	165	163	166
EUROFIMA	17	14	12	8	8	7	6	6	7
CEDB	7	6	15	17	23	20	30	30	30
EBRD	74	62	32	40	65	87	116	120	93
EU	37	44	65	112	122	106	118	117	119
IFAD	3	4	5	7	11	13	16	17	17
EAR	1	1	1	1	1	0	0	0	0
Билатерала	332	284	277	271,26	252	205	219	160	160
Приватни кредитори	443	456	543	605	694	924	935	1.010	1.031
Лондонски клуб	253	262	254	243,3	233	222	0	0	0
Еврообврзница	0	0	0	0	0	177	197	195	198
Останати	191	194	289	362	461	525	738	762	779
Банки и финан. инстит.	136	131	205	202,25	238	265	374	364	377
Претпријатија	55	63	85	159,68	223	260	363	396	403
ВКУПНО	1.495	1.429	1.577	1.799	2.008	2.181	2.315	2.265	2.278

Извор: Народна банка на Република Македонија

1) Долгорочен и среднорочен долг

ЈАВЕН ДОЛГ

I. Јавен долг - дефиниција и состојба

Јавниот долг на Република Македонија е составен од државниот долг и сите финансиски обврски создадени преку задолжување на општините и градот Скопје, како и на јавните претпријатија и трговските друштва кои се во целосна и доминантна сопственост на државата. Оттука, како носители на јавниот долг може да се јават Владата на Република Македонија, општините и градот Скопје, јавните претпријатија и трговски друштва кои се во целосна или во доминантна сопственост на државата.

II. Движење на јавниот долг

во периодот јануари - февруари 2006 година

Надворешниот јавен долг во декември 2006 година изнесуваше 1.223 милиони евра и бележи константно опаѓање, така што на крајот на месец јануари 2007 година изнесуваше 1.176 милиони евра, т.е бележи опаѓање од 3,8%. Ваквиот тренд на намалување е забележлив и во февруари, кога дополнително надворешниот долг се намалува и изнесува 1.166 милиони евра. Ова намалување, пред се, се должи на

Основа	31.12.2006	31.01.2007	28.02.2007
во милиони ЕУР			
Надворешен јавен долг*	1.223,0	1.176,1	1.166,3
Долг на општа влада	1.025,2	982,8	978,4
Централна банка	42,4	41,9	39,2
Јавни претпријатија	155,4	151,3	148,7
Домашен јавен долг	804,9	834,8	834,6
Долг на општа влада	648,4	642,7	650,1
од кои Државни записи за монетарни цели	75,9	72,9	79,0
Централна банка	155,3	190,8	183,3
Јавни претпријатија**	1,2	1,2	1,2
Вкупен јавен долг - GFS	2.027,9	2.010,9	2.000,9
Вкупен јавен долг како % од просечен GDP	41,5	36,6	36,5
Долг на општа влада - GFS	1.673,6	1.625,6	1.628,5
Долг на општа влада како % од просечен GDP	34,3	29,6	29,7
Вкупен јавен долг пресметан врз основ на Законот за јавен долг	1.754,3	1.705,2	1.699,4

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Оваа дефиниција за јавниот долг е содржана во Законот за јавен долг (Службен весник на РМ број 62/2005) и ја претставува т.н. Национална методологија за пресметка на јавниот долг. Другата методологија (ГФС методологија), која често се применува во практиката за пресметка на долгот на јавниот сектор е содржана во Прирачникот на ММФ за статистика на владините финансии и истата се разликува од националната методологија по тоа што покрај претходно наведените носители на јавен долг, во пресметката се вклучува и долгот на монетарните власти, односно долгот на Централната банка. За целите на оваа информација, податоците за јавниот долг содржани во табеларните прегледи ќе бидат пресметани според двете методологии (националната и на ММФ).

Портфолиото на јавниот долг на Република Македонија го сочинуваат долгови наследени од поранешна СФРЈ, задолжувања кај меѓународните финансиски институции и меѓународните финансиски пазари како и задолжувањето на домашните финансиски пазари.

операцијата на откуп на долгот кон Парискиот клуб на кредитори, во износ од 77 милиони евра, која започна на крајот на јануари со склучување на билатерални договори со земјите членки САД и Кувајт. Во февруари дополнително беше извршено склучување на договори со Шведска и Холандија и исплата на долгот. Според договорот од Париз од 24 јануари 2007 година, Македонија во периодот од 31 јануари до 30 април 2007 година ќе го откупи целиот долг кон Парискиот клуб на кредитори по номинална вредност и без плаќање на дополнителни пенали или провизии. Целите поради кои се премина кон ваквата операција се реструктурирање на портфолиото на јавниот долг во насока на намалување на надворешниот долг во не-евро валути, намалување на долгот со променливи каматни стапки, како и остварување на каматни заштеди во Буџетот на Република Македонија до 2011 година. За овој откуп ќе бидат искористени средства од девизната сметка на Министерството за финансии во Народна банка на Република Македонија.

Истовремено, внатрешниот јавен долг во декември 2006 година изнесуваше 805 милиони евра и до крајот на февруари 2007 година, истиот порасна за 30 милиони евра, односно за 3,7%. На месечно ниво во јануари внатрешниот јавен долг изнесуваше 835 милиони евра, а во февруари достигна 834,6 милиони евра. Ова зголемување на домашниот долг е во согласност со среднорочната Стратегија за управување со јавен долг, според која постепено ќе се зголемува уделот на домашниот долг во портфолиото на јавниот долг.

Вкупниот јавен долг пресметан според ГФС методологијата во декември минатата година изнесуваше 2.027 милиони евра. Во јануари 2007 година истиот изнесува 2.010 милиони евра, за да во февруари се намали на 2.001 милиона евра.

Истовремено, долгот на општата Влада, пресметан според ГФС методологијата, во декември 2006 година достигнува вредност од 1.673 милиони евра, во јануари 2007 година го задржува трендот на опаѓање и изнесува 1.625 милиони евра, а на крајот на февруари благо се зголемува на 1.628 милиони евра.

Пресметано според ГФС методологијата, вкупниот јавен долг како процент од просечниот БДП, во декември 2006 година изнесува 41,5%, во јануари бележи опаѓање и изнесува 36,6% од просечниот БДП, на кое ниво останува и во февруари.

Според ГФС методологијата, долгот на општата Влада како процент од БДП, во декември минатата година изнесуваше 34,3% и е во рамките на Мاستришкиот критериум за јавен долг, според кој долгот на општата Влада не смее да надмине 60% од БДП. Во наредниот период истиот опаѓа на 29,6% во јануари, а во февруари го задржува истото ниво. Во овој долг се вклучуваат и државните записи за монетарни цели, бидејќи кај нив сепак како издавач се јавува Министерството за финансии во име на НБРМ.

Пресметано според Законот за јавен долг, вкупниот јавен долг во декември 2006 година изнесуваше 1.754 милиони евра, истиот во јануари 2007 се намалува на 1.705 милиони евра, а во февруари опаѓа до 1.699 милиони евра.

Воедно, вкупниот јавен долг како процент од просечниот БДП, пресметан според Законот за јавен долг, во декември 2006 година изнесува 35,9%, во јануари оваа година забележува намалување и изнесува 31,1%, а во февруари паѓа на рекордно ниско ниво од 31% од БДП.

Со состојба декември 2006, учеството на внатрешниот и надворешниот долг во вкупниот јавен долг изнесуваше 39,7% односно 60,3%. Постои тренд на промена кон зголемување на учеството на внатрешниот долг во вкупниот јавен долг за сметка на над-

ворешниот, така што на крајот на февруари тоа учество е сведено на 41,5% односно 58,5%. Овој тренд значи постепено намалување на ризикот од девизен курс на должничкото портфолио на Република Македонија, преку пораст на денарскиот долг, а опаѓање на долгот во странска валута.

III. Државни хартии од вредност

III.1. Движења на финансискиот пазар во Р. Македонија

Каматните стапки на 3-месечните ДХВ забележуваат извесен раст во јануари и благо опаѓање во месец февруари, додека кај 6-месечните ДХВ каматните стапки забележуваат пад во јануари и благ пораст во месец февруари. Кај останатите ДХВ во истиот период, каматните стапки бележат пад во однос на претходните аукции.

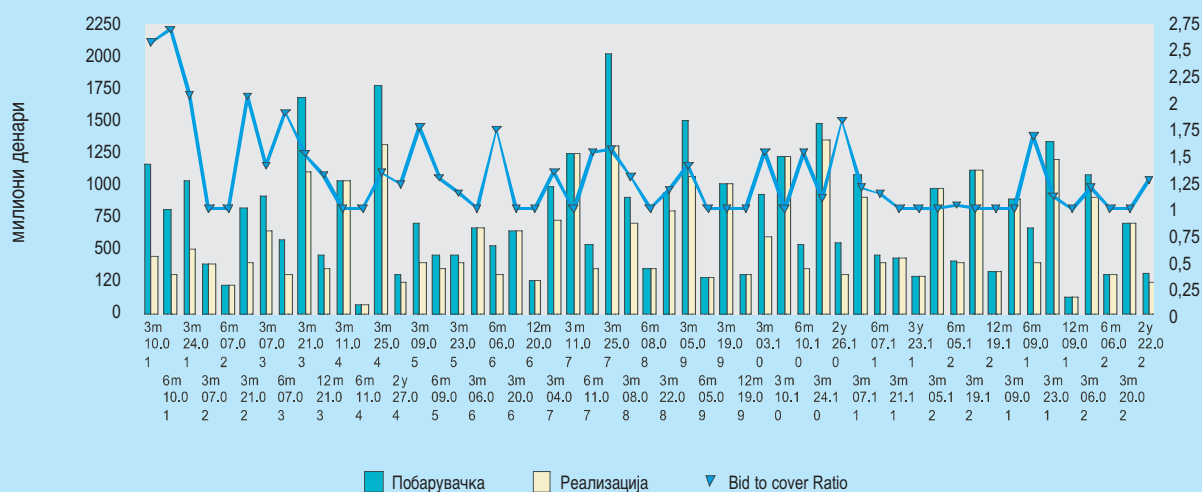
Така кај 3-месечните ДХВ, каматната стапка забележа раст до 6,57% во јануари, а веќе во наредниот месец бележи пад и го достигна нивото од 6,30%. Додека пак, каматната стапка на 6-месечните ДХВ, која по падот во месец јануари кога изнесуваше 6,76%, на последната аукција одржана во месец февруари забележа благ пораст и го достигна нивото од 6,78%.

Незначителен пад имаше и кај каматната стапка на 12-месечните ДХВ при што постигнатата каматната стапка од 8,79% е за 0,07 процентни поени помала од каматната стапка постигната на аукцијата одржана во месец декември 2006 година. Каматната стапка на 2-годишната ДО во месец февруари изнесува 8,872% односно забележува пад споредено со аукцијата во месец октомври 2006 година, кога изнесуваше 9,331%.

Доколку се направи споредбена анализа на движењата на каматните стапки на ДХВ во 2006 и 2007 година истата ќе покаже тренд на намалување. Илустративно, пондерираната каматна стапка на 3-месечните државни записи постигната на аукциите во месец февруари 2006 година изнесуваше 6,96%, додека истата каматна стапка постигната на аукциите во истиот месец во 2007 година се намали за околу 0,6 процентни поени и изнесуваше 6,37%. Кај 6-месечните државни записи пондерираната каматната стапка во февруари 2006 изнесуваше 7,08% и со перманентно намалување на истата во текот на годината, во февруари 2007 беше постигната каматна стапка од 6,78%. Трендот на движење на каматните стапки е идентичен и кај останатите ДХВ.

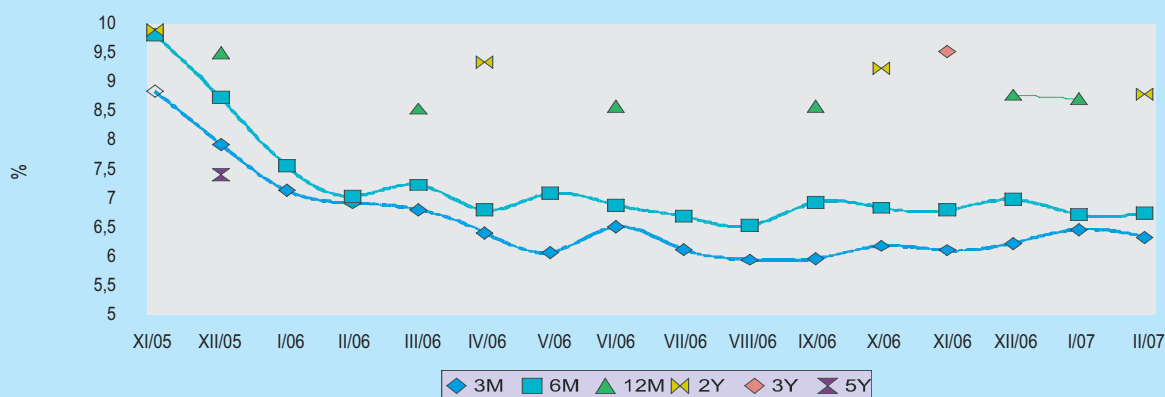
III.2. Примарен пазар на државни хартии од вредност

Побарувачка и реализација на ДХВ на аукциите јан-дек 2006 и јан-фев 2007

III.3. Секундарен пазар на државни хартии од вредност

Пондерирани каматни стапки постигнати на аукциите на ДХВ

IV. Новосклучен јавен долг во периодот јануари-февруари 2007 година

- Внатрешен долг

Во периодот јануари-февруари 2006 нема нови внатрешни задолжувања.

- Надворешен долг

Во овој период нема ново склучени кредити во областа на надворешниот јавен долг.

Табела 9: БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

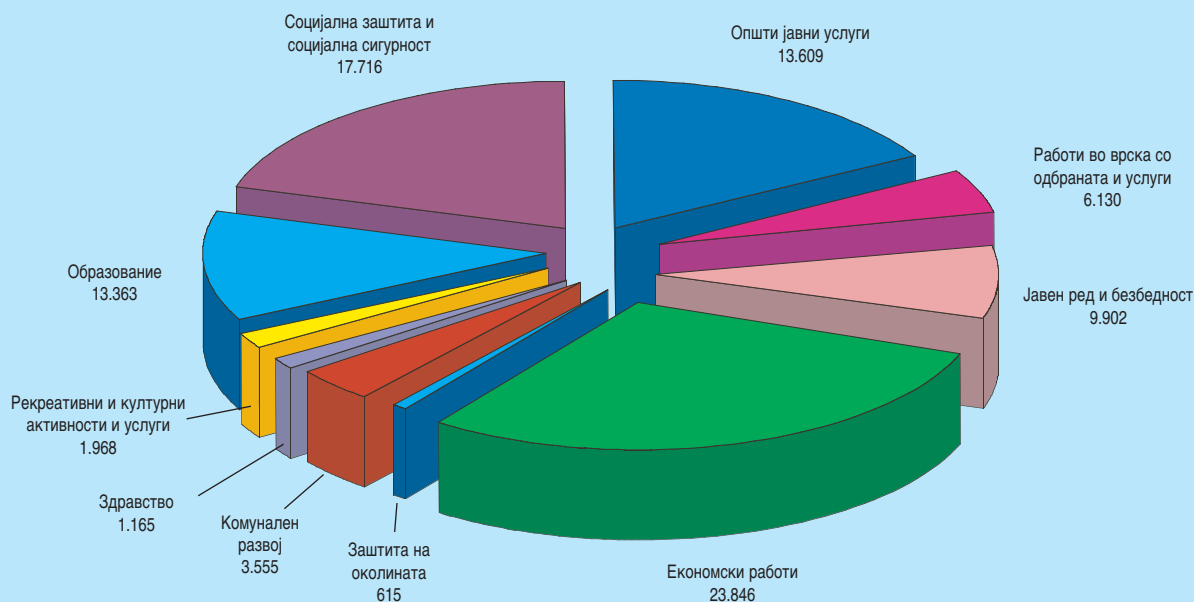
	2002	2003	2004	2005	2006
	Завршна сметка	Завршна сметка	Завршна сметка	Завршна сметка	Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	71.981.222.938	68.406.577.974	68.257.596.556	77.264.085.977	81.749.000.000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	58.896.097.958	56.784.247.919	56.534.423.095	60.465.813.344	59.940.000.000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	54.389.136.894	49.166.396.854	52.527.458.366	55.024.034.252	56.840.000.000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	10.137.596.496	10.772.545.343	10.068.869.008	10.934.484.390	11.236.000.000
Персонален данок од доход	7.513.310.320	7.502.459.597	7.706.705.300	8.098.696.839	8.051.000.000
Данок од добивка	2.624.286.176	3.270.085.746	2.362.163.708	2.835.787.551	3.185.000.000
Домашни даноци на стоки и услуги	31.235.879.140	31.741.066.910	36.093.219.422	38.172.046.946	40.136.000.000
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	20.521.036.109	21.175.919.119	25.756.854.524	27.081.128.583	28.334.000.000
Акцизи	10.714.843.031	10.565.147.791	10.336.364.898	11.090.918.363	11.802.000.000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	6.336.011.440	6.141.579.944	5.814.503.205	5.265.767.731	4.848.000.000
Увозни давачки	5.230.636.743	4.909.408.470	4.597.751.176	4.251.685.006	3.817.121.000
Други увозни давачки и такси	1.105.374.697	1.232.171.474	1.216.752.029	1.014.082.725	1.030.879.000
Други даноци	0	51.094	0	0	0
Даноци од специфични услуги	3.359.937	3.894.080	5.216.895	0	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	340.562.742	475.513.109	545.887.314	651.735.186	620.000.000
Данок на финансиски трансакции	6.335.727.139	31.746.374	237.478	-	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	4.506.961.064	7.617.851.065	4.006.964.729	5.441.779.092	3.100.000.000
Претприемачки приход и приход од имот	931.379.088	1.963.471.700	1.752.484.628	3.441.892.427	1.100.000.000
Такси и надоместоци	1.091.976.541	1.366.943.949	1.465.138.734	1.656.889.743	1.500.000.000
Други владини услуги	205.764.069	370.052.922	257.196.740	246.001.080	300.000.000
Други неданочни приходи	2.277.841.366	3.917.382.494	532.144.627	96.995.843	200.000.000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	7.193.569.639	4.081.105.548	3.341.846.311	2.045.598.523	16.227.000.000
Продажба на капитални средства	6.244.440.021	4.002.729.305	3.158.721.234	1.455.155.987	16.027.000.000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	949.129.619	78.376.243	183.125.077	590.442.536	200.000.000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	3.808.557.430	3.651.554.878	4.932.545.381	894.339.868	540.000.000
Трансфери од други нивоа на власт	1.167.411.039	1.136.220.479	3.888.654.831	508.533.363	0
Донации од странство	2.641.146.391	2.515.334.399	1.043.890.550	385.806.506	540.000.000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	480.521.896		1.908.760.868	1.538.911.272	3.000.000.000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.319.422.970	2.042.000.000
Меѓународни развојни агенции	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.319.422.970	2.042.000.000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА (наплата) НА ЗАЕМИ	18.354.261	123.097.537	10.520.580	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	71.700.272.895	64.462.761.283	63.743.917.129	67.090.435.530	81.749.000.000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	56.314.747.304	51.104.920.817	51.667.851.725	45.930.102.078	49.295.088.000
Плати, наемнини и надоместоци	18.337.661.335	20.233.542.216	20.943.062.394	21.655.526.155	22.668.904.000
Стоки и останати услуги	13.991.420.289	7.325.808.770	6.833.422.972	7.261.122.028	7.326.925.000
Тековни трансфери	20.586.832.339	21.101.506.628	21.838.665.402	13.950.459.394	14.602.763.000
Тековни трансфери до единиците на локална самоуправа	-	-	-	812.346.952	1.819.000.000
Каматни плаќања	3.398.833.341	2.444.063.205	2.052.700.957	2.250.647.550	2.877.496.000
СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	-	-	-	2.675.836.361	2.111.209.000
СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ	-	-	-	4.171.063.594	3.633.264.000
КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	8.366.132.516	4.687.684.918	4.867.347.044	7.198.053.448	12.543.385.000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД					
ХАРТИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	7.019.393.075	8.670.155.548	7.208.718.360	7.115.380.049	14.166.054.000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	931.369.212	637.002.773	76.445.946	0	0
Амортизација (отплата на главнина)	6.088.023.863	8.033.152.776	7.132.272.414	7.115.380.049	14.166.054.000

Табела 10: ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Буџет 2005	Буџет 2006	Буџет 2005	Буџет 2006	Буџет 2005	Буџет 2006
	во милиони денари		структура		% од БДП	
ВКУПНО	66.327	91.868	100,0	100,0	23,9	31,3
Општи јавни услуги	5.885	13.609	8,9	14,8	2,1	4,6
Работи во врска со одбраната и услуги	5.885	6.130	8,9	6,7	2,1	2,1
Јавен ред и безбедност	8.398	9.902	12,7	10,8	3,0	3,4
Економски работи	15.877	23.846	23,9	26,0	5,7	8,1
Заштита на околината	368	615	0,6	0,7	0,1	0,2
Комунален развој	858	3.555	1,3	3,9	0,3	1,2
Здравство	613	1.165	0,9	1,3	0,2	0,4
Рекреативни и културни активности и услуги	1.471	1.968	2,2	2,1	0,5	0,7
Образование	9.869	13.363	14,9	14,5	3,6	4,6
Социјална заштита и социјална сигурност	17.103	17.716	25,8	19,3	6,2	6,0

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на Централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди

График 5: ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ 2006 ГОДИНА

Табела 11: БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (централен буџет и буџети на фондови)

	К - 1	К - 2	К - 3	К - 4	Вкупно 2005	Буџет 2006	Реб. Буџ. 2006
ВКУПНИ ПРИХОДИ	21.732	24.627	27.928	26.641	100.928	103.198	109.029
Даночни приходи и придонеси	18.972	21.172	21.285	23.152	84.581	88.198	89.507
Даночни приходи (Сметка за сопствени приходи)	68	75	70	91	304	177	240
Даноци	12.314	13.944	14.107	15.316	55.681	57.581	58.688
Персонален данок на доход	1.834	2.052	1.951	2.260	8.097	8.051	8.256
Данок на добивка	1.080	600	623	534	2.837	3.185	4.423
ДДВ	5.745	6.767	6.652	7.918	27.082	28.334	27.374
Акцизи	2.461	2.937	3.385	2.965	11.748	12.543	11.652
Увозни давачки	1.026	1.441	1.335	1.464	5.266	4.848	5.483
Други даноци	168	147	161	175	651	620	1.500
Придонеси	6.590	7.153	7.108	7.745	28.596	30.440	30.579
Фонд за ПИОМ	4.230	4.569	4.553	4.948	18.300	19.810	19.933
Завод за вработување	312	325	322	353	1.312	1.370	1.370
Фонд за здравство	2.048	2.259	2.233	2.442	8.982	9.260	9.276
Неданочни приходи	2.495	3.088	5.284	2.951	13.818	12.943	15.992
Неданочни приходи (Сметка за сопствени приходи)	1.414	1.673	1.549	1.676	6.312	7.377	8.377
Профит од јавни финансиски институции	83	260	2.837	139	3.319	1.031	3.084
Административни такси	387	459	358	453	1.657	1.500	1.500
Партиципација за здравствени услуги	127	122	70	115	434	573	573
Други административни такси	58	69	55	64	246	300	300
Други неданочни приходи	87	52	53	72	264	382	508
Надоместоци за Фондот за патишта	340	441	462	432	1.675	1.780	1.650
Капитални приходи	112	107	587	127	933	502	700
Странски донации	152	259	672	411	1.494	1.555	2.430
Приход од отплата на заеми	1	1	0	0	2	0	400
ВКУПНИ РАСХОДИ	22.766	23.875	24.482	29.096	100.219	104.905	111.365
Тековни трошоци	21.657	22.180	21.707	24.482	90.026	93.420	98.542
Плати и надоместоци	5.640	5.736	5.566	5.894	22.836	23.997	23.922
Стоки и услуги	3.197	3.140	2.620	4.028	12.985	12.579	14.868
Трансфери	12.252	12.639	12.795	13.911	51.597	53.585	56.389
Трансфери (сметка за сопствени приходи)	160	220	192	341	913	613	1.047
Социјални трансфери	11.582	11.670	11.533	12.085	46.870	48.906	49.406
Фонд за ПИОМ	6.294	6.241	6.151	6.285	24.971	26.999	29.884
Завод за вработување	783	767	715	675	2.940	2.500	2.152
Социјална помош	965	1.026	1.113	1.034	4.138	3.954	4.279
Структурни реформи	0	0	0	0	0	0	0
Реформи на јавната администрација	0	0	0	0	0	3	4
Здравствена заштита	3.539	3.637	3.557	4.092	14.825	15.450	16.087
Други трансфери	487	704	1.037	1.453	3.681	3.975	5.850
Трошоци за бегалци	24	45	33	33	135	91	86
Каматни плаќања	569	666	727	648	2.610	3.259	3.363
Камати по домашен долг	116	433	163	362	1.074	1.259	1.259
Камати по надворешен долг	453	233	564	286	1.536	2.000	2.104
Гаранции	0	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	1.108	1.695	2.775	4.613	10.191	11.486	12.823
Буџетско салдо	-1.034	752	3.446	-2.455	709	-1.708	-2.336
Финансирање	1.034	-752	-3.446	2.455	-709	1.708	2.336
Прилив	2.458	2.015	-1.964	4.554	7.063	16.556	21.154
Приходи од приватизација	265	231	147	740	1.383	15.821	20.831
Странски донации	139	1.219	838	11.717	13.913	4.309	2.147
Странски заеми	1.532	-343	-3.398	-7.588	-9.797	-6.594	-6.585
Депозити	521	905	427	-315	1.538	3.000	3.000
Државни записи	1	3	24	1	29	20	1.761
Продажба на акции	1.425	2.765	1.483	2.099	7.772	14.848	18.818
Одлив	1.425	2.765	1.483	2.099	7.772	14.848	18.818
Отплата на главница	1.255	331	1.305	404	3.295	10.119	14.089
Надворешен долг	170	2.435	178	1.695	4.478	4.729	4.729
Домашен долг							

I	II	III	K1 2006	K2 2006	K3 2006	K4 2006	Вкупно 2006	Буџет 2007	I	II
7.337	6.756	8.976	23.069	26.306	26.222	28.504	104.101	108.634	8.721	7.651
5.957	5.933	7.958	19.848	22.782	23.080	24.888	90.598	92.824	7.807	6.735
19	21	39	79	50	35	35	199	211	11	30
4.014	3.382	5.262	12.658	15.097	15.460	16.360	59.575	61.511	5.580	3.986
511	662	760	1.933	2.098	2.025	2.358	8.414	7.471	624	589
180	383	1.162	1.725	914	950	1.119	4.708	3.704	252	397
1.760	1.284	2.184	5.228	7.342	7.155	7.534	27.259	30.390	2.940	1.756
1.191	653	698	2.542	2.839	3.374	3.419	12.174	12.627	1.091	786
280	327	386	993	1.494	1.982	3.243	7.712	5.519	417	378
92	73	72	237	410	390	176	1.213	1.800	256	80
1.924	2.530	2.657	7.111	7.635	7.586	8.493	30.825	31.102	2.216	2.719
1.250	1.651	1.718	4.619	4.969	4.893	5.467	19.948	20.671	1.443	1.770
85	120	117	322	336	337	375	1.370	1.390	89	128
589	759	822	2.170	2.330	2.356	2.651	9.507	9.041	684	821
684	704	918	2.306	2.721	2.627	2.826	10.480	13.755	775	798
303	372	559	1.234	1.117	1.496	1.656	5.503	6.471	446	470
83	13	7	103	406	56	258	823	2.370	23	44
107	131	157	395	426	308	364	1.493	1.500	129	137
28	27	25	80	76	65	22	243	452	25	18
20	20	25	65	70	59	26	220	300	24	20
47	38	24	109	176	209	125	619	677	29	25
97	103	121	321	452	434	374	1.581	1.680	99	84
52	49	42	143	390	143	272	948	550	75	43
613	69	45	727	299	166	231	1.423	1.505	44	75
31	1	13	45	74	153	288	560	0	20	0
6.903	8.206	8.429	23.538	26.265	25.085	30.871	105.759	112.027	6.839	7.907
6.687	7.679	8.109	22.475	24.145	22.335	27.569	96.524	100.098	6.522	7.645
1.869	1.933	1.948	5.750	5.878	5.707	6.086	23.421	24.852	1.981	1.995
702	933	1.221	2.856	3.264	2.655	4.128	12.903	14.833	841	904
3.624	4.740	4.716	13.080	14.265	13.167	16.163	56.675	57.279	3.471	4.574
46	52	69	167	209	165	240	781	633	76	54
3.419	3.977	4.170	11.566	12.726	12.072	12.466	48.830	50.987	3.265	4.228
2.020	2.143	2.233	6.396	6.640	6.751	6.947	26.734	28.865	2.232	2.283
267	203	189	659	521	487	450	2.117	2.058	142	138
53	548	347	948	945	1.114	1.090	4.097	4.131	84	581
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0
1.079	1.082	1.400	3.561	4.621	3.718	3.979	15.879	15.929	807	1.226
159	704	463	1.326	1.308	911	3.451	6.996	5.601	130	282
0	7	14	21	22	20	7	70	58	0	10
492	73	225	790	736	418	1.193	3.137	2.965	229	172
41	30	69	140	444	79	419	1.082	1.337	20	25
451	43	156	650	292	339	774	2.055	1.628	209	147
0	0	0	0	0	387	0	387	169	0	0
216	527	320	1.063	2.120	2.751	3.301	9.235	11.929	317	262
434	-1.450	547	-469	2	1.083	-2.365	-1.749	-3.393	1.882	-256
-434	1.450	-547	469	-2	-1.083	2.355	1.739	3.393	-1.882	256
8.516	1.493	-250	9.759	3.097	-166	5.390	18.080	14.791	902	1.715
28	1	13.899	13.928	3.846	0	0	17.774	750	0	0
45	54	61	159	496	484	534	1.673	3.477	31	135
8.305	1.247	-14.387	-4.835	-4.101	-695	3.741	-5.890	7.014	1.000	1.682
138	171	175	484	422	43	1.070	2.019	3.500	-129	-102
0	21	3	24	2.433	2	0	2.459	50	0	0
8.950	43	297	9.290	3.099	917	3.025	16.331	11.398	2.784	1.459
8.950	43	297	9.290	3.099	917	3.025	16.331	11.398	2.784	1.459
8.950	43	166	9.159	381	917	487	10.944	6.461	2.784	1.459
0	0	131	131	2.718	0	2.538	5.387	4.937	0	0

Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите што ги оствари Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во првите два месеци во 2007 година се за 6,3% поголеми од истиот период во 2006 година и изнесуваат 5.163 милиони денари. Најголем дел од приходите, односно 60,5% претставуваат приходи по основ на придонеси од плати, каде е остварен пораст од 11,5%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 32,4% во вкупните приходи и се зголемени за 4,1%, додека пак приходите од Агенцијата за вработување за осигурување на невработените лица корисници на паричен надоместок се намалени за 29,3% и нивно учество во вкупните приходи изнесува 3,1%.

Расходите на Фондот во анализираниот период изнесуваат 5.243 милиони денари и се поголеми за 9,6% во однос на истиот период во 2006 година. Најголем дел од вкупните расходи, односно 81,2% е потрошен за исплата на пензии на корисниците. Притоа, 95,6% од пензиите се исплатени за редовни пензии, а нивниот пораст изнесува 4,3%. Расходите за придонес за здравствена заштита учествуваат со 11,6% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Дефицитот на Фондот за Пензиско и инвалидско осигурување во првите два месеца од 2007 година изнесува 80 милиони денари.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан.-фев.
ПРИХОДИ	22.883	24.289	25.811	28.191	28.983	28.878	31.467	5.163
Придонес од плати	15.722	15.671	15.784	16.882	17.204	17.484	19.369	3.125
Придонес од доходот	311	331	283	307	383	388	303	48
Приходи од Буџетот на Републиката	4.174	5.744	6.961	7.741	8.486	8.291	9.385	1.674
Приходи од приватен сектор	404	377	409	394	412	390	244	36
Приходи од индивидуални земјоделци	58	41	61	71	41	39	33	4
Приходи од акцизи	804	716	688	677	661	659	661	97
Придонес од Агенцијата за вработување за невработени лица	1.101	1.126	1.404	1.536	1.719	1.550	1.230	162
Други приходи	74	73	29	65	57	59	219	17
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	68	209	192	42	21	18	23	0
Приходи по основ на нови вработувања	167	0	0	0	0	0	0	0
Пренесени приходи од претходна година	0	0	0	476	0	0	0	0
РАСХОДИ	22.940	24.697	25.889	27.740	29.132	29.015	31.204	5.243
Пензии	19.774	21.278	22.255	24.008	25.121	24.969	25.410	4.258
Редовни пензии	18.948	19.041	19.982	21.667	22.824	23.335	24.272	4.070
Воени пензии	505	514	518	499	509	479	455	75
Земјоделски пензии	321	297	262	234	217	178	154	22
Ретроактивна исплата на 8%	0	1.167	1.136	1.131	1.027	455	0	0
Предвременно пензионирање според Законот од 2000 година	0	112	103	121	88	90	70	10
Предвременно пензионирање според Законот од 2001 година	0	148	254	262	247	240	178	30
Предвременно пензионирање според Законот од 2004 година						91	115	22
Разлика за Министерство за внатрешни работи							166	29
Транзициони трошоци							1.325	257
Надоместок за телесно оштетување	72	72	83	80	82	82	82	14
Надоместоци од инвалидско осигурување	94	91	76	98	97	110	138	28
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	12	7	9	6	6	6	4	0
Придонес за здравствена заштита	2.672	2.805	2.934	3.184	3.349	3.416	3.582	610
Надоместок на стручната служба	141	153	165	172	170	172	208	38
Други расходи	175	254	222	192	257	190	258	38
Капитални средства	-	37	145	0	50	70	196	0
Дефицит / Суфицит	-57	-408	-78	451	-149	-137	263	-80

Фонд за здравствено осигурување

Во периодот јануари – февруари 2007 година **приходите** на Фондот за здравствено осигурување изнесуваа 2.562 милиони денари, што е за 9,2% повеќе во однос на истиот период од 2006 година. Во структурата на приходите, најголемо учество (58,7%) имаат придонесите за здравствено осигурување, каде е реализиран пораст од 11,7%. Придонесите од Пензискиот фонд учествуваат со 23,8% во вкупните приходи и се зголемени за 11,3%, додека придонесите кои ги плаќа Агенцијата за вработување за невработените лица учествуваат со 15,1% во приходите и истите се зголемени за 11,9%.

Расходите на Фондот за здравствено осигурување во истиот период во 2007 година изнесуваат 2.089 милиони денари и се пониски за 4,6% споредено со истиот период од претходната година. Амбулантните трошоци, кои имаат најголемо учество во расходите (84,8%), исто така забележаа пад од 8,6%.

Во анализираниот период, Фондот за здравствено осигурување реализираше **суфицит** од 473 милиони денари.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан.-фев.
ПРИХОДИ	12.790	12.295	13.656	14.698	14.886	15.083	15.698	2.562
Придонеси	7.745	7.528	7.823	8.418	8.762	8.982	9.506	1.505
Придонеси од Пензискиот Фонд	2.649	2.616	3.075	3.184	3.349	3.417	3.584	610
Придонеси од Агенцијата за вработување	1.941	1.554	1.763	1.849	1.998	2.062	2.145	386
Придонеси од Министерството за труд	0	48	54	64	41	64	56	12
Други приходи	455	70	734	1.064	676	79	124	6
Приходи по договори за сини картони	0	0	0	0	0	0	0	0
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	–	166	111	29	60	479	283	43
Пренесен вишок од претходната година	0	313	96	91	1	0	0	0
РАСХОДИ	12.463	12.205	13.611	14.678	14.722	15.206	16.308	2.089
Амбулантни трошоци	2.486	2.505	4.430	5.132	5.959	7.129	14.387	1.771
Болничко лекување	5.737	5.919	4.929	5.038	5.098	6.311	0	0
Трошоци по програми	105	306	123	21	0	0	0	0
Лекови	1.681	1.555	1.305	1.868	2.006	0	0	0
Забна заштита	687	522	521	630	0	0	0	0
Ортопедски трошоци	143	111	134	150	280	171	182	37
Лекување во странство	70	90	144	221	117	151	164	13
Друг вид лекување (надоместоци)	694	769	832	968	941	1.062	1.145	212
Администрација	250	268	360	309	254	276	373	51
Опрема и одржување	90	44	656	219	23	106	57	5
Други трошоци	200	48	23	32	27	0	0	0
Кредити и камати	321	71	154	90	17	0	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит/суфицит	326	90	45	21	164	-123	-610	473

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

аАгенција за вработување

Агенцијата за вработување на почетокот на 2007 година оствари вкупни **приходи** од 850 милиони денари, што претставува намалување од 14,5% во однос на истиот период лани. Истовремено, приходите од придонеси се зголемени за 5,8%, а дотациите од Буџетот и покрај тоа што имаат најголемо учество во структурата на приходите (74,2%) се намалени за 19,8%. Во самата структура на дотациите од Буџетот, 92,7% се по основ на покривање на дефицитот на Агенцијата.

Расходите на Агенцијата за вработување во анализираниот период во 2007 година изнесуваат 906 милиони денари, што е за 17,6% помалку во однос на прет-

ходната година. Расходите за функција изнесуваат 867 милиони денари, или 95,7% од вкупните раходи и се намалени за 18,3%. Од овие расходи 32,3% се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, а речиси 1% се трошоци за активни мерки (за поттикнување на вработеноста и надоместок за преквалификација). Расходите за стручна служба не се променети во однос на лани и учествуваат со 4,3% во вкупните расходи.

Агенцијата за вработување во 2005 година, оствари **дефицит** од 56 милиони денари.

АГЕНЦИЈА ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан.-фев.
ПРИХОДИ	5.119	4.827	5.918	6.241	7.456	6.940	5.685	850
Приходи од придонеси	1.121	1.136	1.180	1.224	1.270	1.313	1.371	217
Придонес од плати	1.098	1.113	1.178	1.223	1.155	1.192	1.264	141
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	22	23	2	0	24	23	18	3
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	1	4	5	3	0
Придонес од претходната година	0	0	0	0	88	93	86	73
Дотации од Буџетот на Републиката	3.990	3.677	4.726	5.002	6.163	5.616	4.302	631
За покривање на дефицитот на Агенцијата за вработување	3.470	3.170	3.742	3.958	4.522	4.612	3.865	585
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	516	481	944	980	988	418	288	40
Реформа на јавната администрација	–	26	19	3	61	22	9	2
По други основи	3	26	21	61	592	564	140	4
Други приходи	8	13	12	16	23	11	12	2
РАСХОДИ	5.110	4.749	5.868	6.214	7.325	6.938	5.933	906
Расходи за функцијата	4.913	4.571	5.658	6.005	7.102	6.710	5.699	867
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	1.875	1.879	2.273	2.377	2.697	2.425	1.991	280
Придонеси за здравствено осигурување	1.936	1.555	1.763	1.849	1.998	2.063	2.144	384
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	1.102	1.138	1.453	1.557	1.729	1.552	1.236	162
Средства за вработување на инвалидни лица	–	–	128	121	58	114	219	33
Исплата според Закон за поттикнување на вработеноста	–	–	–	61	592	526	65	0
Надоместок за преквалификација	–	–	41	40	29	30	44	8
Проекти за вработување							0	0
Расходи за стручната служба	198	178	210	209	223	228	234	39
Основни плати и наемнини	118	116	124	134	132	133	135	22
Надоместоци	19	18	22	20	20	22	21	3
Стоки и останати услуги	54	43	42	51	68	69	73	14
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	1	0	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	6	2	22	4	3	4	5	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфици	9	78	50	27	132	2	-248	-56

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за магистрални и регионални патишта

Фондот за магистрални и регионални патишта во периодот јануари – февруари 2007 година наплати **приходи** во износ од 301 милиони денари, што претставува значителен пораст од 41,3% споредено со истиот период во 2006 година. Најголемо учество од 33,2% во вкупните приходи имаат приходите од Буџетот кои изнесуваат 100 милиони денари, додека лани во овој период не се остварени приходи по овој основ. Износот на средства од годишен надоместок за патни моторни возила е помал за 8% и претставува 30,6% од вкупните приходи.

Расходите на Фондот за патишта во анализиранiot период изнесуваат 262 милиони денари. Најголем дел од трошоците (46,9%) се направени во делот на инвестициите. За одржување на патиштата потрошени се 71 милиони денари, што претставува намалување од 53,9% во однос на претходната година. За студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци потрошени се 26% од вкупните расходи.

Фондот за патишта во овој период оствари **суфицит** од 39 милиони денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан.-фев.
ПРИХОДИ	3.506	4.012	3.434	3.668	3.299	3.031	2.975	301
Приходи од Буџет	1.590	1.655	1.305	1.603	1.610	1.320	1.350	100
Надоместок за употреба на патишта што ги користат странските моторни возила	82	73	87	82	77	90	102	16
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	746	704	761	797	853	842	790	92
Надоместок за употреба на автопат	537	375	381	728	741	743	687	75
Странски кредит	538	1.098	862	418	9	0	0	0
Други приходи	14	21	2	39	9	36	46	18
Грант	–	87	36	1	0	0	0	0
РАСХОДИ	3.506	4.013	3.420	3.661	3.889	3.389	3.525	262
Инвестиции	1.662	1.756	1.250	1.107	1.753	1.405	1.630	123
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	179	286	289	205	156	164	148	68
Одржување на патиштата	952	926	900	1.063	1.081	1.013	1.032	71
Отплата на кредити	212	299	304	424	242	254	274	0
Средства за локални патишта	502	596	528	666	611	508	441	0
Останати трошоци	0	0	0	46	45	45	0	0
Обврски од претходната година	0	0	0	0	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	150	149	150	0	0	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / суфицит	0	-1	14	7	-590	-358	-550	39

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Македонска берза на долгорочни хартии од вредност

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - ФЕВРУАРИ 2007 ГОДИНА

Во февруари 2007 година прометот на Македонската Берза за хартии од вредност по пат на класичното тргување изнесуваше 1.546 милиони денари и во однос на јануари бележи раст за 128,94%. Прометот остварен преку блок трансакции на Берзата во овој месец изнесува 393 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пад за 88,91%. Во февруари 2007 година тргување со акции од државен сегмент нема. Вкупниот промет остварен на Македонската Берза во февруари 2007 година, како резултат на класичното тргување, блок трансакциите и тргувањето со акциите од државниот сегмент изнесува 1.939 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пад за 54,06%.

Просечниот дневен промет во февруари 2007 година изнесуваше 77 милиони денари што во однос на претходниот месец бележи раст за 128,94%. Во анализираниот период просечниот дневен број на трансакции изнесува 518 и истиот во однос на јануари е поголем за 76,19%.

Во вкупниот промет на Берзата остварен преку класичното тргување кој во февруари изнесуваше 1.546 милиони денари, прометот со акциите изнесува 1.480 милион денари, што во однос на претходниот месец бележи раст за 140,81%. Прометот на државните обврзници во анализираниот период изнесува 66 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 9,17%.

Доколку се анализира вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија во февруари 2007 година може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење изнесува 9 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесуваше 87,51% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е поголема за 0,51 процентен поен. Во анализираниот период прометот на обврзниците за денационализација од првата емисија изнесуваше 688 илјади денари, а нивната просечна цена изнесуваше 82% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец бележи пад за 3 процентни поени.

Обврзниците за денационализација од втората емисија се продаваа по просечна цена од 83,70% од нивната номинална вредност, која во однос на јануари оваа година бележи раст за 0,70 процентни поени, а нивниот вкупен промет во месец февруари изнесува 1.583 милиони денари. Во февруари 2007 година вкупниот промет на обврзниците за денационализација од третата емисија изнесуваше 9 милиони денари, а просечната цена на овие обврзници изнесуваше 82,05% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пораст за 0,05 процентни поени.

Во февруари 2007 година при тргувањето со државните обврзниците за денационализација од четвртата емисија се оствари промет од 20 милиони денари, нивната просечна цена изнесуваше 81,10% од нивната номинална вредност која во однос на претходниот месец бележи раст 0,10 процентни поени.

При тргувањето со државните обврзниците за денационализација од петтата емисија се оствари промет од 25 милиони денари, а нивната просечна цена изнесуваше 81,90% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пад од 1,63 процентни поени.

Официјалниот берзански индекс (МБИ-10) како индикатор на движењето на цените на акциите во февруари 2007 година изнесува 4536,71 денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 12,88%.

На официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во февруари 2007 година остварен е промет во вредност од 1.271 милион денари што претставува 65,55% од вкупниот промет на Берзата. На редовниот пазар на Берзата во анализираниот период реализиран е вкупен промет од 274 милиони денари, што претставува 14,17% од вкупниот промет на Берзата. Во февруари 2007 година прометот остварен преку блок трансакциите на Македонската берза изнесуваше 393 милиони денари, што претставува 20,28% од вкупниот промет на Берзата. Во анализираниот период не се оствари промет од акции во државна сопственост.

Вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во февруари 2007 година изнесуваше 1.405 милиони денари, при што најзабележително беше тргувањето со акциите на: Комерцијална Банка Скопје со застапеност од 24,10% во прометот, на Стопанска банка Битола со застапеност од 11,26% и Алкалоид Скопје со застапеност од 9,86% во прометот.

Најголем пораст на просечната цена на акциите во февруари 2007 година во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Винарска визба Тиквеш Скопје чиј просечен пораст изнесуваше 76,44%, а просечната цена по акција изнесуваше 3708,84 денари, на Макошпед Скопје чиј просечен пораст на цената на акциите изнесуваше 51,90%, а просечната цена по акција изнесуваше 683,16 денари. Исто така и цената на акциите на Комуна Скопје во анализираниот период порасна за 46,41%, и истата во февруари 2007 година изнесуваше 690,34 денари.

Во февруари 2007 година најголем пад на просечната цена на акциите во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Макотекс Скопје чија просечна цена на акциите беше помала за 12,58% и изнесуваше 253,50 денари, Охридска банка Охрид чија просечна цена

на акциите беше помала за 3,06% и истата изнесуваше 8566,38 денари и на Стопанска банка Битола чија просечна цена на акциите беше помала за 1,37% во однос на претходниот месец и истата изнесуваше 8.777,78 денари.

Пазарната капитализација на акциите на Македонската берза за хартии од вредност во февруари 2007 година изнесуваше 112.736 милијарди денари и во однос на претходниот месец е зголемена за 18,14%.

Пазарната капитализација на обврзниците на Македонската берза за хартии од вредност во анализираниот период изнесува 22.893 милијарди денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 0,53%. Вкупната пазарна капитализација на Македонската берза во февруари 2007 година изнесува 135.630 милијарда денари и во однос на јануари е зголемена за 14,74%.

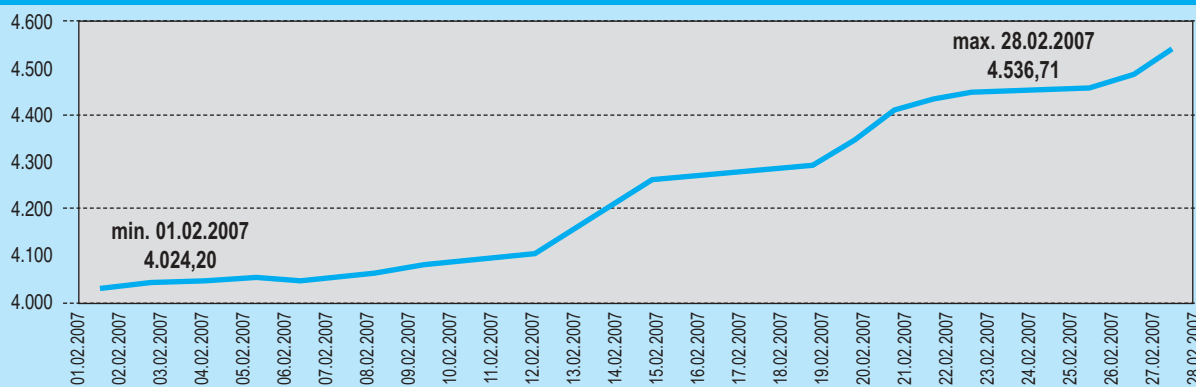
Доколку се анализира дивидендниот принос на 10-те акционерски друштва со најголемо учество во прометот на официјалниот пазар на Македонската Берза во февруари 2007 година се доаѓа до констатација дека акциите на Стопанска банка Битола имаат највисок дивиденден принос по акција во износ од 4,28%, потоа акциите на Охридска банка Охрид кои имаат дивиденден принос од 4,24%, и акциите на АД Топлификација Скопје кои имаат дивиденден принос од 3,24%.

При анализата на сопственичката структура на вкупната главнина на акционерските друштва се забележува дека од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за хартии од вредност во февруари 2007 година најголема застапеност на странски инвеститори во вкупната главнина на акционерските друштва има во: Макстил Скопје со застапеност од 84,02% во вкупната главнина на друштвото, Комерцијална банка Скопје со застапеност од 39,01% странски капитал во вкупната главнина на друштвото и Стопанска банка Битола со застапеност од 30,74% странски капитал во вкупната главнина на друштвото.

Во вкупниот прометот остварен на официјалниот пазар на Македонската Берза во февруари 2007 година странските инвеститори учествувале со 18,56% и ова нивно учество во однос на претходниот месец е зголемено за 0,24%. Учесството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при продавање на Берзата во анализираниот период изнесува 6,95% и во однос на претходниот месец нивното учество е намалено за 3,21 процентни поени, додека учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза во февруари 2007 година изнесува 54,84% и во однос на претходниот месец нивното учество е намалено за 4,36 процентни поени.

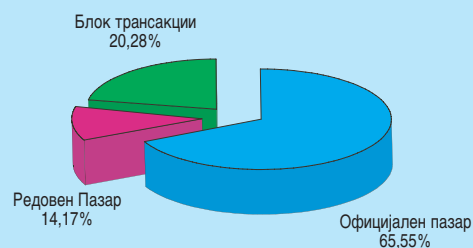
БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

	јануари 2007	февруари 2007	% ПРОМЕНА
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	675.534.925	1.546.575.948	128,94%
АКЦИИ	614.608.669	1.480.060.201	140,81%
ОБВРЗНИЦИ	60.926.256	66.515.747	9,17%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕ ПРОМЕТ (денари)	33.776.746	77.328.797	128,94%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	294	518	76,19%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	3.547.649.050	393.414.244	-88,91%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ (АКЦИИ)	-	-	-
ВКУПНО	4.223.183.975	1.939.990.192	-54,06%
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	3.595.121	1.488.432	- 58,60%
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	510.989	1.343.454	162,91%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	3.084.132	144.978	-95,30%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	-	-	-
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	1.235.819	1.320.058	6,82%
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	5.879	10.358	76,18%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	7	11	57,14%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	-	-	-
ВКУПНО	5.886	10.369	76,16%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	95.430.312.762	112.736.719.104	18,14%
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА-АКЦИИ	56.866.292.343	63.828.817.045	12,24%
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	38.564.020.419	48.907.902.059	26,82%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	22.772.652.957	22.893.969.587	0,53%
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	118.202.965.719	135.630.688.691	14,74%
МБИ-10	4.019,11	4.536,71	12,88%
ОМБ	100,12	100,89	0,77%
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	43	41	-4,65%
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	20	20	-

Структура на прометот во 2006 година

Пазарен сегмент	Промет (денари)	Промет (Еур)	%	Број на транс.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	1.271.681.756	20.783.592	65,55	7.527
РЕДОВЕН ПАЗАР	274.894.192	4.492.654	14,17	2.831
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	393.414.245	6.429.742	20,28	11
ДРЖАВА ПАЗАР	—	—	—	—
ВКУПНО	1.939.990.193	31.705.988	100,00	10.369

10 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ОСТВАРЕН ПРОМЕТ НА ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР

Хартија од вредност	Макс. (денари)	Мин (денари)	Просечна цена (денари)	Количина	Промет во денари	Промет во ЕУР	% на учество во прометот	Број на трансакции	Пазар. капитал. (денари)
Комерцијална банка Скопје	6.502	6.100	6.288	53.858	338.743.449	5.536.294	24,10	586	13.082.800.386,93
Стопанска банка Битола	12.000	10.299	11.255	14.548	158.272.687	2.586.543	11,26	256	4.658.222.880,98
Алколоид Скопје	6.700	5.600	5.864	23.251	138.566.350	2.264.662	9,86	532	9.351.601.976,47
Гранит Скопје	980	651	836	132.132	112.783.668	1.843.255	8,02	858	2.992.213.179,24
Макпетрол Скопје	61.800	54.500	58.440	1.832	107.608.940	1.758.701	7,66	240	6.783.477.641,12
Бетон Скопје	21.961	14.050	18.182	3.940	75.944.470	1.241.241	5,40	297	939.197.809,25
ТТК Банка АД Скопје	3.050	2.457	2.759	24.005	65.569.196	1.071.594	4,66	493	1.998.972.659,37
Тетекс Тетово	2.648	1.101	1.733	30.516	56.302.450	920.156	4,01	400	962.481.179,16
ЕМО Охрид	2.499	1.900	2.247	17.295	39.144.070	639.762	2,78	286	841.144.887,70
Фершпед Скопје	151.000	126.000	142.877	248	35.863.442	586.197	2,55	73	2.716.950.000,00
ОСТАНАТИ				519.214	276.780.623	4.523.344	19,69	3.001	19.501.754.445
ВКУПНО				820.839	1.405.579.345	22.971.750	100,00	7022	63.828.817.045

3 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ПОРАСТ НА ЦЕНАТА*

Акција	јануари 2007 Просечна цена (денари)	февруари 2007 Просечна цена (денари)	% на промена
Винар. виб. Тиквеш Скопје	2.102,00	3.708,84	76,44
Макошпед Скопје	449,75	683,16	51,90
Комуна Скопје	471,50	690,34	46,41

АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМО НАМАЛУВАЊЕ НА ЦЕНАТА*

Акција	јануари 2007 Просечна цена (денари)	февруари 2007 Просечна цена (денари)	% на промена
Макотекс Скопје	289,97	253,50	-12,58
Охридска банка Охрид	8.837,00	8.566,38	-3,06
Стопанска Банка Битола	8.900,00	8.777,78	-1,37

Преглед на тргување со обврзници

	MAX (%)	MIN (%)	Последна просечна дневна цена	Последен датум на тргување	Обем (НВ во Евра)	Промет (денари)	Промет (Евра)	Принос до достасување на обврзницата*
Обврзници на РМ – „старо девизно штедење“ (РМ01)	88,00	87,00	87,51	28.02.2007	169.408	9.072.368	148.273	8,33%
Обврзници на РМ за денационализација I емисија (РМДЕН01)	85,00	82,00	82,00	26.02.2007	13.354	688.101	11.246	10,17%
Обврзници на РМ за денационализација I емисија (РМДЕН02)	83,70	83,00	83,70	27.02.2007	30.995	1.583.708	25.886	8,15%
Обврзници на РМ за денационализација I емисија (РМДЕН03)	82,60	80,40	82,05	26.02.2007	184.000	9.261.962	151.340	7,99%
Обврзници на РМ за денационализација I емисија (РМДЕН04)	83,00	79,40	81,10	28.02.2007	417.714	20.842.747	340.652	7,64%
Обврзници на РМ за денационализација I емисија (РМДЕН05)	82,00	80,00	81,90	28.02.2007	504.587	25.066.859	409.611	6,67%

* Моделот на калкулација на приносот до достасување е прилагоден на карактеристиките на обврзниците. Датум на пресметување е 28.02.2007 година, со последната просечна цена на тргување на обврзниците.

Показатели за котираните друштва од МБИ - 10

Друштво	Коефициент цена	Дивиденден принос	Учество на странски		% Промена
	по акција ¹⁾ Добивка по акција ¹⁾		на инвеститори јануари 2007 ²⁾	на инвеститори февруари 2007 ³⁾	
Алкалоид Скопје	25,52	1,33%	11,44%	11,80%	0,36%
Алкалоид Скопје	28,99	1,17%	13,02%	14,01%	0,99%
Бетон Скопје	33,23	0,00%	27,60%	29,31%	1,71%
Гранит Скопје	13,07	1,54%	25,92%	26,70%	0,78%
ЗК Пелагонија Битола	73,79	0,00%	7,80%	8,12%	0,32%
Комерцијална банка Скопје	32,61	2,31%	37,63%	39,01%	1,38%
Макпетрол Скопје	45,83	1,04%	6,97%	8,02%	1,05%
Макстил Скопје	9,78	0,00%	82,79%	84,02%	1,23%
Охридска банка Охрид	26,63	4,24%	19,46%	19,28%	-0,18%
Стопанска банка Битола	18,49	4,28%	28,72%	30,74%	2,02%
Топлификација Скопје	26,23	3,24%	23,52%	23,48%	-0,04%

1) Цена на акција на 28.02.2007/
Добивка по акција

2) Состојба на 28.02.2007 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната главнина на друштвото

3) Состојба на 28.02.2007 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната номинална вредност на обврзниците

4) Состојба на 28.02.2007 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност а која се однесува на учеството на странските и домашните инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата.

Странски инвеститори на Официјалниот пазар на Берзата³⁾

	Странски правни лица фев. 2007	Странски физички лица фев. 2007	Вкупно странски инвеститори фев. 2007	Вкупно странски инвеститори јан. 2007	Промена во %
Акции	22,95%	1,14%	24,09%	23,42%	0,67%
Обврзници ³⁾	6,92%	4,13%	11,05%	11,15%	-0,10%
Вкупно Официјален пазар	16,16%	2,40%	18,56%	18,32%	0,24%

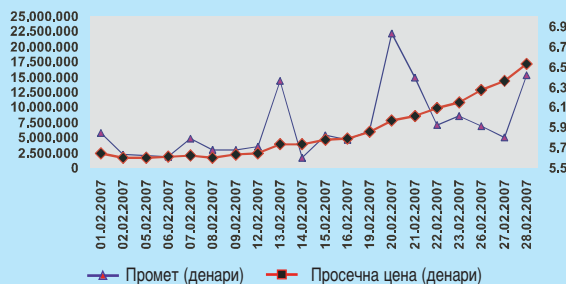
Учество на странските и домашните инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата⁴⁾

Февруари 2007	Купување % на учество	Продавање % на учество
Странски физички лица	4,01%	2,12%
Странски правни лица	50,83%	4,83%
Вкупно странски	54,84%	6,95%
Домашни физички лица	31,72%	54,12%
Домашни правни лица	13,44%	38,92%
Вкупно домашни	45,16%	93,04%

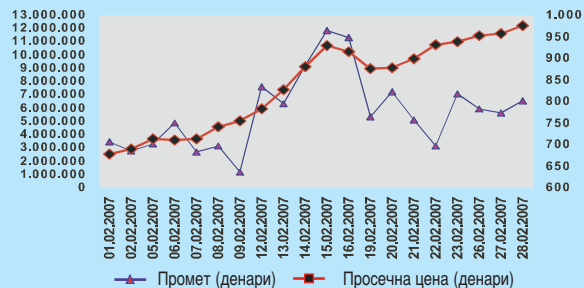
Промет по членки

Членка	Шифра	Класично тргување	Класично тргување %	Блокови	Блокови %	Држава	Држава %	Вкупно
Комерцијална банка АД Скопје	КБ	814.674.743	26,34	181.011.000	23,01	0	0	995.685.743
НЛБ Тутунска брокер АД Скопје	ТН	457.584.227	14,79	368.981.017	46,89	0	0	826.565.244
Илирика Инвестментс АД Скопје	ИЛ	176.678.299	5,71	185.811.000	23,62	0	0	362.489.299
ИНОВО БРОКЕР АД Скопје	ИН	301.253.171	9,74	26.759.200	3,4	0	0	328.012.371
Стопанска Банка АД Скопје	СБ	212.043.110	6,86	0	0	0	0	212.043.110
ТТК Банка Скопје	ТК	197.463.497	6,38	0	0	0	0	197.463.497
Бро-Дил АД Скопје	БД	181.174.473	5,86	0	0	0	0	181.174.473
МАК Брокер АД Скопје	МК	125.540.212	4,06	0	0	0	0	125.540.212
ИНВЕСТБРОКЕР АД Скопје	МИ	115.065.694	3,72	0	0	0	0	115.065.694
Фершпед Брокер АД Скопје	ФР	85.841.156	2,78	24.266.272	3,08	0	0	110.107.428
БИТОЛА БРОКЕР АД Битола	ББ	95.893.833	3,1	0	0	0	0	95.893.833
Поштел Брокер АД Скопје	ПТ	76.643.417	2,48	0	0	0	0	76.643.417
Алта Виста брокер АД Скопје	АВ	75.839.179	2,45	0	0	0	0	75.839.179
ЕУРОБРОКЕР АД Скопје	ЕУ	67.351.079	2,18	0	0	0	0	67.351.079
Охридска Банка АД Охрид	ОХ	65.011.042	2,1	0	0	0	0	65.011.042
Универз. Инвест. Банка АД Скопје	БЛ	41.158.649	1,33	0	0	0	0	41.158.649
Силекс Банка АД Скопје	СЛ	3.936.116	0,13	0	0	0	0	3.936.116
Вкупно		3.093.151.896	100	786.828.489	100	0	100	3.879.980.385

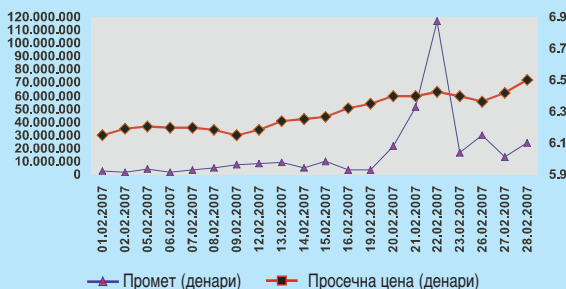
АЛКАЛОИД АД СКОПЈЕ

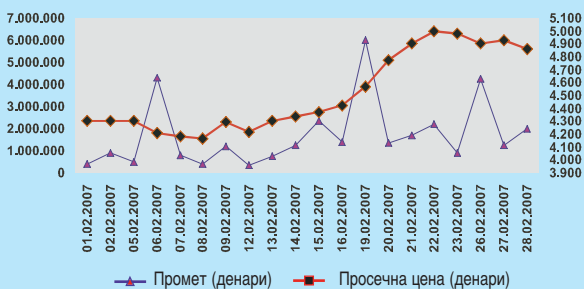
ГРАНИТ АД СКОПЈЕ

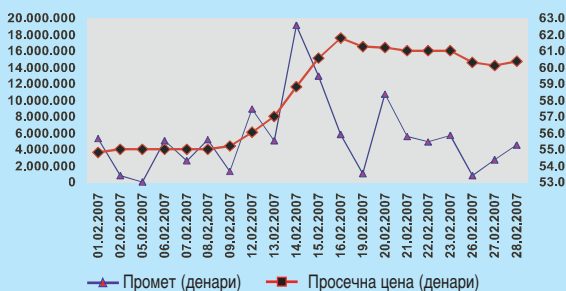
КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА АД СКОПЈЕ

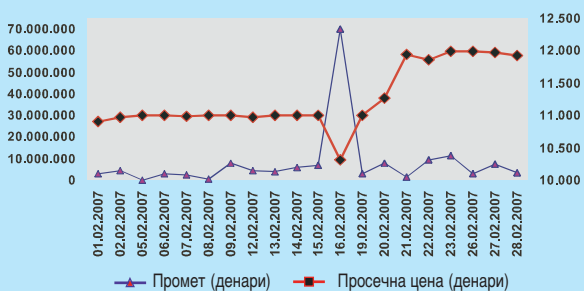
ТОПЛИФИКАЦИЈА АД СКОПЈЕ

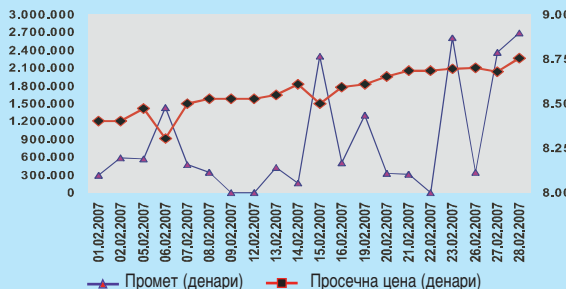
МАКПЕТРОЛ АД СКОПЈЕ

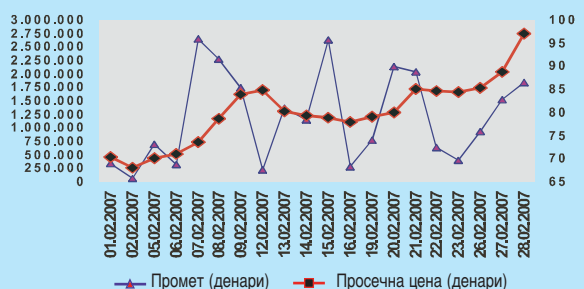
СТОПАНСКА БАНКА АД БИТОЛА

ОХРИДСКА БАНКА АД ОХРИД

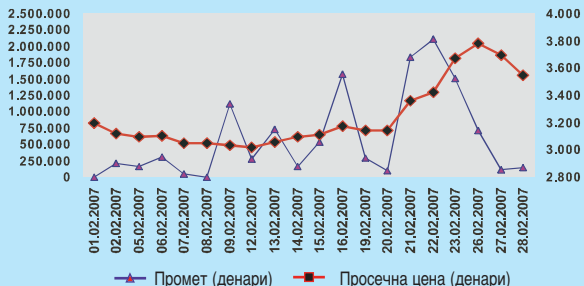
МАКСТИЛ АД СКОПЈЕ

БЕТОН АД СКОПЈЕ

ПЕЛАГОНИЈА АД СКОПЈЕ

Депозити на населението и на претпријатијата кај банките

Депозити на правни и физички лица

Во почетокот на 2007 година депозитите на населението континуирано се зголемуваат. Во јануари 2007 година депозитите на населението изнесуваат 73.299 милиони денари, што претставува зголемување за 2,59% во однос на претходниот месец, односно, значителен пораст од 25,09% на годишна основа. Зголемувањето главно се должи на порастот на денарски депозити за 3,96%. Депозитите по видување на населението остварија зголемување за 0,69%, додека орочените депозити се зголемија за 4,06%.

Во февруари 2007 година депозитите на населението изнесуваат 74.613 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува зголемување од 1,79%, односно, позначајно зголемување од 24,53% на годишна основа. Доколку ги анализираме депозитите според рочност, ќе констатираме дека кај депозитите по видување имаме зголемување од 1,63%, односно на годишна основа зголемување за 11,66%, додека орочените депозити се зголемени за 1,91%, а на годишна основа за 36,3%. Гледано по валути, денарските депозити изнесуваат 28.367 милиони денари, со годишно зголемување од 47,03%.

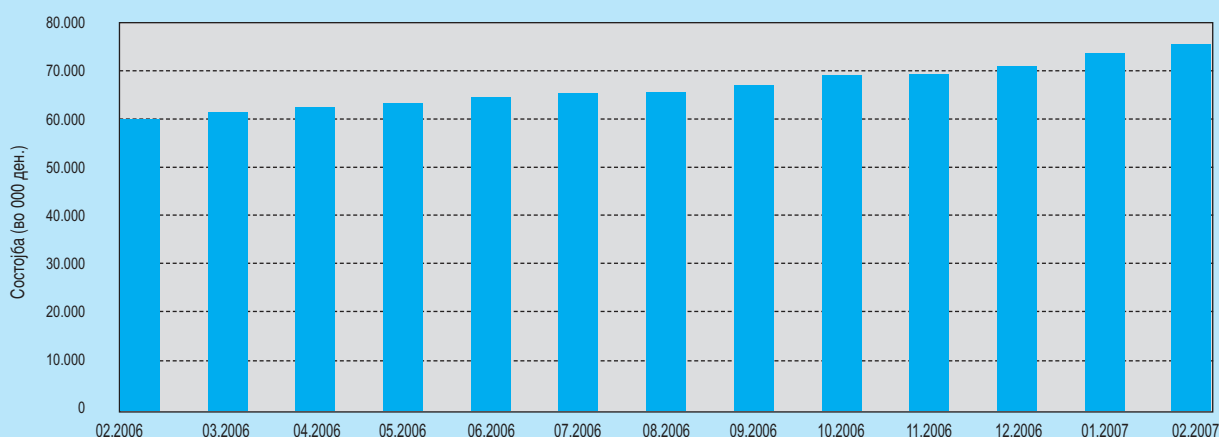
Депозити на претпријатијата

Во текот на јануари, банките пласираа средства и кај населението и кај претпријатијата, при што пласманите кај населението имаат позначаен придонес за порастот на вкупните кредити на банките во јануари 2007 година (58,8%). На годишна основа (јануари 2007 година/јануари 2006 година), вкупните кредити на банките кај приватниот сектор се повисоки за 31,5%, со што се задржуваат двоцифрените стапки на пораст.

Фондот за Осигурување на депозитите врши обесштетување само на депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците

Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување (3 банки и 2 штедилници) во износ од 188.605 милиони денари, до 28.02.2007 година Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ 178.027 милиони денари. Заклучно со февруари 2007 година, Фондот исплатил 94,39% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување. Односот на вкупните средства со кои располага Фондот и вкупните депозити на физичките лица во банките изнесува 3,29%.

Состојба на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците

Табела 12: КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕНАРСКИ И ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ ВЛОГОВИ ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
(по рочност и валута)

Денарски штедни влогови									Девизни штедни влогови								
Банка	По видување	1 мес.	2 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	Валута	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	
Комерцијална банка АД Скопје каматни стапки од јануари, 2007	1,0%	5,25%	5,5%	6,05–6,25%	6,6–6,8%	7,3–7,5%	8,0%	8,25%	EUR	0,80%	1,55%	1,65;1,75%	1,9;2%	2,4;2,5%	2,65%	2,70%	
									USD	0,60%	1,50%	1,9;2%	2,15;2,25%	2,4;2,5%	2,75%	3,00%	
									CHF	0,10%	0,15%	0,15;0,17%	0,18;2%	0,3;0,4%	0,60%	0,75%	
									GBP	1,25%	2,15%	2,25;2,35%	2,45;2,55%	3,15;3,25%	3,35%	3,50%	
		Депозити на правни лица								Девизни штедни влогови на правни лица							
		0,5–5,3%	5,4–5,5%	5,8–6%	6,3–6,5%	6,7–7%	7–7,15%	7,1–7,25%	EUR	0,50%	1,00%						
									USD	0,50%	1,00%						
									CHF	0,50%	1,00%						
									GBP	0,50%	1,00%						
Прокредит банка АД Скопје каматни стапки од јануари, 2007		5,64%	6,16%	6,70%	7,5%	7,76%	8,03%	8,30%	EUR		1,50%	2,00%	2,50%	2,75%	3,75%	4,50%	
									USD		1,20%	1,30%	1,40%	1,80%	2,00%	2,25%	
									CHF								
									GBP								
		Депозити на правни лица								Девизни штедни влогови на правни лица							
									EUR								
									USD								
									CHF								
									GBP								
Поштенска банка АД Скопје каматни стапки од јануари, 2007	0,8%	5,50%		6,50%	7,0%	7,50%	8,00%	8,50%	EUR		101,50%	102,00%	102,50%	102,75%	103,75%	104,50%	
									USD		101,20%	101,30%	101,40%	101,80%	102,00%	102,25%	
									CHF								
									GBP								
		Депозити на правни лица								Девизни штедни влогови на правни лица							
									EUR								
									USD								
									CHF								
									GBP								
Охридска Банка Ад Охрид каматни стапки од јануари, 2007	1,0%	5,00%		6,00%	6,5%	7,00%	7,50%	8,00%	EUR	0,50%	1,50%	2,00%	2,30%	2,50%	2,60%	2,80%	
									USD	0,20%	1,50%	2,00%	2,30%	2,50%	2,60%	2,80%	
									CHF	0,10%	0,50%	0,80%	1,00%	1,10%	1,20%	1,20%	
									GBP	0,50%				3,00%	3,20%	3,40%	
									CAD	0,50%				3,00%	3,20%	3,40%	
									AUD	0,50%	3,00%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%	5,50%	
		Депозити на правни лица								Девизни штедни влогови на правни лица							
		1,00%	5,00%		6,00%	6,50%	7,00%	7,50%	8,00%	EUR							
										USD							
										CHF							
ИК БАНКА АД СКОПЈЕ каматни стапки од јануари, 2007	1,0%			7,00%	7,5%	8,00%	8,50%	9,00%	EUR	0,80%		2,00%	2,50%	3,50%	4,00%	4,10%	
									USD	0,60%		1,00%	1,10%	1,20%	1,50%	2,00%	
									CHF	0,10%		0,30%	0,40%	0,60%	0,80%	1,00%	
		4,50%	Депозити на правни лица				6,00%		др. валути	0,50%		1,00%	1,20%	1,50%	1,70%	2,00%	

ЗИРАТ БАНКАСИ АД СКОПЈЕ каматни стапки од јануари, 2007		5,00%		5,50%	6,0%	7-8%			EUR	0,00%	1,00%	1,50%	2,00%	2,50%	3,00%	
									USD	0,00%	1,25%	1,50%	1,75%	2,00%	2,50%	
	0,00%	5,00%	Депозити на правни лица							Девизни штедни влогови на правни лица						
			5,50%	6,00%	6,50%	7-8%			EUR	0,00%	1,00%	1,50%	2,00%	2,50%	3,00%	
МАКЕДОНСКА БАНКА АД каматни стапки од јануари, 2007	0,90%	5,50%		6,50%	7,0%	7,30%	7,50%		EUR	0,80%	1,50%	1,50%	1,70%	1,90%	2,10%	
									USD	0,50%	0,80%	1,00%	1,20%	1,30%	1,50%	
	0,70%	1,30%	Депозити на правни лица							Девизни штедни влогови на правни лица						
				4,50%	5,00%	5,50%	6,20%		EUR	0,50%	0,90%	1,00%	1,10%			
АЛФА БАНКА АД СКОПЈЕ Каматни стапки од февруари, 2007	1,00%	4,50%		5,75%	6,25%	7,00%	7,50%	8,00%	EUR	0,70%	2,53%	2,65%	2,75%	2,87%		
									USD	0,50%	2,66%	2,68%	2,70%	2,72%		
	0,70%	4,00%	Депозити на правни лица						CHF	0,10%	1,04%	1,10%	1,15%	1,26%		
									др. валути	0,20%						
	1,00%	5,50%	6,00%	6,50%	7,50%	8,00%	9,00%	10,00%	EUR	1,00%	2,00%	2,30%	2,50%	3,00%	4,00%	5,00%
									USD	1,00%	2,00%	2,30%	2,50%	2,80%	3,50%	
ЕУРОСТАНДАРД БАНКА Каматни стапки од февруари, 2007	0,80%	4,00%		5,00%	5,50%	6,50%			CHF	0,50%	0,70%	1,00%	1,20%	1,50%	1,70%	2,00%
									GBP	1,00%	2,00%	2,30%	2,50%	2,80%	3,50%	
	2-4%	6,00%	Депозити на правни лица						др. валути	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	
				5,00%	5,50%	6,50%				Девизни штедни влогови на правни лица						
УНИ БАНКА АД СКОПЈЕ Каматни стапки од февруари, 2007	1,00%	4,50%		5,00%	5,50%	6,50%	7,00%	7,50%	EUR	2,00%	2,20%	2,40%	2,60%	2,80%	3,10%	3,50%
									USD	2,00%	2,50%	2,80%	3,00%	3,20%	3,50%	4,00%
ИНВЕСТ БАНКА АД СКОПЈЕ Каматни стапки од јануари, 2007	0,6-2%	4,50%		5,00%	5,50%	6,50%	7,00%	7,50%	CHF	0,50%	0,70%	1,00%	1,20%	1,40%	1,70%	2,00%
									AUD	1,70%	2,50%	3,00%	3,40%	4,00%	4,20%	4,60%
			Депозити на правни лица						др. валути	1,00%	1,50%	1,70%	2,00%	2,30%	2,80%	3,20%
				5,00%	5,50%	6,50%	7,00%	7,50%		Девизни штедни влогови на правни лица						
ТУТУНСКА БАНКА АД Скопје Каматни стапки од јануари, 2007	1,00%	5,50%	6,00%	6,50%	7,20%	7,50%	8,00%	8,50%	EUR	0,80%	1,50%	1,75%	1,80%	2,20%		
									USD	0,60%	1,50%	2,00%	2,10%	2,20%		
									CHF	0,10%	0,40%	0,50%	0,60%	0,80%		
									др. валути	0,70%	1,00%	1,20%	1,40%	1,80%		
	1,2-2%	4,00%	Депозити на правни лица							Девизни штедни влогови на правни лица						
			4,25%	4,50%	5,25%	6,25%	6,75%		EUR	0,53%	1,06%	1,06%	1,08%	1,09%		
									USD	0,96%	1,92%	2,00%	2,09%	2,18%		
									CHF	0,18%	0,36%	0,38%	0,40%	0,45%		
									др. валути	0,96%	1,92%	2,00%	2,09%	2,18%		

* Податоците се обезбедени од банките во Република Македонија и истите подлежат на промени согласно деловната политика на банките

* Само за податоците на Поштенска банка АД Скопје и Стопанска банка АД Битола немаме добиено официјална потврда од овие банки

Табела 13: КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА обезбедени од Владата на Република Македонија, состојба во февруари 2007 година
(податоците се од информативен карактер, деталните услови за сите кредитни линии се достапни во деловните банки, освен информациите за репласирањето на средствата од Компензационите фондови од странска помош и од друга странска помош кои се достапни во Министерството за финансии)

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство МБПР	Програма за кредитирање на развојот на (микро, мали и средни претпријатија) од страна на KfW од Германија МБПР	Кредитната линија за создавање и одржување на работни места во МСТД од Банката за развој при Советот на Европа МБПР
Износ	до 2.000.000 €	50.000 €	до 400.000 €
Рок на враќање	7 години	До 4 години	До 7 години со вклучен грејс период
Грејс период	до 1,5 год.	до 1 год.	до 2 год.
Годишна каматна стапка	7%	11% до 18% на годишно ниво	Променлива каматна стапка, (моментално околу 7% годишно)
Обезбедување	1. Хипотека на недвижен имот; 2. Рачна залога на опрема; 3. Меници и др.	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жиранти; Бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранти; Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Депо на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; по потреба и друго, прифатливо за Банката. При проценување на кредитите се применува посебна кредитна технологија која е фокусирана на социо-економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот.	Стандардно обезбедување прифатливо за банките учеснички (хипотека, рачна залога и сл.).
Намена на кредитот	Стоков кредит наменет за набавка на машини и опрема со италијанско потекло	1. Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација); 2. Финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока)	Создавање на нови работни места преку инвестиции во сите сектори освен примарно земјоделско производство, од страна на мали и средни трговски друштва.
Целни групи	Профитабилни инвестициони проекти на приватни инвеститори од дејности предвидени во Националната класификација на дејности, освен: Е –Трговија; Ј – Јавна управа, задолжителна социјална заштита; М – Приватни домаќинства со вработени лица; и Н – Екстериторијални организации и тела.	3. Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаетии, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност.	Мали и средни трговски друштва
Степен на искористеност на средствата	Владата на Република Италија обезбеди 12.704.840 милиони ЕУР, од кои за користење остануваат 1.700.000 ЕУР. Степен на искористеност 86,62%	4. Првиот и вториот кредит од KfW од Германија во износ од 13 мил. ЕУР е 100% искористен. Од наплатените анuitети се креира револвинг фонд. На 29.01.2007 година доделени се нови 7,7 мил. ЕУР.	Вкупен износ на кредитната линија е 10.000.000 ЕУР, а досега се искористени 5.000.000 ЕУР.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуро стандард Скопје, ИК Скопје, Инвест Скопје, Комерцијална Скопје, Македонска Скопје, Охридска Охрид, Силекс Скопје, Стопанска Скопје, Стопанска Битола, ТТК Скопје, Тутунска Скопје, УНИ Скопје	Извозна и кредитна банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Прокредит банка АД Скопје и Можности ДОО Скопје	Комерцијална банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, и Стопанска банка АД Битола
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот, доколку се користат негови услуги. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд за одобрување кредити под следните услови: износ: од 50.000 – 500.000 ЕУР; рок на враќање: од 1– 3 години; каматна стапка од 7% за фирми кои веќе користеле кредит од Стоковата кредитна линија и 8% за останатите заинтересирани фирми; намена: за трајни обртни средства.	Програмата „Кредитирање мали бизниси, наменета е за поддршка на микро, мали и средни претпријатија кои се 100% во приватна сопственост, се цел да се овозможи пристап на истите до финансиски средства, трансформирање во законски форми и интегрирање на истите во финансискиот пазар.	Средствата од оваа кредитна линија се за парцијално финансирање (до 50%) на издржани инвестициони проекти во корист на МСТД, со што ќе се зајакне нивната оперативна состојба и можност за создавање и задржување на околу 950 работни места по искористување на сите средства кои се на располагање од заемот.

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство МБПР	Програма за кредитирање на развојот на (микро, мали и средни претпријатија) од страна на KfW од Германија МБПР	Кредитната линија за создавање и одржување на работни места во МСТД од Банката за развој при Советот на Европа МБПР
Износ	до 50.000 – 400.000 €	до 2.000.000 €	До 300.000 €
Рок на враќање	До 4 години со вклучен грејс период	15 месеци (за извозни аранжманман)	3 години
Грејс период	до 6 месеци	нема (враќањето на кредитот е еднократно)	нема
Годишна каматна стапка	10%	8%	8%
Обезбедување	1. Хипотека; 2. Меници; 3. Залог на подвижни предмети, права и хартии од вредност или залог на недвижен имот	1. Хипотека; 2. Рачна залога на подвижни предмети и права; 3. Бонитетни хартии од вредност; 4. Други вообичаени форми на обезбедување	Хипотека, залог, меници и други инструменти прифатливи за деловните банки
Намена на кредитот	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 40% од кредитот се користи за основни средства; Максимум 60% од кредитот може да се користи за обртни средства.	Финансирање на извозни аранжмани за сировини и репроматеријали врз основа на склучени договори за извоз.	Финансирање на трајни обртни средства
Целни групи	МСП кои се над 51% во приватна сопственост.	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз.	Извозно-ориентирани трговски друштва
Степен на искористеност на средствата	KfW од Германија обезбеди 15 милиони ЕУР, кои се 100% искористени. Од наплатените ануитети креиран е револвинг фонд.	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. Почнувајќи од 1999 досега се пласирани 49,9 милиони ЕУР.	
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуростандард АД Скопје, Извозна и Кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Силекс банка АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, ТТК банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, УНИ банка АД Скопје	Балканска банка АД Скопје, Еуростандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, ТТК банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Силекс Банка АД Скопје	Еуростандард банка, Извозна и Кредитна банка, Инвестбанка, Комерцијална банка, Македонска банка, Охридска банка, Силекс банка, Стопанска банка Битола, Стопанска банка Скопје, Тетекс-Кредитна банка, Тетовска банка, Тутунска банка и УНИ банка
Забелешка		Сопствено учество 15%. Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобриениот, а неискористен кредит.	

Кредитна линија	Кредити од кредитната линија од Меѓународен фонд за развој на земјоделството ИФАД 1, ИФАД 2 и револвинг фонд	Проектот за развој на приватниот сектор на Фондот за меѓународна соработка и развој од Тајван револвинг фонд НБРМ	Кредити за развој на приватниот сектор од Меѓународна банка за обнова и развој (МБОР) Револвинг фонд -НБРМ
Износ	1. 2.000 ЕУР микро кредити; 2. 50.000 ЕУР за примарно земјоделско производство; 3. 150.000 ЕУР за преработка 4. 150.000 ЕУР за трговија со земјоделски производи	1. до 400.000 \$ за мали и средни претпријатија 2. до 200.000 \$ за земјоделство	нема лимит
Рок на враќање	до 7 години зависно од видот и намената на кредитот	1. до 7 години за МСП, 2. до 5 години за земјоделство	1. до 3 години за обртни средства; 2. до 5 години за инвестициони проекти, во кои се работи на модернизација на технолошки процес
Грејс период	до 3 години, зависно од видот и намената	до 2 години	Согласно кредитната политика на деловните банки
Годишна каматна стапка	– од 6% до 18% годишно за микро кредити, – од 6% до 16% годишно за примарно производство (зависно од финансиската институција преку која се одобрува кредитот), – 7% годишно за преработка и трговија со земјоделски производи	Охридска банка а.д. Охрид – од 7,23% до 8,23% ; Стопанска банка а.д. Скопје – од 7,2388% до 12%; Комерцијална банка а.д. Скопје – 7,23%; Тутунска банка а.д. Скопје – 8,0075%; Инвест банка а.д. Скопје – 6,34%; Македонска банка а.д. Скопје – 7,75%	Охридска банка а.д. Охрид – од 6,75% до 10,00% Тутунска банка а.д. Скопје – од 6,77% до 12,56% Инвест банка а.д. Скопје – од 8% до 10,00% Стопанска банка а.д. Битола – од 8,50% до 9,00%
Обезбедување	1. залог на подвижен имот (опрема, трактори, возила, механизација и друго); 2. хипотека на недвижен имот; 3. кредитно-способни жиранти (физички или правни лица); 4. други инструменти на обезбедување кои ќе ги утврди банката или штедилницата.	Согласно кредитната политика на банките учеснички.	Согласно кредитната политика на банките учеснички во реализацијата на средствата од Револвинг Фондот.
Намена на кредитот	1. Сточарско производство; 2. растително производство; 3. земјоделска механизација; 4. опрема и обртни средства за откуп на земјоделски производи кои ќе се преработуваат; 5. трговија со земјоделски производи и нивна преработка.	1. кредити за мали и средни претпријатија – за основни средства (машини и опрема, од било која природа, освен стекнување на земја), и – за обртни средства (суровини и резервни делови). 2. кредити во областа на земјоделството – набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжерии, подигање на насади, опрема, набавка на суровини, репро-материјали.	1. Финансирање на обртни средства (набавка на суровини, репроматеријали, дополнителна опрема и резервни делови за зголемување на обемот на производството за поддршка на извозни активности или супституција на увоз); 2. Финансирање на инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес.
Целни групи	1. Примарни земјоделски производители; 2. преработувачи на храна; и 3. трговци со земјоделски производи.	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.	Претпријатија во приватна сопственост, како и индивидуални земјоделски производители.
Степен на искористеност на средствата	Меѓународен фонд за развој на земјоделството ИФАД додели два кредити: 6.2 мил.\$ (ИФАД 1) и 8 мил.\$ (ИФАД 2). Повлечени се сите средства, а искористени 92 %. Од вратените анuitети е формиран револвинг фонд.	Средствата од Заемот од Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ) – Тајван се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.	Кредитната линија за развој на приватниот сектор одобрена од Светска Банка (Заеми 4015МК и 4240МК) е целосно искористена. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Стопанска Банка АД Битола, Штедилница Можности и Штедилница ФУЛМ	Охридска банка а.д. Охрид, Стопанска банка а.д. Скопје, Комерцијална банка а.д. Скопје, Тутунска банка а.д. Скопје, Инвест банка а.д. Скопје и Македонска банка а.д. Скопје.	Охридска банка а.д. Охрид, Тутунска банка а.д. Скопје, Инвест банка а.д. Скопје, Стопанска банка а.д. Битола.
Забелешка	Заклучно со 31.12.2006 година, преку Земјоделскиот кредитен дисконтен фонд се рефинансирани 2327 кредити во вкупен износ од 14 милиони евра (ИФАД 1, ИФАД 2 и револвинг фонд)	Со средствата од под-заемот може да се финансираат најмногу 85% од вкупната вредност на под-проектот. Банката и крајниот корисник на под-заемот ќе го финансираат остатокот од најмалку 15%.	Со средствата од под-заемот може да се финансираат до 70% од вкупната вредност на под-проектот. Крајниот корисник ќе го финансира остатокот од најмалку 30%.

Кредитна линија	Поддршка на развојот на мали и средни претпријатија од Владата на Холандија -Македонската развојна фондација за претпријатијата	Кредитна линија за креирање нови работни места во мали и средни претпријатија од Банката за развој при Советот на Европа револвинг фонд НБРМ
Износ	1. Заем тип 1 до 10.000 € 2. Заем тип 2 од 15.000 до 75.000 € 3. Заем тип 3 до 15.000 €	нема лимит
Рок на враќање	до 5 години, (Рокот н враќање може да биде и подолг, во зависност од циклусот на производство).	од 5 до 10 години
Грејс период	до 1 година (Грејс периодот може да биде и подолг, во зависност од циклусот на производство).	Грејс периодот го одредува банката во зависност од вредноста на под-заемот и можниот обрт на средствата во однос на времето за враќање на истиот.
Годишна каматна стапка	Ја одредува индивидуално секоја финансиска институција.	Стопанска банка а.д. Скопје – 9,643% до 9,730%; Комерцијална банка а.д. Скопје – од 6,89% до 6,90%; Охридска банка а.д. Охрид – од 6,93%.
Обезбедување	Согласно кредитната политика на финансиската институција вклучена во спроведување на кредитната линија.	Согласно кредитната политика на банките учеснички.
Намена на кредитот	За инвестиции во основни средства и работен капитал	Изградба/набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на сировини и резервни делови, како и активност на едукативни тренинг програми.
Целни групи	Заем тип 1: индивидуални земјоделци, самостојно вработени лица и претприемачи на микро претпријатија; Заем тип 2: мали претпријатија со најмногу 50 вработени; Заем тип 3: мали претпријатија со најмногу 10 вработени.	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7,2 мил. ЕУР. Искористени се 100%. Од наплатената главнина се формира револвинг фонд, кој се пласира под истите услови.	Средствата од Заемот одобрен од Банката за развој при Советот на Европа (ЦЕБ) во износ од ЕУР 5,113 милиони се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје и Охридска банка АД Охрид.
Забелешка	Средствата не може да се користат за проекти од земјоделството, освен за преработка и доработка на земјоделски производи. Се исклучува од финансирање обртниот капитал и услугите поврзани со операциите на проектот (трошоците за одржување, плати и друго). Со средствата од под-заемот може да се финансира најмногу 50% од вкупната вредност на под-проектот. Останатите 50% се финансираат од сопствени средства на крајниот корисник или од средства на банката учесничка.	

Кредитна линија/ Извор на средства	Одлука за условите и критериумите за репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в. 60/2004)		Одлука за условите и критериумите за репласирање на средства од компензациони фондови од друга странска помош (Одлука од Сл. в. 28/2005)	
Износ	Максималниот износ не е дефиниран во Одлуката, се финансира согласно проектот по вообичаени банкарски услови за МСП.		Максималниот износ не е дефиниран во Одлуката, се финансира согласно проектот по вообичаени банкарски услови за МСП.	
Рок на враќање	9 месеци	5 години	9 месеци	5 години
Грејс период	3 месеци	1 година	3 месеци	1 година
Годишна каматна стапка	3%	3%	3,5% под есконтната стапка на Народна банка на Р.М.	3,5% под есконтната стапка на Народна банка на Р.М.
Обезбедување	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција
Намена на кредитот	суровини, репроматеријали,	инвестициони проекти	суровини, репроматеријали,	инвестициони проекти
Целни групи	МСП од областа на стопанството		МСП од областа на стопанството	
Степен на искористеност на средствата	Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Со состојба 31.01.2007 година нераспределени се 21.600.000 милиони денари.		Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Со состојба 31.01.2007 година нераспределени се 77.400.000 милиони денари.	
Деловни банки кои го нудат кредитот / Министерство за финансии	Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош		Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош	
Забелешка	Селекција на пријавените проекти и нивно одобрување врши Комисијата за менаџмент со Компензациони фондови, формирана од Владата на Република Македонија.		Селекција на пријавените проекти и нивно одобрување врши Комисијата за менаџмент со Компензациони фондови, формирана од Владата на Република Македонија.	

Табела 14: ДРУГИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА, состојба февруари 2007 г.
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни кај имплементаторите)

Гаранции	Гарантен Фонд на Македонска Банка за Поддршка на Развој - Проект на Владата на РМ	Гарантен фонд - проект на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА)	Кредитен фонд	Фонд за кредитирање МСП - проект на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД)
Услови под кои се одобрува гаранција	Гаранции се доделуваат за сите долгорочни кредити за инвестиции од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички на договори за соработка со МБПР	Гаранции за кредит: се издаваат за сите кредити од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички за соработка со ГФ Гаранции за добавувачи: се издаваат на добавувачите со кои Гарантни Фонд има договор за соработка, а кои продаваат опрема и репроматеријали на одложено плаќање	Видови кредити	Краткорочни иновативни кредити за обртни средства за МСП: кредити за финансирање на нарачки за познат купувач, производство наменето за извоз, факторинг и др.
Видови гаранции	Гаранции за кредит обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат.	1. Гаранции за кредит 2. Гаранции за добавувачи 3. Гаранции за добавувачи со кредит (комбинација од претходните два вида)	Намена на кредитот	Финансирање на подготовка на производство и испорака на производи на домашни и странски пазари, набавка на сировини и репроматеријали, трошоци за пакување, работна сила, тестирање, транспорт, царина, даноци, и др.
Максимален износ	максималниот износ на поединечната гаранција за кредит која може да биде издадена од Гарантниот Фонд е 35.000 ЕВРА во денарска противвредност; максималниот износ на кредит за која може да биде издадена гаранција е 150.000 ЕВРА во денарска противвредност; гаранцијата не може да надмине износ од 33 % од главницата на бараниот кредит.	максималниот износ на поединечната гаранција за кредит која може да биде издадена од Гарантниот Фонд е 60.000 евра во денарска противвредност; максималниот износ на поединечната гаранција за добавувачи за набавка на основни средства која може да биде издадена од Гарантниот Фонд е 60.000 евра во денарска противвредност; максималниот износ на поединечната гаранција за набавка на сировини и репроматеријали која може да биде издадена од Гарантниот Фонд е 30.000 евра во денарска противвредност; гаранцијата не може да надмине износ од 60 % од главницата на бараниот кредит/основното средство/репроматеријалите и сировините	Износ	од 10.000 УСД до 120.000 УСД
Рок на враќање на кредит	Гаранција може да се издава на кредити/ набавки со максимален рок на отплата од 10 години.	Гаранција може да се издава на кредити/набавки со максимален рок на отплата од 5 години со вклучен грејс период	Рок на враќање	од 30 до 179 дена
Надомест за гаранција	2,2 % годишно на салдото на гаранцијата	Гаранции за кредит: – 2% од висината на гаранцијата на годишно ниво Гаранции за добавувачи: – 3% од висината на гаранцијата на годишно ниво;	Годишна каматна стапка	од 8% до 12%
Манипулативен трошок		– 1,5% еднократно, за гаранции за кредит; – 1% еднократно, за гаранции за добавувачи.	Провизии	1. 100 УСД за поднесување барање за кредит; 2. 0,5% за обработка на барање; и 3. 2% за управување со кредитот.
Обезбедување	1. Хипотека во однос 1:1,2 дадена кај деловната банка (за целиот износ на кредитот) . 2. Доколку не се располага со таков имот, се обезбедува колатерал кај МБПР (кој што не го прима деловната банка) во однос 1:1,2, само на гарантираниот дел од кредитот.	Движен (опрема, механизација, возила) и недвижен имот (објекти, земјиште), барирани чекови, меници, др.	Обезбедување	Неотповикливи акредитиви, банкарски гаранции, полиса за осигурување извоз, барирани чекови, залог, меници, др.
Целни групи	Занаемци, трговци поединци, микро, мали и средни трговски друштва (регистрации во РМ и со најмалку 51% приватен капитал)	– потенцијални основачи на МСП – постоечки МСП со доминантен приватен капитал и најмногу 50 вработени – вршители на земјоделска дејност	Целни групи	Претпријатија од наведените индустриски гранки можат да поднесат барања за кредит: 1. производство на прехранбени производи и пијалаци; 2. производство на текстил и текстилни производи; 3. производство на кожа, предмети од кожа и кожна галантерија; 4. производство на основни метали и стандардни метални производи; 5. производство на градежни материјали; 6. препработка на дрво о производи од дрва, 1. производство на машини и електрични уреди.

Имплементатор	Комерцијална банка ад Скопје, Стопанска банка ад Битола, Инвестбанка ад Скопје, Еуростандард банка ад Скопје, ТТК Банка ад Скопје, Силекс банка ад Скопје, Штедилница Можности Скопје	Центар за поттикнување на развојот на мали и средни друштва Скопје	Имплементатор	МСП Фонд Скопје
Намена на гаранцијата	За кредити во инвестиции во постоечки или нови технологии со кои се зголемува извозот од РМ	Започнување или проширување на бизнис (гаранцијата не се издава за потрошувачки и станбени кредити)	Основач на фондот	МСП фондот е основан и управуван од Crimson Capital Corp. САД со 1,5 мил УСД кредитен фонд.
Забелешка	Владата на РМ во декември 2005 година формираше Гарантен фонд, со трансфер на 231 милиони МКД од буџетот на РМ. Целта за формирање на ГФ е на целните групи да им се олесни пристапот до банкарските кредити за инвестиции, во поглед на колатералот по кредитите.	Гаранти Фонд е институција која е основана во 2002 година. Капиталот за издавање на гаранции изнесува 2.500.000 Евра, средтават се обезбедени од СИДА (Swedish international development cooperation agency). Гаранти Фонд заклучно со 31.01.2007 има издадено гаранции во висина на нешто повеќе од 2.500.000 евра, користејќи го и револвингот на средствата. За тековната година Гаранти Фонд располага со околу 800.000 Евра (дел од нив се обезбедени со новите средства доделени во јануари 2007 од СИДА (Swedish international development cooperation agency), а дел се средства од револвингот)	Забелешка	МСП фондот кредитира приватни правни субјекти: 1. кои вршат дејности во производството, трговија и услуги; 2. кои покажуваат позитивни финансиски резултати во досегашното работење; 3. чиј број на вработени се движи од 5 до 200 лица; 4. кредитобарателите треба да ја вршат истата дејност најмалку 3 години, или пак менаџерите на тие претпријатија да имаат искуство во вршењето на таа дејност како физички лица доколку претпријатието е формирано пред помалку од 3 години; 5. приоритет имаат претпријатијата кои се извозно ориентирани, обезбедуваат поголем број на нови вработувања, остваруваат нето девизни приливи, користат домашни сировини и се грижат за заштита на човековата околина.

БИЛТЕН

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

II. АКТУЕЛНИ ВЕСТИ, СТАТИИ

Актуелни вест

ВЛАДАТА ОДЛУЧИ ДА СЕ РАЗДОЛЖИ КОН СВЕТСКИТЕ ФИНАНСИЕРИ

Владата донесе одлука предвреме да врати 137 милиони долари, долг кон Светска банка и Европската инвестициона банка. Ова го соопшти премиерот Никола Груевски, кој додаде дека со отплата на 103 милиони долари на Парискиот клуб, Македонија предвреме враќа вкупно 240 милиони долари од

својот надворешен долг. Со овој потег, Македонија од средно задолжена влегува во групата ниско задолжени земји.

– Раздолжувањето ќе се изврши со пари од девизните резерви кај кои се забележува постојан пораст и кои се над проекциите договорени со ММФ и СБ со тековните аранжмани. Со втората транша за предвремен откуп на долгот од 137 милиони долари, се враќаат 20 проценти од долгот кон СБ и шест проценти кон ЕИБ – потенцираше Груевски.

Ваков успех во предвременот откуп на кредитите е реткост во меѓународните финансии, со кој во блиско минато може да се пофалат единствено Бразил, Русија и Аргентина.

– Предвременот откуп на долгот е доказ дека се води добра и здрава економска политика, која позитивно ќе се одрази и на кредитниот рејтинг на државата и воопшто на бизнисот – рече Груевски.

Со предвременот откуп се заштедуваат над 30 милиони евра кои требаше да ги отплаќаме до 2021 година. Станува збор за осум стари кредити наследени од некогашната СФРЈ во вкупен износ од 103,7 милиони евра. Со предвременот откуп, надворешниот јавен долг се намалува за 9,1 проценти, а вкупниот јавен долг за 6 проценти. Според официјални податоци,

вкупниот долг на земјава кон Светската банка изнесува 487 милиони евра, а кон ЕИБ 122 милиони евра.

Со откупот се предвидуваат и каматни заштеди во Буџетот на државата за годинава од 2,8 милиони евра, 5,8 милиони евра за 2008 година, 5,2 милиони евра за 2009 година, а каматни заштеди ќе се остваруваат до 2021 година, до кога редовно би доспеал последниот кредит, односно вкупно 33,4 милиони евра.

Владата планира предвремен откуп и на долгот кон ММФ кој изнесува 37 милиони евра. Откупот на долгот кон ММФ ќе биде најсилен сигнал кон меѓународните инвеститори дека во Македонија се води добра и здрава економска политика. Инаку, долгот на земјава кон странство на крајот на февруари годинава изнесува 2.368,86 милиони долари.

МЕЃУНАРОДНИОТ МОНЕТАРЕН ФОНД И СВЕТСКАТА БАНКА НЕ СЕ ПРОТИВ НАЈАВАТА ДЕКА МАКЕДОНИЈА ПРЕДВРЕМЕ ЌЕ СЕ РАЗДОЛЖИ СО НИВ

– Способноста на Македонија предвреме да го отплати долгот е сигнал на зајакната економија, и, од аспект на Фондот, го поддржуваме тоа. Тоа е сигнал на зајакнување. Како и да е, очекуваме да ја продолжиме силната соработка со македонските власти – изјави Марк Грифиц, шефот на ММФ за Македонија.

И Светската банка ја поздрави одлуката на Владата предвреме да и врати дел од долговите, иако смета дека во периодот на реформи присуството на банката е потребно.

– Сигурно се потребни дополнителни финансии во Македонија. Потребни се нови инвестиции во следните години, а и за реформите се потребни финансии, така со задоволство очекуваме да соработуваме – рече Сандра Блуменкамп, претставник на Светска банка.

Според договорената стратегија, Светска банка во следните четири години на Македонија треба да и позајми од 220 до 280 милиони евра за реформски проекти. Со ММФ соработката е сигурна до август 2008 година.

– Од состојба во која ни беа неопходни средствата од ММФ, дојдовме во состојба да не ги користиме расположливите средства, не влечеме средства и од тука ќе оцениме каков тип на соработка ќе имаме во иднина – вели Трајко Славески, министер за финансии.

Домашните аналитичари оценуваат, дека е добро резервите кои изнесуваат милијарда и 800 милиони евра продуктивно да се искористат, бидејќи ќе се заштејат пари за камати и ќе се намали зависноста на земјата од светските финансиски институции.

ПОМАЛИТЕ ДАВАЧКИ ДОНЕСОА ПОВЕЌЕ ПАРИ ВО БУЏЕТОТ

Во првите четири месеци од годинава, приходите во Буџетот врз основа на персоналниот данок од доход и данокот од добивка се поголеми за 20 отсто од проекциите. Тоа е уште подобар резултат од оној за првиот квартал кога натфрлањето изнесуваше 12 отсто.

– Пресметаниот ризик се исплатува – вели министерот за финансии Трајко Славески, кој охрабрен од приходите во државниот Буџет, очекува годинава да се остварат амбициозните владини проекции за економски раст од 6 отсто.

Како што е познато, од почетокот на годинава, во Македонија се вовеле т.н. рамен данок, при што стапките на персоналниот данок од доход и на данокот од добивка се сведоа на 12 отсто, а од 1 јануари идната година тие ќе се намалат на 10 отсто.

Резимирајќи ја работата на Министерството за финансии, министерот Славески на првиот пролетен коктел рече дека донесените законски измени и оние кои се во подготовка ќе придонесат за подобрување на целокупниот амбиент во државата. Тој очекува дека либерализацијата на банкарскиот пазар со новиот закон за банки, кој овозможува отворање филијали на странски банки, ќе ја зголеми конкуренцијата и ќе ги намали каматите.

– Ова не е игра со резултат нула, при што нечија добивка истовремено е загуба за друг – рече министерот Славески. Напротив, сите добиваат од зголемената конкуренција.

ЦАРИНАТА ОДБЕЛЕЖА ЈУБИЛЕЈ СО 50% ПОВЕЌЕ НАПЛАТЕНИ ПРИХОДИ

Во првите три месеци од годинава, процентот на наплата на приходите по основ на царината се зголеми за 50% во споредба со лани, истиот период. Тоа се должи на зголемениот увоз на стоки, но и на поефикасна наплата на давачките од увозниците кон државата. Ова го изјави Ванчо Каргов, генералниот директор на Царинската управа на Македонија, на прес конференцијата по повод 15 години самостојно делување на оваа институција.

По тој повод, како што изјави вицепремиерката за евроинтеграции на Македонија, Габриела Коневска-Трајковска, Царинската управа ќе донира дел од зап-

ленетата стока во текот на царинското работење на осум хуманитарни и здравствени институции, како домови за деца без родители и домови на здравје.

Инаку, според Коневска-Трајковска, Царинската управа е меѓу првите кои се речиси целосно кондиционирани за интегрирање кон Европската унија. Целосното кондиционирање и хармонизирање на Царината, рече Трајковска, мора да заврши до 2010 година.

Според Каргов, се уште останува отворено прашањето на долгот на неколку компании кон државата за неплатени царински давачки во износ од 30 милиони евра, кои се решаваат регионално по царинските испостави низ државата.

ЏОНСОН МЕТИ ДО 2009 ГОДИНА ЌЕ ПОЧНЕ ДА ПРОИЗВЕДУВА КАТАЛИЗАТОРИ ВО БУНАРЦИК

Британската компанија Џонсон Мети во 2009 година ќе почне да произведува катализатори во Бунарцик, најави претставникот на Џонсон Мети, Колин Џефри, на потпишувањето на Меморандумот за соработка со Владата.

– Разгледавме 10 земји меѓу кои Унгарија, Полска, Чешка, Словачка, Хрватска, а Македонија имаше предност во однос на нашите најзначајни критериуми – квалитетната и достапна работна сила, ниските трошоци за работна сила, како и стимулативните мерки на Владата, даноците и таксите за земјиштето. Џефри нагласи дека одлуката е конечна и оти компанијата не размислува за друг избор.

Џонсон Мети произведува автомобилски катализатори, а одлуката да влезе на македонскиот пазар произлегува и од нивната потреба за зголемување на традиционалните производни капацитети. Џефри не ја прецизираше висината на инвестицијата, туку само наведе дека станува збор за милиони евра и стотици вработувања.

Премиерот Никола Груевски изрази задоволство од одлуката на Џонсон Мети. Тој рече дека тоа е голем

предизвик за Македонија, за производствените компании што работат во земјата кои може да станат нивни партнери и сериозен сигнал за другите странски компании за инвестирање во Македонија.

Способноста на Македонија да привлече големи фирми како Џонсон Мети е многу позитивен сигнал за нашите предности, атрактивните и ниски трошоци и стратешката локација, истакна премиерот Груевски.

Тој најави дека, покрај оваа, има и десетина други компании кои се во напредна фаза за вложување во Македонија, а компанија од Исланд е блиску до одлука за инвестирање во банкарскиот сектор.

МОБИЛКОМ АВСТРИЈА ЌЕ ИНВЕСТИРА 70 МИЛИОНИ ЕВРА И ЌЕ ВРАБОТИ 200 ЛУЃЕ

Мобилком Австрија ќе вложи 70 милиони евра во развој на бизнисот во Македонија и ќе вработи 200 домашни стручњаци, изјави Борис Немшиќ, главен извршен директор на Телеком Австрија Груп, на доделувањето на лиценцата за работа од страна на Агенцијата за електронски комуникации (АЕК).

– За пет до шест месеци ќе има намалување на цените на телекомуникациските услуги, кога ќе биде пуштена во употреба и првата линија на Мобилком – истакна Немшиќ.

Немшиќ и Коста Трпковски, директорот на Агенцијата за електронски комуникации, не сакаа да откријат кој ќе биде префиксот на третиот мобилен оператор во Македонија. Тие не открија ниту кој ќе биде брендот со кој мобилниот оператор ќе се појавува на дисплеите на мобилните телефони на неговите корисници.

За да добие лиценца за работа, односно за вршење телекомуникациски услуги за период од 20 години, како што предвидува законот, Мобилком Австрија во Македонија регистрираше Друштво за комуникациски услуги со име „Нов Оператор“ Дооел Скопје.

Австриската групација има мобилни оператори во шест земји: Австрија, Хрватска, Словенија, Србија,

Бугарија и Линхтенштајн. Компанијата има 6.000 вработени кои опслужуваат повеќе од 10 милиони корисници.

ТУРСКИ YARDIMCI ЌЕ ГРАДИ МЛЕКАРСКИ КОМПЛЕКС ВО МАКЕДОНИЈА

Турската компанија Yardimci од градот Едрене, ќе инвестира пет до шест милиони долари во изградба на интегриран млекарски комплекс во Македонија, кој би вклучил фабрика за млеко и млечни производи, но и земјиште и стока во нивна сопственост. Ова го изјави турскиот бизнисмен Мустафа Јардимџи, сопственик на компанијата Yardimci, кој воедно е и член на Бордот на ТООБ (Унија на комори и стокови берзи на Турција) и претседател на Стоковата берза на Едрене.

– Планирам да инвестирам во интегриран капацитет. Еден дел од тоа би било земјиште за производство на земјоделски култури, друг дел ќе биде сточарство и третиот дел ќе биде производствениот погон – објасни Јардимџи.

Јардимџи рече дека во моментот неговата компанија врши истражувања за инвестицијата.

– Во моментот сме во потрага по локација, а според информациите што ги имам, Источна Македонија би била прифатлива за купување на земјиште – вели тој.

Јардимџи вели дека само фабриката и затворениот простор на интегрираниот капацитет би опфаќале некаде околу пет илјади квадратни метри.

Според Јардимџи, погодна за неговата компанија е тоа што во Македонија има ниски даноци, но проблем им претставуваат високите придонеси кои се плаќаат за вработените.

Yardimci е една од поголемите компании во градот Едрене. Има и неколку филијали низ Турција. Се занимава со производство на млеко и млечни производи и на други земјоделски производи.

ЕДНОШАЛТЕРСКИ СИСТЕМ ЗА УВОЗ И ИЗВОЗ НА СТОКИ

Владата подготви Стратегија за воведување на едношалтерски систем при увоз, извоз и контрола на стоките на граничните премини за да се поедностават царинските процедури. Владиниот портпарол, Ивица Боцевски, најави дека со едношалтерскиот систем ќе треба да се забрза протокот на стоките на премините и да се намалат трошоците на фирмите и на институциите. Потребните документи и понатаму ќе се поднесуваат до сите надлежни институции, но стоката ќе се контролира еднаш и на едно место. Боцевски вели дека различни органи досега ги контролирале стоките на царинските терминали и тоа било пречка за

развојот на надворешната трговија и на економијата.

– Едношалтерскиот систем ја олеснува достапноста до информациите и со него ќе биде забрзан и поедноставен протокот на информации меѓу јавниот и приватниот сектор. Со овој систем треба да им се помогне на фирмите, а не тој да функционира за потребите на државната администрација – вели портпаролот Боцевски. Неодамна, стопанствениците побараа од Царината да воведат интегрирано гранично управување и едношалтерски систем за да се забрза

протокот на стоки и услуги. Од директорот на Царинската управа, Ванчо Каргов побараа да се обезбедат јасни и транспарентни процедури и правична наплата на увозните давачки.

Директорот Каргов, пак, воведувањето на едношалтерскиот систем го најави за почетокот на наредната година. До тогаш треба насоките од Стратегијата да се реализираат во законски мерки. Царината на овој амбициозен проект работи со агенцијата УСАИД. Покрај Царинската управа како носител на активностите на проектот, во неговата реализација ќе се вклучи и Националната комисија за интегрирано гранично управување

ХРВАТСКА ПОДРАВКА ЌЕ ГО ПРОШИРИ ПРОИЗВОДСТВОТО ВО МАКЕДОНИЈА

Хрватската компанија Подравка најави дека ќе го прошири своето производство во Македонија, во делот на преработка на овошје, зеленчук и месо.

Подравка всушност бара македонски партнер со кој би произведувале под хрватскиот бренд. Хрватската компанија би користела домашни сировини и би ангажирала домашна работна сила.

Компанијата Југотутун од Свети Николе произведува гулаш и ѓувеч за потребите на Подравка.

Менаџерите на Подравка, како добра страна на Македонија го наведоа ЦЕФТА договорот, со кој од земјата може да се извезува под поволни царински околности во другите ЦЕФТА земји.

Подравка веќе ги прошири своите производни операции во Чешка и Полска, а следна дестинација за инвестирање би била Македонија, рекоа претставниците на хрватската компанија.

ВО СТРУМИЧКИОТ РЕГИОН РАБОТА ЗА 1.300 СЕЗОНСКИ РАБОТНИЦИ

Во четирите општини во Струмичкиот регион годинава се очекува да бидат вработени над 1.300 сезонски работници кои се водат како невработени на списокот на Агенцијата за вработување. Во тутунското претпријатие „Струмица табак“, во екот на обработката и ферментацијата на откупениот тутун, веќе се вработени 170 сезонски работници, од кои поголемиот дел се жени.

Годинава, на лозовите плантажи на „Струмичко Поле“ и во оранжериите за раноградинарски производи на „Плодно Поле“ ќе бидат ангажирани 700 сезонски работници. Во фабриката за конзервирање зеленчук и овошје, која е во фаза на реконструкција, се очекува во периодот од јули до ноември да бидат вработени од 150 до 200 лица на определено работно време.

Во јавното претпријатие „Комуналец“ за одржување на градските паркови и на зелените површини од јавен карактер, како и на пунктовите за откуп на градинарски производи, во текот на летото ќе бидат ангажирани стотина сезонски работници.

ДОГОВОР ЗА ЗАШТИТА НА ИНВЕСТИЦИИТЕ

Министерот за странски инвестиции, Глигор Ташковиќ, го потпиша договорот за поттикнување и заштита на инвестиции со ОФИД, фондот за меѓународен развој.

Договорот за заштита на странските инвестиции треба да ја промовира и да ја унапреди соработката со земјите-членки на ОПЕК, а истовремено и да ја потврди определбата на Владата за поттикнување и заштита на странските инвестиции.

Договорот ќе биде доставен пред Парламентот за ратификација, а одредбите од овој Договор се очекува да имаат правна важност во претстојните неколку месеци.

ОФИД е развојна финансиска институција која има за цел да ја промовира соработката меѓу членки на ОПЕК и останатите земји во развој. Во Фондот членуваат 13-те земји-членки на ОПЕК – Алжир, Габон, Индонезија, Иран, Ирак, Кувајт, Либан, Нигерија, Ка-

тар, Саудиска Арабија, Обединетите Арапски Емирати и Венецуела.

ОД СВЕТСКАТА БАНКА 30 МИЛИОНИ ДОЛАРИ

Бордот на директори на Светската банка, во рамките на новата Стратегија за партнерство со Македонија, вчера одобри 30 милиони американски долари за вториот Заем за развојни политики – ПДПЛ 2. Парите се за поддршка на напорите на Владата за подобрување на инвестициската клима и јакнење на менаџментот во јавниот сектор.

ПДПЛ 2 е втор, од вкупно три заеми, што ќе се доделат во период од три до четири години.

– Реформите поддржани од ПДПЛ се за одржлив економски развој и зголемување на бројот на вработени – изјави Брус Кортни, шеф на тимот на Светска банка за Македонија. Програмата вклучува реформи во судството, на пазарот на труд, во финансискиот сектор, во делот на деловната регулатива, како и во секторите на јавната администрација, здравството и децентрализацијата.

ИЗГРАДБАТА НА КОМПЛЕКСОТ ЕРА СИТИ НА СКОПСКИ САЕМ ПОЧНУВА ГОДИНАВА

Претседателот на управата на ЕРА Велење, Гвидо Омладиќ, најави дека годинава ќе почне изградбата на еден од објектите од бизнис центарот ЕРА Сити, во кој ќе бидат вложени вкупно 150 милиони евра.

Омладиќ рече дека изградбата ќе почне со деловната зграда на 10 ката, на површина од 30 илјади квадратни метри. Деловната зграда ќе биде сместена на местото на поранешниот салон за Мерцедес.

По бизнис центарот ќе биде изграден и трговскиот центар и другите придружни содржини. Целиот проект ЕРА Сити треба да биде завршен за три до пет години.

ЕРА Велење на 100.000 квадратни метри ќе инвестира 150 милиони евра и ќе вработи 900 луѓе.

За изградба на ЕРА Сити, во огромниот трговски центар ќе бидат инвестирани 120 милиони евра. Во него ќе има неколку посебни објекти: мал спортски павилјон за тенис, аеробик, фитнес, сауна и бифеа, стаклен павилјон со бутици, галерии, ресторани и кафеулиња, и голем павилјон со мебел, теписи, завеси, стакло, порцелан. Комплексот ќе има и изложбено-трговски центар со хипермаркет и бутици, и забавен центар со седум мали мулти-кина, како и една голема фонтана и простор за изложби на отворено.

Во функција на ЕРА Сити и деловната зграда, Скопски саем ќе изгради и две катни гаражи каде ќе можат бесплатно да се паркираат 5.000 автомобили.

ЕРА Сити ќе биде изграден по примерот на БТЦ центарот во Љубљана, кој годишно го посетуваат 18 милиони луѓе.

МАКЕДОНИЈА И ЦРНА ГОРА ЌЕ ЈА ИНТЕНЗИВИРААТ СТОПАНСКАТА СОРАБОТКА

Македонија и Црна Гора ќе ги интензивираат активностите за подобрување на стопанската соработка. Ова беше договорено на средбата помеѓу бизнис заедниците на овие две земји на македонско-црногорскиот деловен форум во Скопје.

Заедничка е оцената дека вкупната трговска размена не е на нивото кое што го дозволуваат потенцијалите и можностите за соработка.

– Вкупната трговска размена, која во 2006 година достигна 17,8 милиони евра, не обврзува на заеднички заложби за подобрување на стопанската соработка. Неопходно е двете страни да ги запознаат секторите, стопанските субјекти и капацитетите со цел воспоставување нова деловна соработка или продолжување на досегашната, врз нови основи – порача претседателот на македонската Стопанска комора, Бранко Азески.

Азески, како приоритетни ги посочи инвестициите во инфраструктурата и учеството на приватниот капитал во јавните работи. Според него, регионалната зона за слободна трговија е предизвик и шанса за развој, но истовремено може да биде и вистинска закана за опстанокот на многу бизниси доколку не се во состојба да ја подигнат својата конкурентност до ниво на глобалната.

Азески, исто така, побара од Стопанската комора на Црна Гора да лобира кај сопствената Влада за укинување на таксата од 2,5 евра што дневно ја плаќаат нашите градежни работници.

Претседателот на Стопанската комора на Црна Гора, Владимир Вукомировиќ, укажа на можноста за

многу поинтензивна соработка и развој на меѓусебните бизнис релации на двете земји.

– Нашите фирми мора да најдат нова плодна почва за соработка. Можеме повеќе и подобро да соработуваме – рече Вукомировиќ. Во рамките на форумот, стопанските комори на Македонија и Црна Гора потпишаа Меморандум за формирање македонско – црногорски деловен совет, со што е направен првиот конкретен чекор за унапредување и продлабочување на стопанската соработка во сите сфери, како на билатерално ниво, така и од аспект на заеднички настап на трети пазари.

СТРАНСКИ КОМПАНИИ САКААТ ДА ИНВЕСТИРААТ ВО БИЗНИСОТ СО ВЕТЕРНИЦИ

Повеќе странски компании се заинтересирани за вложување во изградба на ветерници. Поголемиот број компании веќе се обратиле до Министерството за економија од каде барале услови за можностите за инвестирање во овој бизнис.

Најверојатно ќе се примени моделот приватно-јавно партнерство, односно приватните компании заедно со Електрани на Македонија (ЕЛЕМ) ќе инвестираат во изградба на ветро паркови.

Во моментот, експертски тим на ЕЛЕМ врши испитувања на четири локации. До јуни треба да бидат готови првите резултат по што ќе се знае кои локации се најповолни за инвестирање, односно каде е најповолна силината и насоката на ветерот.

Во проектот се вклучи и Светската банка која ќе обезбеди техничка помош.

Првичната анализа на ЕЛЕМ покажа дека Македонија од ветер може да добива 100 гигавати електрична енергија годишно.

На локациите кои ќе се покажат како најповолни за изградба на вакви енергетски објекти ќе бидат изградени ветерни паркови со инсталирана моќност од 20–30 мегавати.

Од ЕЛЕМ најавуваат и нови испитувања на други локации откако ќе го завршат тековното.

Австриската компанија Нова енергија формираше своја фирма во Македонија преку која ќе градат 30 ветерници во Гевгелија по течението на реката Вардар.

Во меѓувреме, Регулаторната комисија за енергетика, заедно со Светската банка, веќе работи на изготвување на нов тарифник за енергијата добиена од ветер. Претседателот на комисијата, Славе Ивановски, изјави дека тарифникот ќе гарантира повисоки цени за струјата добиена од ветер. За разлика од тарифникот за струја од мали хидроцентрали, овој тарифник ќе предвидува единствена цена независно од инсталираната моќност.

ЕЛЕМ СТАНА ЧЛЕНКА НА ЕВРОПСКАТА АСОЦИЈАЦИЈА НА МАЛИ ХИДРОЦЕНТРАЛИ

Државната компанија за производство на електрична енергија, АД Електрани на Македонија (ЕЛЕМ), стана официјална членка на Асоцијацијата ESHA (European Small Hydropower Association).

Во соопштението на ЕЛЕМ се вели дека ESHA е непрофитна меѓународна асоцијација формирана во 1989 година по иницијатива на Европската комисија.

ESHA воедно е и основач на Европскиот совет за обновлива енергија (EREC) кој ги здружува најголемите произведувачи на обновлива енергија, како и истражувачки асоцијации. ESHA важи за моќна лоби група за обновлива енергија во ЕУ, се вели во соопштението од ЕЛЕМ.

ГАСПРОМ ВЛЕГУВА ВО МАКЕДОНИЈА

Рускиот нафтен гигант „Гаспром“ влегува на македонскиот пазар. Руската компанија би била вклучена во реализација на компензациониот договор меѓу македонската и руската влада за подмирување на рускиот клириншки долг кон Македонија. Со договорот, кој наскоро треба да го потпишат двете влади, руската страна треба да учествува во градењето на четири гасоводни проекти во земјава. Во проектите како партнер би се вклучила и „Гаспром“. Ова го потврдија претставници на Руската амбасада во земјава и од Владата.

Тие велат дека ова е значаен проект, кој ќе придонесе за развојот на земјата. Во разговорите со мешовитата руско – македонска комисија, македонскиот преговарачки тим ги дефинираше како приоритетни за земјава реализирањето на примарниот и секундарниот гасоводен систем околу Скопје и изградбата на два магистрални водови.

Првиот треба да се гради на трасата од Клевовце кон Штип, а со цел слободната економска зона во Штип да има доток на гас. Вториот систем ќе биде од

Скопје кон Тетово за да може северо-западниот дел на Македонија да има пристап до гас.

Наскоро се очекува да се оствари најавената посета на вицепремиерот Зоран Ставревски на Русија, која еднаш беше одложена по барање на руската страна.

Во посета на Скопје беше делегација на градската администрација на Москва предводена од раководителот, Владимир Лебедев, која со градските власти договорила интензивна соработка со скопските јавни претпријатија. Русите се подготвени да им испорачаат на ЈП „Улицы и патишта“ и на ЈП „Комунална хигиена“ нова технологија за собирање на сметот. Русија, соработката меѓу двете земји ја гледа во градежништвото и бара македонските градежници да се вклучат во изградба на околу 50-тина висококатници во Москва.

„АЛЕКСАНДАР ВЕЛИКИ“ И ОТВОРА „ВОЈНА“ НА КОНКУРЕНЦИЈАТА

Скопскиот аеродром „Александар Велики“ и охридскиот „Свети Апостол Павле“ ќе ги намалат цените за опслужување за најмалку 10 проценти, во однос на аеродромите во регионот. Со овие мерки се очекува да се стимулираат авиосообраќајот во земјава и конкурентноста на аеродромите. Ова го соопшти министерот за транспорт и врски, Миле Јанакиески, презентирајќи го новиот ценовникот на ЈПАУ „Македонија“ според кој двата македонски аеродрома ќе станат најевтини во регионот, бидејќи цените на „Александар Велики“ просечно се намалуваат до 17 проценти, а на „Свети Апостол Павле“ до 27 проценти.

– Ќе има цена од нула евра што ќе биде наменета за организирани туристички летови на аеродромот во Охрид и носење туристи со обезбедено сместување. Попуст од 40 проценти предвидено е да има за новите дестинации во првата година, 15 проценти за втората година, но и попуст од 50 проценти за пренасочени

летови од Скопје во Охрид, заради лоши временски услови. Се зголемува и попустот за меѓународни летови кои ги поврзуваат двата аеродрома во земјава од 20 на 50 проценти, информираше министерот Јанакиески.

За Зоран Крстевски, директор на ЈПАУ „Македонија“, со измените во ценовникот треба да се овозможи развој на авиосообраќајот, а со тоа да се поттикнат нови инвестиции и развој на туризмот. Исто така, со намалувањето на цените на опслужувањето, Скопскиот аеродромот ќе стане поевтин од Приштинскиот аеродром, кој се смета за најголем регионален конкурент. Крстевски смета дека намалувањето на цените нема негативно да се одрази на работењето на претпријатието, бидејќи се очекува да предизвика зголемување на обемот на сообраќај.

– Откако на авиопревозниците им беше најавено намалувањето на цените, веќе во првите три месеци од годинава бројот на превезени патници е поголем за 13 проценти во однос на истиот период лани – вели Крстевски. Тој појаснува дека ако се оствари истиот сообраќај како лани, ќе има намалување на приходите за околу 200 илјади евра. Но, тие средства ќе се компензираат со прилив од зголемување на обемот на сообраќајот, што пак се темелат на планираните инвестиции за 2008 година.

Крстевски ги спореди цената на опслужување во Скопје со соседните аеродроми. Тој кажа дека за ист тип авион како што е на пример „Боинг 737“, ако цената во Александар Велики изнесува 950 евра, на Приштинскиот аеродром истата услуга ќе се наплати за 1.395 евра, во Тирана за 1.350, додека во Белград 1.062 евра, но без такси за влез низ терминалната зграда. Крстевски најави субвенција за автобуски карти за патниците од Скопје до Приштина, за само пет евра, а тоа според него ќе овозможи соработка и со нискобуџетните компании кои имаат најниски цени на патничките билети.

Охридскиот аеродром „Свети Апостол Павле“, со изменетиот ценовник на аеродромските услуги, кој важи од 27 април оваа година, ги намали цените на услугите за 27,7%.

На денешната средба на првите луѓе на охридскиот аеродром со триесетина претставници на туристичките агенции од Охрид и Струга, Хотам и Атам, беше истакнато дека во однос на прифаќањето и отпремувањето на авионите (хендлингот) Охридскиот аеродром е најевтин во регионот. За обезбедени туристички летови до Охрид хендлингот е без пари, а за авиопревозниците кои отвораат нови линии за Охрид, во првата година од работењето, цените на хендлингот се намалени за 40%.

Поголеми погодности, како што беше најавено, ќе има и за бизнис авијацијата.

Се очекува вака намалените цени да ги заинтересираат и авиопревозниците и туроператорите и сегашниот просек на патници на охридскиот аеродром од 60 илјади патници годишно да се зголеми на 200 илјади.

Капацитетот на охридскиот аеродром е 750 илјади патници годишно, односно дневно може да се прифатат и отпремат над 50 авиони.

КАФЕТИН Е ПРОГЛАСЕН ЗА ЗЛАТЕН „СУПЕРБРЕНД“ ВО СРБИЈА

Брендот Кафетин на Алкалоид АД Скопје ја доби престижната награда златен „Супербренд“ во категоријата фармацевтски производи, во конкуренција на 2.800 брендирано производи присутни на српскиот пазар, на маркетинг манифестацијата „Супер бренд“ што се одржа во Белград.

Награди се доделуваа во вкупно 34 категории, а Кафетин во својата категорија ги победи конкурентните брендови Аспирин, Дурекс, Фервекс, Хемофарм и Олиговит.

Кафетин и неговите екстензии се продаваат во повеќе од 15 земји.

– Ова е голема чест за нашата компанија и уште еден доказ дека Алкалоид добро се котира на странските пазари. Наградата златен Супербренд е резултат на долгогодишните инвестиции во брендот Кафетин кој постои 50 години – изјави генералниот директор на Алкалоид.

Тој истакна дека за да се продава производот во странство потребни се многу инвестиции, добра стратегија и визија, но како што нагласи, пред се треба да се има добар производ.

Изборот на 34-те супер-брендови го направи 17-члено експертско жири и неколку стотици српски потрошувачи.

Срѓан Шапер, претседател на Советот на „Супер-брендс“ и генерален директор на TNS Medium Gallup рече дека брендовите својата вистинска вредност ја покажуваат на пазарот, а идејата на „Супербрендс“, е

да го стимулира инвестирањето на домашните производители во сопствените производи.

Меѓу Супербрендовите на Србија, покрај Кафетинот се и фестивалот Егзит, Кока кола, Мерцедес Бенц, Сименс, ВМА, Сваровски, Нивеа, Сони, Најк, Смоки, Нескафе, Политкин забавник, Б92, Виза...

Ова признание се доделува во повеќе од 60 земји во светот од страна на „Супербрендс Интернешенел“.

СКОВИН ЌЕ ИЗВЕЗЕ ДВА МИЛИОНИ ШИШИЊА ВИНО ВО РУСИЈА

Винарската визба Сковин склучи тригодишен договор за извоз на повеќе од два милиони шишиња вино, со фирмата МоРо, која е најголемиот увозник и дистрибутер на алкохолни пијалаци за територијата на Русија, информираат од менаџментот на Сковин.

Првата пратка, која ќе биде испорачана до крајот на април, вклучува 28.800 шишиња вино (по 3.600 шишиња од осумте сортни вина: Мускат, Шардоне, Семјон, Македонско бело, Македонско црвено, Кале, Вранец и Теран). Тоа ќе биде првиот директен извоз на Сковин во Русија.

До крајот на оваа година во Русија ќе бидат извезени 350 илјади шишиња вино, следната година повеќе од 500 илјади шишиња, а во 2009 година повеќе од еден милион шишиња вино на Сковин.

Од винаријата велат дека подготовките околу првиот извоз во Русија течат според планот и дека до крајот на месецов ќе ја испорачаат првата количина.

Преговорите со руската компанија-увозник траеле повеќе од една година, а според договорот, вината на Сковин во Русија ќе се продаваат во малопродажните синџири.

ТЕРМЕ ОЛИМИЈА И ПАСКАЛИН ЌЕ ВЛОЖАТ 10 МИЛИОНИ ЕВРА ВО СПА-ЦЕНТАР ВО ГЕВГЕЛИСКОТО СЕЛО СМОКВИЦА

Гевгелиското село Смоквица е местото кое словенечкиот инвеститор „Терме Олимија“ и домашната компанија „Паскалин“ го избраа за изградба на нов рекреативен центар во кој ќе бидат вложени околу 10 милиони евра.

На површина од 4,5 хектари, ќе се гради хотел со 150 легла и комплекс од базени кои ќе ја користат термалната вода од реката Вардар.

CABLETEL ГИ КУПИ 13-ТЕ КАБЕЛСКИ ОПЕРАТОРИ ЗА 20 МИЛИОНИ ЕВРА

Бугарско-американската компанија CableTel плати 20 милиони евра за преземање на 13-те кабелски оператори во Македонија, а ќе вложи уште 20 милио-

ни евра за развој на кабелската мрежа и купување нова опрема со која ќе се понудат нови услуги на пазарот, како што е Triple Play, Video on demand и фиксна телефонија.

Миле Кокотов, поранешниот сопственик на Кадис, потврди дека преземањето е завршено.

Според договорот со CableTel, Кокотов и сопственикот на Зора и на Зора Кабел, Стојан Ѓорговски, ќе бидат дел од менаџерскиот тим кој во Македонија ќе раководи со 13-те оператори.

Инаку, CableTel на крајот на април веќе имаше уплатено 10% од вкупната сума за аквизиција на операторите: Зора, Зора кабел, Кабелскоп, Максат и Наумовски, Кабелсат, Галакси, сите од Скопје, Кабелфокс од Кочани, Астра99 и Старкс од Куманово, Кадис 2002 од Штип, Спринт и Мултиком од Велес и Сат Медиа од Тетово.

ПРОГРАМАТА БИЛКАРСТВО НА АЛКАЛОИД ДОБИ НАССР СТАНДАРД И СЕ ОЗНАКА

Производната програма од билки „Билкарство“, која е составен дел на производството на Алкалоид АД Скопје, неодамна го доби НАССР сертификатот за производство на безбедна храна.

Сертификатот се однесува на чаевите, адитивите, зачините, сушениот зеленчук, прехранбената сол и на „Зачинал“.

Сертификацијата ја изврши познатото Сертификационо тело OQS Quality Austria од Австрија.

Од маркетинг одделот на Алкалоид велат дека најголема придобивка од НАССР сертификатот за компанијата ќе биде задоволството на потрошувачите од високо квалитетната и безбедна храна која тие ќе ја користат.

Алкалоид истовремено се здоби и со знакот СЕ, кој означува сообразност со медицинските рентген филмови. Ова уште еднаш потврди дека Алкалоид ги исполни и поставените одредби за производство, во согласност со директивите на ЕУ. Сертификат го додели холандската KEMA Quality B.V.

Алкалоид претходно ги имплементира и трите ISO, системи: за управување со квалитет, за добра производна пракса, како и системот за управување со животната средина. Нивната примена и примената на двата нови система НАССР сертификатот и СЕ ознаката, се уште една потврда за квалитетот на операциите, процесите и производите на Алкалоид АД Скопје. Тоа ја докажува способноста на компанијата успешно да пласира производи, дури и на најпробирливите светски пазари.

КОСОВСКИОТ ПАЗАР СЕ ОТВОРА ЗА МАКЕДОНСКИТЕ ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ

Развојот на регионалната трговска размена поради малите растојанија и евтиниот транспорт треба да биде предизвик за стопанствениците од Македонија и од Косово. Со потпишување конкретни договори за откуп и извоз на зеленчук и овошје на косовскиот пазар, во хотелот „Сириус“ во Струмица заврши македонско-косовско билатерална средба на стопански делегации од земјоделско-прехранбениот сектор и конзервната индустрија. Средбата ја организираа Агроберзата на Македонија и стопанските комори на Косово и на Македонија. Со тоа, традиционалниот косовски пазар повторно се отвора за извоз на македонските земјоделски производи.

Трговците од Косово, преку својата стопанска комора, искажаа голем интерес за пласман на градинарски производи и овошје.

– Се надевам дека сите нетарифни бариери што постојат меѓу нас многу бргу ќе се укинат и ќе достигнеме уште повисоко ниво на економска соработка – изјави Бесим Бечај, претседател на Стопанската комора на Косово.

Стопанската комора на Македонија најавува нови иницијатива за проширување и зголемување на размената.

– Косово е наш голем стопански партнер, но треба да направиме уште нешто на тој план. Треба да го ратификуваме договорот за ЦЕФТА со Косово и заедно со комората на северозападна Македонија и комората на Косово ќе поведеме иницијатива за проширување на граничниот премин Јажинце, како нов транспортен коридор – изјави претседателот на Стопанската комора на Македонија, Бранко Азески.

Вкупната размена меѓу Македонија и Косово лани достигна над 200 милиони евра, во која, покрај нафтата, градежните материјали, цигарите, лековите и млекото, значајно место во извозот имаат и земјоделско-прехранбените производи.

МАКЕДОНСКИТЕ ГРАДЕЖНИЦИ ЌЕ ГРАДАТ ОБЛАКОДЕРИ ВО МОСКВА

Русија бара градежни компании за изградба на педесетина облакодери во Москва, Катар има недостиг од квалификувани градежни работници, а во Црна Гора во тек е интензивна градба на туристички објекти. Ова се само дел од понудите кои пристигнуваат деновиве до македонските градежни компании од претставниците на политичкиот и бизнис сектор од овие земји кои неодамна престојуваа во Македонија.

– Во Русија во тек е голема изградба и реконструкција на објектите во туристичкиот центар Сочи. Тој

град е кандидат за организирање на Олимписките игри во 2014 година и ја подготвува целата своја инфраструктура за таа намена. Во Москва, во мај се организира саем за мебел, кој е шанса домашните производители на мебел да остварат контакти за реконструкција на ентериерите во Сочи. Во септември ќе организираме семинари на кои ќе се остварат директни контакти за соработка на македонски и руски фирми – вели Дејан Беслиев, од Македонско-руската стопанска комора.

Досега македонското градежништвото на странските пазари е присутно само во форма на изведувачи и подизведувачи на работите со ангажирање на евтина работна сила, а во помал обем станува збор за целосни инвестиции на нашите градежни компании.

– Со наши работници ние сме присутни во Романија, Иран, Ирак и во повеќе други земји. Во Црна Гора проблем претставува таксата од 2,5 евра која се плаќа за ангажирање на странски градежни работници во таа земја. Ако за поголеми работи се ангажираат и до

1.000 работници, ова сума станува голема. Очекуваме да се укине оваа такса, со што ќе ни се отвори патот за сериозен влез на тој пазар – вели Шукри Шахини, сопственик на гостиварската градежна фирма „Озер“, која во Скопје го изгради трговскиот центар „Рамстор“. За брзо решавање на проблемот со плаќањето на такса неодамна од бизнис делегација од Црна Гора побара Бранко Азески, претседател на Стопанската комора на Македонија.

Според Илија Шукаров, заменик директор на градежната компанија „Маврово“, тие ги разгледуваат можностите за ангажирање во Црна Гора, а моментално работат во Русија на повеќе објекти.

– Во Бугарија го работиме патот Даскалово – Дупница кој е во завршна фаза. Ја имаме добиено и работата на патот Кустендил – Софија – вели Шукаров. Шанса за освојување на пазарите на Блискиот Исток и на земјите на МАГРЕБ се појави по посетата на наша бизнис-делегација на Бугарија, каде стопанските комори на двете земји договараа заеднички настап во овие земји.

ВИСОКИ ИЗНОСИ НА ГОТОВИ ПАРИ ВО ОПТЕК

-Причини - Последици - Решенија -

Во регулирана и развиена економија, користењето високи износи на готови пари во оптек станува луксуз и загуба (опортунитетен трошок), но и одраз на парична некултура

Д-р Томе Неновски

Д-р Томе Неновски е професор и проректор на Универзитетот American College Skopje. Предава предмети од областа на макроекономијата и финансиите. Бил заменик на гувернерот на Народна банка на Република Македонија. Учествовал на повеќе стручни семинари и симпозиуми во земјата и во странство на теми од областите на макроекономијата и банкарството, во изработката на Националната стратегија за економскиот развој на Република Македонија и на проектот „Финансиски менаџмент во единиците на локална самоуправа“. Има издадено шест стручни книги од областа на банкарството и макроекономијата и има објавено преку 250 научни и стручни трудови.

1. Поим и значење на готовите пари во оптек

Постојат разни мерни единици за паричната маса во една земја. Тоа се таканаречените монетарни агрегати, кои, во зависност од нивната опфатност, се означуваат како M1, M2, M3, M4, M5 итн. Ако монетарната стратегија што централната банка ја спроведува во конкретната земја е насочена кон ограничување на порастот на паричната маса, тогаш предмет на монетарно регулирање (лимитирање) може да биде некој од тие монетарни агрегати.

Најчесто употребуван синоним за обемот на паричната маса во една земја претставува монетарниот агрегат M1. Тој е сочинет од депозитните пари што стопанските субјекти (претпријатија, граѓани, институции и др.) ги чуваат кај комерцијалните банки и од готовите пари во оптек. Таквата структура на паричната маса е предмет на секојдневно следење од аспект на нејзините големина, компоненти и влијание врз економските текови во земјата.

Предмет на оваа анализа не е монетарната стратегија на земјата, па со тоа ниту големината на паричната маса во конкретната земја. Вниманието, овојпат,

ќе биде насочено кон структурата на паричната маса во Република Македонија (во натамошниот текст: РМ), односно кон причините и последиците што високото ниво на готови пари во оптек ги имаат врз економските текови во земјата, како и кон можните решенија за сведување на нивната големина на разумно и прифатливо ниво.

Готовите пари во оптек во РМ во континуитет бележат многу високи износи повеќе години наназад. Тоа, пак, има сериозни економски импликации, кои, главно, се манифестираат на следните начини:

а) Високиот износ на готови пари во оптек создава сериозни проблеми во утврдувањето и во спроведувањето на монетарната политика на земјата затоа што големината на готовите пари во оптек тешко се контролира. Тоа, повратно, ја прави побарувачката на пари во земјата нестабилна, а со тоа и тешко контролирабилна. Контролата на паричната понуда е, исто така, многу тешка;

б) Високиот износ на готови пари во оптек негативно влијае врз ликвидноста на банките и ја оневозможува нивната оптимална кредитна мултипликација;

в) Готовите пари подлежат на секојдневно трошење (абење), така што пе-

риодично мора да се заменуваат со нови. Тоа, пак, заедно со соодветната дистрибуција, претставува значаен трошок што Централната банка треба да го плати;

г) Високиот износ на готови пари во оптек може да се определи за основна причина за развој на таканаречената „сива економија“, со сите негативности што таа ги манифестира во разните сфери на националната економија.

2. Ниво на готови пари во оптек на одделни земји

Во април 1992 година (месец на монетарно осамостојување на РМ), готовите пари во оптек (популарните „кеш“ пари) учествуваа со 31 процент во паричната маса на земјата. Денес, петнаесет години подоцна, тие пари учествуваат со 52 проценти во вкупната парична маса на земјата (преостанатите 48 проценти отпаѓаат на депозитните пари). Просечното учество на готовите пари во оптек во паричната маса на земјата во изминатите 10 години изнесуваше 50,5 проценти, достигнувајќи, повремено, до 55,8 проценти (крајот на 2001 година). Апсолутната големина на готовите пари во оптек во РМ во почетокот на 2007 година се движи меѓу 12,5 и 13,0 милијарди денари. Тоа значи дека, во касите на претпријатијата и установите и во џебовите на граѓаните секојдневно се наоѓаат меѓу 220 и 230 милиони евра!

Учеството на готовите пари во оптек во М1 во РМ е за два и пол пати поголемо од соодветното кај развиените земји, за, околу 20-25 процентни поени над учеството кај понапредните земји во транзиција и за околу 11 процентни поени над просечното учество кај сите земји од Централна и од Источна Европа

Учеството на готовите пари во оптек во М1 во РМ е за два и пол пати поголемо од соодветното кај развиените земји, за, околу 20–25 процентни поени над учеството кај понапредните земји во транзиција и за околу 11 процентни поени над просечното учество кај сите земји од Централна и од Источна Европа. Меѓу земјите од тој дел на Европа готовите пари во оптек највисоко учество бележат во Полска (35 проценти) и во Хрватска (32 процента), а најниско во Словенија (16,5 проценти). Карактеристично е што во претходните неколку години слично учество на готовите пари во оптек во вкупната парична маса како во РМ, беше забележано во Романија и во Бугарија. Меѓутоа, засилената супституција (намалување) на готовите пари со употреба на платежни картички од разни видови,

драстично, го намали нивното учество во паричната маса на тие земји.

Споредбените показатели укажуваат на поразителниот факт дека РМ бележи рекордни големини на готови пари во оптек, набудувано не само во европски, туку и во светски рамки. Тој факт, сам по себе, ја наметнува потребата од определување на факторите што го условуваат таквиот квантитет, како основа за утврдување на можни решенија за подобрување на состојбата во таа област од националната економија на РМ.

3. Фактори што го условуваат високото ниво на готови пари во оптек во РМ

Факторите (причините) што го условуваат високиот обем на готови пари во оптек во РМ се многубројни. Во подолг период наназад позначајно влијание на тој план имаше недовербата на граѓаните во банкарскиот систем, првенствено поради познатите случувања со таканаречените „заробени“, девизи и со пропаѓањето на неколку штедилници. Меѓутоа, во последните неколку години таа причина е се помалку присутна, на што упатуваат растечките износи на штедни влогови на граѓаните кај банките.

Силен фактор што ја условува таквата континуирана состојба со готовите пари во оптек е долготрајното одржување на режим на таргетирање на девизиот курс на денарот, како официјална монетарна стратегија на Народната банка на РМ. Таквиот режим директно влијае врз зголемувањето на побарувачката на пари на населението и на стопанските субјекти. Тоа се случува и покрај фактот што држењето високи износи на готови пари во оптек претставува голем опортунитетен трошок за нив, со оглед на изгубената можност дел од расположливите готовински средства да ги вложат во банкарски или во некој друг финансиски инструмент на кој ќе добиваат соодветен надоместок (камата, дивиденда и сл.).

Повремените крупни дестабилизациски случувања во и околу РМ, исто така, имаат силно влијание врз обемот на готовите пари во оптек. Тоа, особено, беше забележително во 1999 година (време на таканаречената Косовска криза) кога бројните избеглици заменуваа огромни износи на странски валути за денари. Се чини, дека во тој период започна наглото зголемување на учеството на готовите пари во оптек во земјата, кое се одржува се до денешните дни.

Карактеристични се случувањата со големината на готовите пари во оптек во текот на 2001 година. Во првата половина од годината, кога на територијата на РМ се водеше „војна“, обемот на готовите пари во оптек се намали на, околу, 37 проценти од паричната маса. Веројатна причина за тоа е наглото намалу-

вање на употребата на готови пари за таканаречени „црни економски трансакции“, како резултат на присутната многу висока ризичност поради спомнатите настани. Меѓутоа, кон крајот на таа година, после смирувањето на воените дејствија на територијата на земјата, ситуацијата со готовите пари во оптек не само што се нормализира, туку тие на крајот на годината достигнаа, досега, рекордно ниво од 55,8 проценти од М1.

Готовите пари во оптек се многу популарни поради тоа што на нивниот сопственик му обезбедуваат анонимност во вршењето на платежните трансакции. Тие плаќања се моментни и конечни и ним не може да им се следи трагата со цел оценување на евентуалната нелегалност на соодветната платежна трансакција.

Во РМ постои масовна појава на неплаќање на обврските меѓу комитентите, поради отсуството на судска заштита на доверителите и отсуство на ефикасни механизми и инструменти за наплата на побарувањата. Тоа условува многу голем дел од трансакциите меѓу стопанските субјекти да се плаќаат веднаш, во готово. Во иста насока дејствува и големиот број блокирани жиро-сметки на претпријатијата, од каде што излезот тие го наоѓаат во наплатувањето на побарувањата и во плаќањето на обврските во готово.

Одобрувањето кредити од страна на некои банки во РМ со исплата на средствата во готово и вршењето менувачки работи, исто така, го зголемува обемот на готови пари во оптек.

И законските можности за плаќање во готово силно влијаат за широката распространетост на готовите пари во РМ. Се уште има фирми што платите ги исплатуваат во готово. Исплатата на пензиите, во најголем дел, се врши во готово. Секој месец поштарите разнесуваат пензии во готови пари од околу, 1,5 милијарда денари. Така се врши и откупот на голем дел од земјоделските производи.

Законската можност за купување стоки во готово до износ од 100 евра во денарска противвредност дејствува, исто така, во правец на зголемување на количината готови пари во оптек.

Најпосле, силно дејство врз толку високиот обем на готови пари во оптек има големата можност за „переење“ пари преку нивна исплата во готово од депозитни, нерезидентни или од други сметки.

4. „Сива“ економија

Се чини, сепак, дека главен фактор за високиот износ на готови пари во оптек е широко распространетата „сива“ економија. Тоа е нелегална (неопфатена во законските рамки) економија.

Облиците на „сивата“ економија се забележливи насекаде. Нејзина најчеста манифестација се меѓу-

себните плаќања на претпријатијата во готово. Тоа се случува во трговијата на големо и на мало, во надворешно-трговскиот промет и сл. Во дуќаните (таква беше ситуацијата, барем, до неодамна, до засиленото активирање на фискалните каси) секојдневно се вршат разни купопродажни трансакции со готови пари, на кои никој не може да им ги одреди обемот и правецот на движење. Кон тој појавен облик на „сивата“ економија може да се додаде употребата на граѓанските чекови како готовинско, наместо како безготовинско платежно средство. Имено, најчест случај е на чековите да не се става датум на издавање, така што тие можат во многу долг период да се „вртат“, при што се избегнува нивната евиденција, плаќањето на даночните обврски итн.

И законските можности за плаќање во готово силно влијаат за широката распространетост на готовите пари во РМ. Се уште има фирми што платите ги исплатуваат во готово. Исплатата на пензиите, во најголем дел, се врши во готово. Така се врши и откупот на голем дел од земјоделските производи

„Сивата“ економија се појавува како резултат на прикривањето (потценувањето, односно нереалното прикажување) на финансиските резултати на претпријатијата, прикривањето на вредностите на продажбата и на платите на работниците заради избегнување на даночните обврски, масовната присутност на нерегистрирани работници во формалниот и, уште повеќе, во неформалниот сектор, плаќањето разни обврски (плати и сл.) на претпријатијата во натура (разни производи), контрабанда (неплаќање царини, даноци и други давачки кон државата), трговија со бело робје, оружје, дрога, проституција итн.

Се чини, сепак, дека главен фактор за високиот износ на готови пари во оптек е широко распространетата „сива“ економија. Тоа е нелегална (неопфатена во законските рамки) економија

Во минатиот период повеќе, а денес многу помалку „сивата“ економија се манифестира(ше) и преку плаќањата на увезените стоки со готови пари. Притоа, или се избегнува приложувањето на потребната документација или, пак, фигурираат двојни фактури, при што, пред надлежните органи се презентира(ше) таа со пониска вредност заради плаќање помали царински и даночни обврски спрема државата.

Последиците од тие и од други појавни облици на „сива“ економија, главно, се манифестираат во обемот на државните приходи. Избегнувањето на фискалните

обврски значи далеку помали приходи во буџетот на РМ од задолжителните и потребните. Со тоа се намалува ефикасноста на фискалната политика во смисла на евентуално намалување на фискалните давачки и со тоа поттикнување на економскиот развој на земјата, како и непречено финансирање на државните активности. Наспроти тоа, често се случува во буџетот да има недостаток на средства што треба да се надомести со засилување на другите фискални давачки на стопанските субјекти и на граѓаните или, пак, со задолжување на државата во странство.

Соодносот меѓу готовите пари во оптек и големината на „сивата“ економија во земјата не враќа на проблемот на висината на готови пари во оптек. Колку нивниот износ е помал, толку ќе биде помала „сивата“ економија. Оттаму и произлегува силната потреба за воведување инструменти и мерки што ќе дејствуваат врз намалувањето на готовите пари во оптек

Евадираниот прилив на фискални приходи води кон создавање големи јазови во социјалните фондови на земјата. Фондот за здравствено осигурување и Фондот за вработување перманентно се соочуваат со негативни финансиски состојби. Државниот пензиски фонд, подолго време, се одржува на таканаречената позитивна нула, без сопствена акумулација, која е неопходна за осигурување на неговата иднина како социјална установа и како потенцијално силна финансиска институција во земјата.

Покрај сето тоа, „сивата“ економија води кон засилување на нелојалната конкуренција, чии последици се уништување на се поголем број добротоечки претпријатија и поттикнување на, и така, високо присутната финансиска недисциплина во земјата.

Најсилно влијание врз развојот на безготовинското плаќање ќе има воспоставувањето на универзална (прифатена од сите учесници во платниот промет) платежна картичка. Станува збор за таканаречената паметна (smart) платежна картичка, која веќе подолг период во повеќе западни земји ја врши улогата на основен инструмент за плаќање

„Сивата“ економија, во разни појавни облици, ја има во сите економии низ светот. Но, ретко каде таа е застапена во толку голем обем како во РМ. Според некои анализи на научни институции и работници,

„сивата“ економија изнесува меѓу 50 и 62 отсто од бруто домашниот производ на земјата. Веројатно најточен показател за нејзината големина е процентот на учество на готовите пари во оптек во вкупната парична маса на земјата. Ако готовите пари во оптек учествуваат со 52 процента во паричната маса, со толкав процент „сивата“ економија учествува во бруто-домашниот производ на земјата.

5. Можни решенија за намалување на готовите пари во оптек

Таквиот сооднос меѓу готовите пари во оптек и големината на „сивата“ економија во земјата не враќа на проблемот на висината на готови пари во оптек. Колку нивниот износ е помал, толку ќе биде помала „сивата“ економија. Оттаму и произлегува силната потреба за воведување инструменти и мерки што ќе дејствуваат врз намалувањето на готовите пари во оптек.

Некои од нив, веќе, се воведени. Од неодамна платите на државните службеници се исплаќаат преку платежни картички. Набрзо граѓанските чекови ќе престанат да се користат на досегашниот начин, односно нивната деформирана застапеност како кредитен инструмент ќе биде заменета со нивната вистинска улога на безготовински платежен инструмент.

Тие позитивни мерки, се разбира, не треба да бидат осамени. Нивното дејство ќе се мултиплицира со враќање и со засилување на улогата и угледот на другите средства за безготовинско плаќање, како што се чекот и меницата.

Најсилно влијание врз развојот на безготовинското плаќање ќе има воспоставувањето на универзална (прифатена од сите учесници во платниот промет) платежна картичка. Станува збор за таканаречената паметна (smart) платежна картичка, која веќе подолг период во повеќе западни земји ја врши улогата на основен инструмент за плаќање и за регулирање на системот на се поупотребуваните електронски пари. Нејзиното воведување во наши услови ќе значи внесување силен инструмент за водење бескомпромисна борба против сите облици на „сива“ економија во земјата и за зголемување на приливите во државниот буџет врз сите основи.

Намалувањето на законските можности за влечење и за употреба на готовите пари, исто така, ќе го намали нивниот износ во оптек. Така, потребно е да се измени одлуката со која на правните лица им се дава право самите да го одредуваат својот благајнички максимум и со тоа да чуваат „кеш“ во своите каси во неоправдано и непотребно високи износи. Потребно е натамошно поттикнување и афирмирање на безготовинската исплата на платите и на другите

лични примања на вработените, додека откупот на земјоделските производи се помалку да се врши со исплата во готово, а се повеќе со исплата преку сметки во комерцијалните банки. Исплатата на кредити во готово треба да се спречи.

Најпосле, секоја емпириска анализа ќе потврди дека воспоставувањето траен и одржлив стопански растеж на земјата, а со тоа и зголемувањето на животниот стандард на населението, ќе води кон намалување на количината готови пари во оптек. Во регулирана и развиена економија, користењето високи износи на готови пари во оптек станува луксуз и забаба (опортунитетен трошок), но и одраз на парична некултура.

Тие и другите можни решенија за намалување на готовите пари во оптек ќе резултираат со бројни ефекти. Тоа, првенствено, позитивно ќе се одрази врз ликвидноста на банкарскиот систем на земјата. Преку процесот на интермедијација, банките значително ќе можат да ја зголемат кредитната поддршка на реалниот сектор, намалувајќи ги, притоа, активните каматни стапки и каматните маргини на, навистина, разумно ниво.

Така изменета структура на паричната маса значително ќе го олесни процесот на планирање и управување со ликвидноста на банките од страна на Народната банка на РМ. Истовремено, таквата состојба значително ќе го олесни процесот на монетарно планирање и ќе овозможи спроведување на монетарна стратегија со развојни компоненти.

Преку процесот на интермедијација, банките значително ќе можат да ја зголемат кредитната поддршка на реалниот сектор, намалувајќи ги, притоа, активните каматни стапки и каматните маргини на, навистина, разумно ниво

„Сивата“ економија, најпосле, ќе почне да бележи надолни големина. Фискалните приходи во државата засилено ќе се зголемуваат, создавајќи услови за натамошно фискално растоварување на реалниот сектор во економијата и забрзано раздолжување на земјата кон домашните и кон странските кредитори (намалување на јавниот долг). Сето тоа ќе помогне за конечно остварување на долгоочекуваната цел: остварување траен и одржлив економски растеж на РМ.

ВОВЕД ВО СИСТЕМОТ ЗА ЈАВНА ВНАТРЕШНА ФИНАНСИСКА КОНТРОЛА (PIFC)

Системот за финансиски менаџмент и контрола, честопати претставен и како систем на менаџерска одговорност, претставува збир на планови, политики, процедури и практики кои ги воспоставува менаџментот за да им овозможи на вработените да ги остварат основните цели на институцијата

Тања Таневска

Тања Таневска е дипломиран економист од Скопје. Веќе 14 години работи во јавната администрација, од кои 7 во Министерството за финансии.

Како помошник раководител на Секторот за јавна внатрешна финансиска контрола, учествува во изготвувањето на сите закони, подзаконски акти и упатства за финансиски менаџмент и контрола и внатрешна ревизија. Исто така беше дел од тимот при изготвувањето на Стратегијата за јавна внатрешна финансиска контрола на Република Македонија.

Таа беше тим лидер при изготвувањето на Условите за помош за проектот „Обука на внатрешните ревизори во јавниот сектор на Република Македонија за вршење ревизија на системите“ и твининг фишето за проектот „Зајакнување на системот за јавна внатрешна финансиска контрола“. Одлично го зборува англискиот и солидно го познава германскиот јазик.

Учествува во организирање и подготовка на материјали за обука и семинари за финансиски менаџмент и контрола и внатрешна ревизија и активно учествува на истите.

Начинот на трошењето на јавните средства е во центарот на вниманието на јавноста на секоја држава. Затоа однесувањето на јавниот сектор и државните службеници има клучно влијание врз формирањето на јавното мислење и довербата на граѓаните.

Министерството за финансии на Република Македонија е надлежна институција за управување со средствата на Буџетот на Република Македонија, како и со средствата добиени од Буџетот на Европската Унија. Оттука произлегува и потребата од воспоставување и развој на систем за јавна внатрешна финансиска контрола, согласно законодавството на Европската Комисија и меѓународните стандарди.

Усогласувањето на законската регулатива на Република Македонија со европското законодавство во областа на финансиската контрола подразбира глобален пристап за развој на модерни системи за внатрешна контрола во јавниот сектор, како комбинација на менаџерска одговорност и функционално независна внатрешна ревизија.

Основните елементи на системот за јавна внатрешна финансиска контрола

наједноставно можат да се претстават со формулата:

$$PIFC = FMC + IA + CHU$$

- PIFC – јавна внатрешна финансиска контрола
- FMC – финансиски менаџмент и контрола
- IA – внатрешна ревизија
- CHU – централна единица за хармонизација

што значи системот за финансиски менаџмент и контрола и системот за внатрешна ревизија преку централната единица за хармонизација се обединети во еден комплексен систем за јавна внатрешна финансиска контрола.

“Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии”

Финансиски менаџмент и контрола

Системот за финансиски менаџмент и контрола, честопати претставен и како систем на менаџерска одговорност, претставува збир на планови, политики, процедури и практики кои ги воспоставува менаџментот за да им овозможи на вработените да ги остварат основните цели на институцијата:

- економично, ефикасно и ефективно извршување на задачите и услугите, согласно мисијата на институцијата;
- чување на ресурсите од загуби, злоупотреби, погрешно управување, грешки, измами и нерегуларности;
- придржување до законите, подзаконските и интерните акти;
- изготвување на доверливи и навремени извештаи врз чија основа ќе се донесуваат идните одлуки.

Всушност менаџментот воспоставува систем на внатрешни контроли кои претставуваат средство за обезбедување разумно уверување дека се постигнати поставените цели. Велиме разумно уверување бидејќи системот за внатрешни контроли се креира повеќе за да управува со ризикот од неуспех или неисполнување на целите и политиките на организацијата, а не да го елиминира. Затоа многу е важно менаџерите на организационите единици на сите нивоа правилно да ја разберат улогата на внатрешните контроли и да воспостават соодветна контролна средина, која постојано ќе ја следат и усовршуваат. И најдобро дизајнираните контролни системи ќе одговорат позитивно на својата задача само доколку во нив се вклучени соодветно квалификувани лица и само доколку раководството презема мерки за отстранување на утврдените недостатоци.

Внатрешните контроли се однесуваат на сите вработени во институцијата и зависат од нив, односно тие ќе бидат поефикасни доколку сите вработени работат согласно пропишаните правила и прописи.

За да бидат ефективни внатрешните контроли треба:

- да бидат соодветни, што значи воспоставување вистински контроли на вистинско место, согласно потребите;
- да функционираат конзистентно, така како што се планирани, што значи да не се пропушти ниедна контрола, на пр. заради отсуство на одговорниот вработен или заради премногу работа;
- трошоците за нивна имплементација да не се поголеми од добиената корист.

Исто така е важно внатрешните контроли да не се третираат како одделни системи туку како контролни механизми, интегрирани во целиот круг на планирање, буџетирање, управување, сметководство и ревизија. Тие механизми треба да ја поддржат ефикасноста на секој степен од тој круг и да обезбедат континуиран feedback на раководството.

Воспоставувањето на ефикасен систем на внатрешни контроли е одговорност на менаџментот на секоја организација и треба да се потпира на стандардите за внатрешна контрола. Овие стандарди обезбедуваат унифицирана и кохерентна рамка за менаџерска одговорност која треба да ја следат сите организации. Бидејќи оваа рамка е генерално дадена, менаџерите имаат можност во процесот на имплементација на стандардите да ги прилагодуваат соодветно на различните услови на работење.

Меѓународни стандарди за внатрешна контрола се INTOSAI¹ стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор кои се базираат на COSO² рамката за внатрешни контроли. Согласно COSO рамката, основните компоненти на внатрешните контроли се:

- контролната средина
- проценка на ризикот
- контролни активности
- информации и комуникации
- мониторинг

Системот за финансиски менаџмент и контрола и системот за внатрешна ревизија преку централната единица за хармонизација се обединети во еден комплексен систем за јавна внатрешна финансиска контрола

Контролната средина е основа за целокупниот систем за внатрешни контроли, бидејќи ја поставува структурата, климата, дисциплината и директно влијае на квалитетот на внатрешните контроли. Интеграцитетот и етичките вредности на менаџментот имаат директно влијание на контролната средина, т.н. „top of the top“.

Проценката на ризикот е процес на идентификување и анализирање на ризиците кои би можеле да се појават при исполнување на целите на организацијата. Менаџментот треба да ги идентификува ризиците и да преземе соодветни мерки кои ќе ги одржуваат ризиците на разумно ниво.

Контролните активности се политиките и процедурите што се воспоставуваат со цел да се исполнат целите на организацијата. Ако се почитуваат, контролните активности ја намалуваат можноста за

1) INTOSAI Guidelines for Internal Control Standards for the Public Sector

2) Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission

појава на грешки и нерегуларности, кои би го попречиле успешното остварување на целите на организацијата.

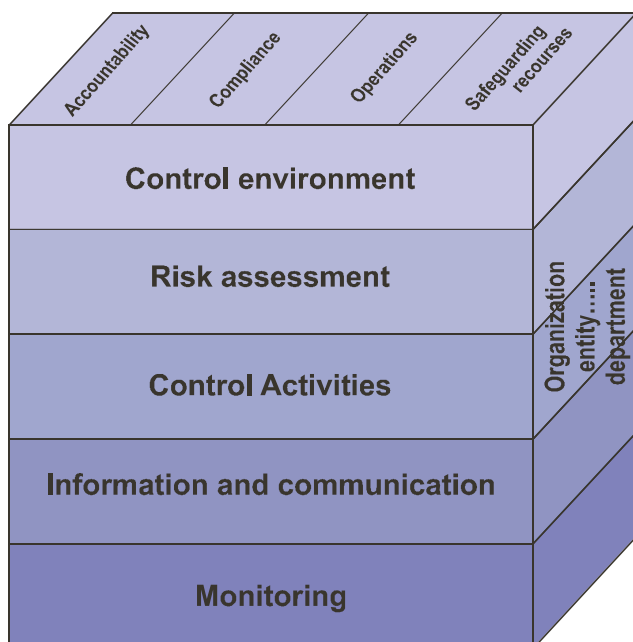
Исто така, за исполнување на целите на организацијата менаџментот има потреба од целосни, навремени и точни информации за сите активности на организацијата, како и добра вертикална и хоризонтална мрежа на комуникации.

Функционирањето на системот на внатрешни контроли треба постојано да се следи и прилагодува на настанатите промени.

Системот за внатрешни контроли се креира повеќе за да управува со ризикот од неуспех или неисполнување на целите и политиките на организацијата, а не да го елиминира

Овие компоненти на внатрешните контроли се во директна корелација со основните цели на организацијата: додека основните цели опишуваат што сака да постигне организацијата, компонентите на внатрешните контроли покажуваат што е потребно за да се постигнат поставените цели. Меѓусебната корелација на основните цели на организацијата и основните компоненти на внатрешните контроли најдобро е прикажана на тродимензионалната матрица во форма на коцка¹:

Внатрешна ревизија

Значаен дел од системот на внатрешните контроли е воспоставувањето на функционално независна внатрешна ревизија:

„Внатрешната ревизија е независна објективна активност за осигурување и консалтинг, дизајнирана со цел да придонесе и да го подобри работењето на организацијата. Таа и помага на организацијата да ги исполни своите цели применувајќи систематски, дисциплиниран пристап за проценка и подобрување на успешноста во процесите на управување со ризикот, контрола и раководење.“ (дефиниција на Институтот за внатрешни ревизори, Флорида, САД).

Внатрешниот ревизор со својата советодавна улога може многу да придонесе при креирањето на внатрешните контроли, но никако не треба да биде замена за нив. Функционалната независност на внатрешниот ревизор значи дека тој работи независно и објективно, согласно меѓународните стандарди и Повелбата за внатрешна ревизија и за своето работење директно одговара на топ менаџментот на организацијата.

Внатрешниот ревизор може многу да му помогне на менаџментот при оценувањето на ефективност на внатрешните контроли. Бидејќи тековно го следи извршувањето на секојдневните активности на институцијата, внатрешниот ревизор најдобро може да ја согледа соодветноста и ефективност на внатрешните контроли и да го информира менаџментот за непостоење на одделни контроли или непридржување до веќе воспоставените внатрешни контроли.

Централна единица за хармонизација

За успешно воспоставување и развој на ефикасен систем на внатрешни контроли значајна улога има единицата за хармонизација на системот за финансиски менаџмент и контрола и системот за внатрешна ревизија (CHU). Оваа единица треба да претставува движечка сила во развојот и усовршувањето на системот за јавна внатрешна финансиска контрола. Тоа подразбира:

- развој и усовршување на законската регулатива;
- давање предлози за развој и усогласување на системите за внатрешна контрола и внатрешна ревизија;
- развивање стандарди за внатрешна контрола и внатрешна ревизија;
- следење на имплементацијата на законската регулатива и стандардите;
- развивање на систем за обука;
- соработка со Државниот завод за ревизија и други меѓународни организации.

Централна улога во воспоставувањето на сеопфатен систем на јавна внатрешна финансиска контрола во една држава има Министерството за финансии. Тоа треба да ја даде основната законска рамка каде

ќе се претстават елементите на јавната внатрешна финансиска контрола, која треба да се почитува од страна на сите учесници во јавниот сектор.

Основен документ за развој на системот за јавна внатрешна финансиска контрола, изготвен од Централната единица за хармонизација во Министерството за финансии е Стратегијата за развој на јавната внатрешна финансиска контрола во Република Македонија, (PIFC Policy Paper), усвоена од Владата на РМ во февруари 2006 година.

Согласно оваа Стратегија, Централната единица за хармонизација го изготви и Законот за јавна внатрешна финансиска контрола, кој Собранието на Република Македонија го усвои во февруари 2007 година (Сл. весник на РМ 22/2007 година).

Улогата на Државниот завод за ревизија

Голема улога во креирањето на структурата на внатрешни контроли во една држава има Врховната ревизорска институција, односно Државниот завод за ревизија во Република Македонија. Тој треба да го охрабрува и поддржува менаџментот при воспоставувањето на внатрешните контроли.

Државниот завод за ревизија треба да воспостави добра соработка со внатрешната ревизија заради размена на искуства, избегнување на дуплирање на

работата и заради комплементарност на ревизорската функција. Добро развиена внатрешна ревизија може во голема мера да го намали обемот на работа на Државниот завод за ревизија.

За таа цел Министерството за финансии на Република Македонија и Државниот завод за ревизија во октомври 2006 година потпишаа Протокол за соработка.

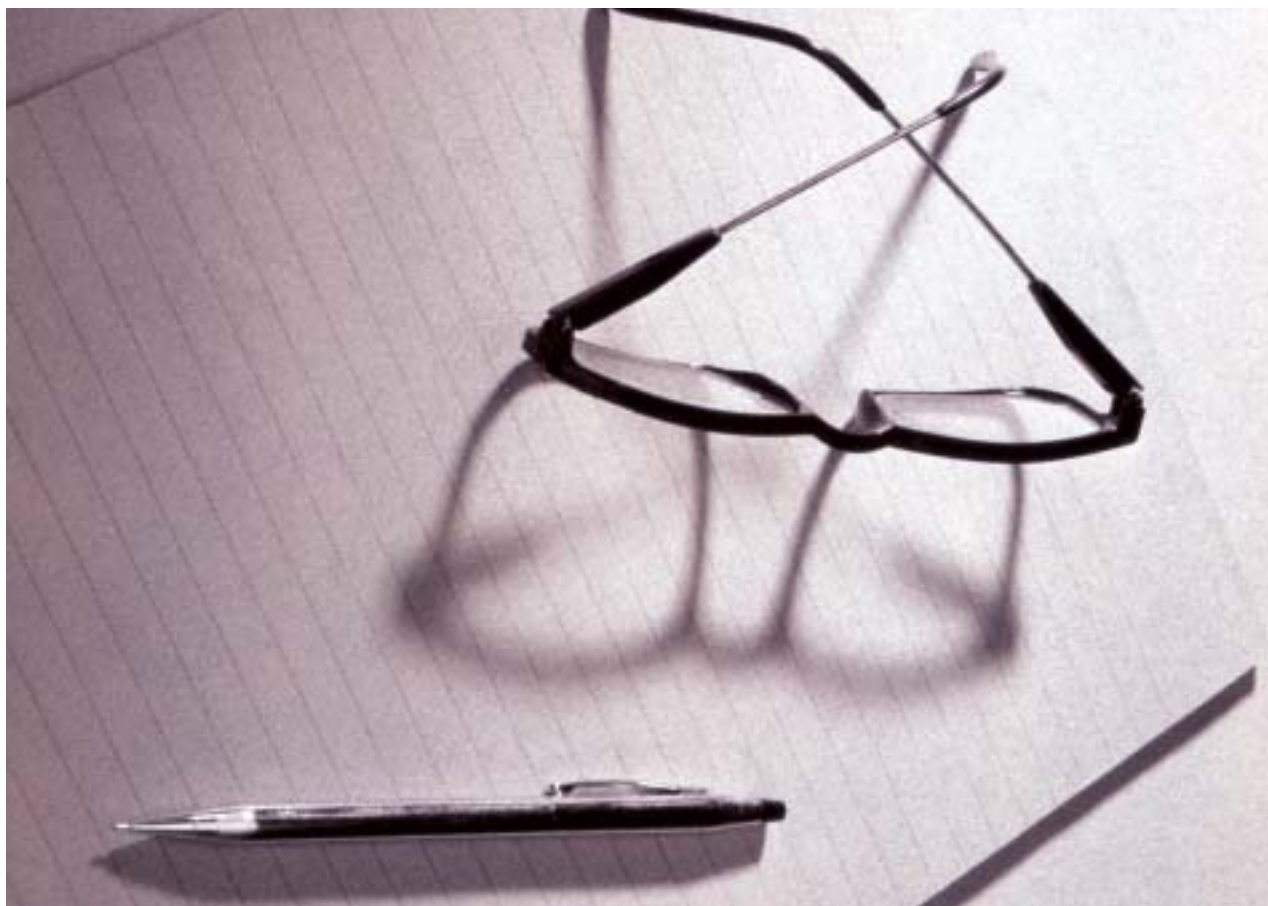

Контролната средина е основа за целокупниот систем за внатрешни контроли, бидејќи ја поставува структурата, климата, дисциплината и директно влијае на квалитетот на внатрешните контроли

Поврзаноста на внатрешната и надворешната ревизија е јасно изразена и во Поглавјето 32 – финансиска контрола од *Acquis communautaire*, каде што основните три елементи се: јавната внатрешна финансиска контрола, надворешната ревизија и заштитата на финансиските интереси на Европската Унија.

...„Светот што е создаван досега има проблеми кои неможат да се решат ако се размислува на начин на којшто е мислено кога е создаван“...

Алберт Ајнштајн

МОЖЕ ЛИ ЕВРОПА ДА ДОЗВОЛИ ДА СТАРЕЕ?

ЕУ мора да се соочи со последните проекции кои покажуваат дека стареењето ќе има големо економско и буџетско влијание.

Населението на 25-члената Европска унија (ЕУ) во следниве децении малку ќе се намали – но многу ќе остари – што предизвикува значителни ризици за потенцијалниот економски растеж и става значителен нагорен притисок врз јавната потрошувачка. Коефициентот на издржувани стари лица во регионот (број на луѓе на возраст од 65 години и постари во однос на бројот на луѓе на возраст од 15 до 64 години) се оценува двојно да се зголеми на 54% до 2050 година, што значи дека во ЕУ, од четири работоспособни лица на секое старо лице, ќе дојде на само две. Покрај тоа, нагорниот притисок врз трошењето предизвика загриженост дека неодржливите јавни финансии би можеле да го доведат во прашање непреченото функционирање на единствената валута – еврото.

Старењето на населението во Европа настанува поради интеракцијата на четири демографски трендови. Прво, стапките на фертилитет во сите земји во ЕУ се под природната стапка на прираст, а се оценува така и да се задржат. Второ, неодамнешното намалување во стапките на фертилитет по повоениот „бејби-бум“ и претстојното пензионирање на тие луѓе, ќе доведе до преодно зголемување (иако тоа ќе трае неколку децении) на коефициентот на издржувани стари лица. Трето, животниот век, кој се зголеми за осум години по 1960 година, се проектира да се зголеми за уште шест години за мажите и пет години за жените до 2050 година, при што најголеми придобивки ќе има од подолгиот животен век. Четврто, до 2050 година се проектирани големи нето миграциски приливи: иако ќе достигнат до 40 милиони лица, тие нема да ги неутрализираат ниските стапки на фертилитет и сè поголемиот животен век.

Навистина, според официјалните проекции, од 2004 до 2050 година, бројот на млади лица во ЕУ (на возраст од 0–14 години) ќе се намали за 18% (види табела). Работоспособното население (15–64) ќе се намали за 48 милиони, или 16%, додека старото население на возраст од

над 65 години нагло ќе се зголеми, за 58 милиони (или 77%), а најбрзорастечкиот сегмент на населението ќе биде оној на многу стари лица (над 80 години).

Владите не се пасивни пред овој предизвик од стареењето. На европско ниво, Европската комисија работеше со националните органи во Комитетот за економски политики (ЕПЦ) за развивање поспоредливи долгорочни проекции за да се процени како стареењето на населението ќе влијае на пазарите на работна сила на ЕУ, потенцијалот за економски пораст и јавните финансии. Објавени на почетокот на 2006 година, проекциите – со кои се претпоставува дека нема да има промена во тековната политика и претставуваат продолжение на проценката објавена во 2001 година – укажуваат на потребата за значителна реформа на политиките и приспособувањето.

Драстични последици за порастот и работната сила

Иако поголемиот дел од дебатата за стареењето се однесува на буџетскиот трошок, најдиректното влијание ќе се почувствува на пазарот на работна сила. Меѓутоа, проекциите на ЕУ укажуваат на различна слика, при што подобрувањата во вработеноста малку го одложуваат настанувањето на економските последици од стареењето.

За ЕУ како целина, стапката на вработеност се проектира да се зголеми од 63% од потенцијалната работна сила во 2004 година на 67% до 2010 година и на 70% до 2020 година. Овие подобри резултати произлегуваат главно од повишоките стапки на вработеност на жените, кои се проектираат да се зголемат од нешто повеќе од 55% во 2004 година на речиси 65% до 2025 година и се објаснува со постепената замена на постарите жени со помладите кои имаат високо образование и посилна поврзаност со пазарот на работна сила. Покрај тоа, стапката на вработеност кај постарите работници (на возраст од 55 до 64 години) се проектира значително да се зголеми, со што ќе се намали трендот кон порано пензионирање и ќе се рефлектираат

ОСНОВНИ ПРОЕКЦИИ

Коефициентот на издржувани стари лица во ЕУ е проектиран да се зголеми двојно на 54% до 2050 година, дури и со намалувањето на стапката на пораст по жител

	EY25		EY12	
	2004	2050	2004	2050
Демографски проекции				
Стапка на фертилитет (%)	1,5	1,6	1,5	1,6
Животен век при раѓање (во години)				
мажи	75,4	81,6	76,3	82,1
жени	81,5	86,6	82,5	87,2
Животен век на 65 години (во години)				
мажи	15,9	19,9	16,4	20,1
жени	19,5	23,3	20,1	23,7
Нето миграција				
стотини илјади	1,3	0,9	1,2	0,7
процент од населението	0,3	0,2	0,4	0,2
Население (во милиони)				
вкупно	456,8	-1%	308,6	0%
млади (0-14)	74,8	-18%	48,9	-17%
работоспособни (15-64)	306,8	-16%	206,5	-16%
стари (65+)	75,3	77%	53,3	75%
многу стари (80+)	18,2	174%	13,0	180%
Проекции за работната сила				
Стапка на учество	(%)			
вкупно	69,6	75,5	69,1	75,3
жени	61,6	70,0	60,3	69,4
постари работници (55-64)	42,7	60,4	40,4	60,5
Стапка на вработеност				
вкупно	63,1	70,9	62,9	70,5
жени	55,4	65,5	54,1	64,6
постари работници (55-64)	39,9	58,9	37,4	58,5
Макроекономски претпоставки	2004-24	2025-50	2004-24	2025-50
Потенцијален пораст	2,2	1,3	1,9	1,2
Пораст на БДП по жител	2,1	1,4	1,7	1,4
Пораст на продуктивноста на работната сила	1,8	1,8	1,5	1,7
Пораст на ВФП1	1,2	1,1	1,0	1,1
Реална каматна стапка	3,0	3,0	3,0	3,0
Коефициент на издржувани лица	2004	2050	2004	2050
Коефициент на издржувани стари лица	24,5	54,4	25,8	53,6
Вкупен коефициент на издржувани лица	48,9	74,8	49,2	76,9
Економски коефициент на издржувани стари лица	37,4	70,2	39,7	73,8

Извор: ЕПЦ и Европската комисија (2005).

Забелешка: EY25 = сите земји-членки на ЕУ; EY12 = 12 земји-членки на еврозоната.

1ВФП = вкупна факторска продуктивност.

позитивните ефекти од неодамнешните пензиски реформи.

Меѓутоа, сè поголемите стапки на вработеност, може да обезбедат само привремено приспособување; на крајот преовладува тежината на демографските промени. Може да се забележат три карактеристични периоди. До 2011 година, големината на работоспособното население на ЕУ и вкупните нивоа на вработеност ќе продолжат да се зголемуваат: Ова може да се гледа како крај на демографскиот пораст од „бејби-бум“ генерацијата, кога големото зголемување на работоспособното население го поттикна порастот. Од 2012 до 2017 година, сè поголемите стапки на вработеност ќе го неутрализираат проектираното намалување на работоспособното население предизвикано од „бејби-бум“ генерацијата што се пензионира. По 2018 година, трендот кон повисоки стапки на вработеност кај жените ќе заврши и, во отсуство на понатамошна пензиска реформа, стапката на вработеност кај постарите работници е проектирано да се

стабилизира. Откако се зголеми за околу 20 милиони од 2004 до 2017 година, вработеноста во текот на последниов период е проектирана да се намали за околу 30 милиони, што доведува до намалување од околу 9 милиони во текот на целиот временски период од 2004–2050. Гледано во целина, проекциите за работната сила посочуваат дека „прозорецот на можности“ на Европа брзо се затвора, а условите ќе бидат релативно поволни за реализирање на структурни реформи.

За ЕУ како целина, годишната просечна потенцијална стапка на пораст на БДП е проектирана да се намали од 2,4% во периодот 2004–2010 на само 1,2% од 2031 до 2050 година. За 10-те нови земји-членки (EY10), опаѓањето е многу понагло, делумно поради нивните помалку поволни демографски можности. Изворите на пораст драстично ќе се изменат. Вработеноста ќе даде позитивен придонес во порастот и во EY15 и во EY10 до 2010 година, но станува неутрална во текот на 2011–2030 година и потоа станува зна-

чително негативна. Со текот на времето, продуктивноста на работната сила ќе стане доминантен, а во некои земји и единствениот извор на пораст.

Значително проектирано зголемување на јавната потрошувачка

Заедно со намалувањето на потенцијалната стапка на пораст од БДП, стареењето на населението во ЕУ е проектирано, врз основа на тековните политики, да доведе до зголемување на јавното трошење во повеќето земји—членки до 2050 година, иако постојат големи разлики во земјите. За ЕУ како целина, трошењето поврзано со староста во основното сценарио е проектирано да се зголеми од 3 до 4 процентни поени од БДП од 2004 до 2050 година, што е еквивалент на 10% зголемување на големината на државниот сектор.

Најголем дел од проектираното зголемување на јавната потрошувачка ќе биде за пензии, здравствена заштита и долгорочна грижа. Потенцијалните заштеди од трансфери за невработеност и образование се релативно мали: спорно е дали во практика тие нема да се реализираат на образованието со оглед на притисоците на владите да се зголеми квалитетот на образованието и да се развијат стратегии за доживотно учење и обука за да се одржи продуктивноста во текот на подолгиот работен век.

Проектираната промена во јавната потрошувачка за пензии од 2004 до 2050 година се движи од намалување од 5,9 процентни поени од БДП во Полска до зголемување од 12,9 процентни поени од БДП во Кипар. Интересно е тоа што многу мало зголемување на пензиите е проектирано во Шведска и (на подолг рок) во Италија бидејќи нивните шеми нудат планирана стапка на принос поврзана со порастот во вкупните придонеси од плати, при што поединечните бенефиции се базирани на ефективните придонеси од работниот век. Релативно умерено зголемување (од 1,5 до 3,5 процентни поени од БДП) е проектирано во голем број други земји од ЕУ. Поголеми (над 5 процентни поени) зголемувања се проектирани за Белгија, Кипар, Чешката Република, Унгарија, Ирска, Луксембург, Португалија, Словенија и Шпанија. Проектираните намалувања во Естонија, Летонија и Полска, како и малите проектирани зголемувања во Литванија и Словачка произлегуваат делумно од пензиските реформи во текот на изминатите 10 години, вклучувајќи делумно пренасочување од јавни шеми на старосна пензија кон приватно финансирани шеми.

Во врска со здравствената заштита, ефектот само од стареењето на населението би го зголемил јавното трошење за околу 2 процентни поени од БДП до 2050 година. Но, демографските фактори, исто така, влијаат на трошењето. На пример, доколку животниот век еволуира во согласност со промените во

животниот век што е специфичен за одредена возраст, тогаш проектираното зголемување на трошењето на здравствената заштита што резултира од стареењето ќе се намали приближно за половина. Од друга страна, не постојат модели ниту за ефектите на технологијата ниту за можностите за побарувачка за поквалитетни здравствени услуги и сите проекции може значително да ги потценат идните притисоци врз трошењето што доаѓаат од овие извори.

Јавното трошење на долгорочната грижа е уште почувствително на стареењето на населението отколку тоа на здравствените стапки, бидејќи стапките на инвалидитет многу нагло се зголемуваат со возраста, особено кај оние на возраст од над 80 години. Стапката во ЕУ е проектирана да се зголеми нешто помалку од 1 процентен поен од БДП до 2050 година само поради стареењето на населението, но зголемувањето варира во разни земји од 0,1 процентен поен од БДП во Полска до 2,4 процентни поени во Шведска. Ова ги рефлектира големите разлики во пристапот во обезбедувањето и финансирањето на нормалната грижа. Земјите со многу мало проектирано зголемување во јавното трошење сега имаат ограничени системи на формална грижа во јавниот сектор. Со стареење на населението, може да се појави сè поголем јаз меѓу бројот на стари лица со инвалидитет на кои им треба грижа и обезбедувањето услуги на формална грижа. Овој притисок за поформална грижа поврзан со стареењето може да се влоши уште повеќе со намалената достапност на неформалната грижа во домот бидејќи сè повеќе жени учествуваат во пазарот на работна сила.

Како треба да се менуваат политиките?

Кои се главните импликации на овие економски и буџетски проекции? Би сакале да извлечеме шест главни заклучоци за тоа како треба да се адаптираат политиките на земјите—членки на ЕУ и исто така, како би можеле да се подобрат идните заеднички проекции на ниво на ЕУ.

Прво, проекциите ја поддржуваат сегашната тенденција на стратегијата на економската политика на ЕУ, како што е дефинирано во Лисабонската агенда (утврдена од Европскиот совет во Лисабон во 2000). Стратегијата се фокусира на политиките за зголемување на користењето на работната сила, со акцент на постарите работници и продолжувањето на работниот век, како и на мерките за зголемување на продуктивноста на работната сила. Меѓутоа, проекциите, исто така, ги истакнуваат опасностите од настанување јаз меѓу обврските за преземање реформа и конкретните активности. Освен тоа, „прозоречот на можности“, при кој вработувањето и демографските трендови остануваат поволни за реформа брзо се затвора.

Второ, се чини дека пензиските реформи се затвораат. Овој заклучок се базира на неодамнешното зголемување на стапките на вработеност кај постарите работници во голем број европски земји, плус споредба на неодамнешните пензиски проекции со оние од 2001 година, кои укажуваат на многу помали проектирани зголемувања во трошењето за пензии во земјите кои вовеле реформи, на пример, Австрија, Франција и Германија. Иако одредени реформи можеби не се доволни за справување со економските и буџетските последици од стареењето на населението, во последниве години е постигнат вистински напредок. Но, секогаш постои опасност од неуспех бидејќи владите се соочуваат со константен притисок да донесат посебни, поповолни пензиски планови или планови за предвремено пензионирање за групи со посебни интереси.

Трето, пензиските системи треба да бидат осмислени така што ќе бидат одржливи во однос на неизвесните економски и демографски случувања. Неодамнешните мерки во земјите како што се Франција, Германија, Италија и Шведска за поврзување на правото на пензија со идните промени во животниот век претставуваат интересен чекор во оваа насока и може да помогнат во спречувањето на потребата од чести реформи на пензиските системи. Кароне и други (2005) ја илустрираат динамичната природа на предизвикот од континуираното зголемување на животниот век: иако ЕПЦ и Европската комисија (2006) проектираат просечната возраст на излегување од пазарот на работната сила да се зголеми за една година до 2050 година, животниот век при пензионирање ќе се зголеми за три години. Оттаму, дури и врз основа на реформирани пензиски системи, потребни се дополнителни реформи за зголемување на просечната возраст на излегување од пазарот на работа сила за уште две години да се стабилизира учеството на животот на возрасните (над 15 години) поминат во пензија на нивото од 2004 година.

Четврто, стареењето носи уште посложени предизвици за политиките во областа на здравствената заштита и долгорочната грижа во споредба со пензиите, особено кога ќе се земат предвид ефектите од недемографските двигатели на трошењето, како што е инвестирањето во медицински истражувања и современи технологии и зголемувањето на побарувачката за најдобро лекување. Контролата на јавното трошење преку агрегатни мерки за контрола на трошоците (контрола на обемот, цените и платите, како и буџетските ограничувања) веројатно ќе остане клучен елемент на сеопфатните стратегии на здравствена заштита на земјите-членки: меѓутоа, нивната ефективност може да се намали со текот на времето. Гласачите стареат, со што оваа постара старосна

група станува изборна единица за поголемо трошење што тешко може да се одбие. Доставувачите може да го сменат своето однесување и доведуваат до ризик од настанување дисторзии што би можеле да доведат до неефикасност што чини многу. Мерките за подобрување на економичноста, создавање структури што ја мотивираат рационалната употреба на ресурсите и остварување ефективно управување со технолошкиот напредок се од клучно значење.

Петто, што е повеќе од методолошка природа, неизвесноста во демографските и буџетските проекции треба посистематски да се реши. Како и други организации што прават долгорочни проекции, ЕПЦ и Европската комисија се справуваат со неизвесноста преку детерминистички тестови на чувствителноста. Но, тие не даваат индикација на веројатноста од идни резултати или интервали на доверба базирани на минатите грешки во проекциите. И покрај недостатокот на консензус меѓу демографите и економистите за тоа како најдобро да се справат со неизвесноста (на пример, преку употреба на стохастички проекции), ова прашање ќе бара внимание во идните заеднички проекции.

На крајот, иако не е постигната целосна споредливост на податоците, долгорочните проекции во земјата може да дадат значаен инструмент за олеснување на водењето на тешките дебати околу политиките. Сепак, треба да се вложат напори во идните проекции за да се подобри споредливоста и транспарентноста. Во врска со споредливоста, треба да се посвети особено внимание на подобрувањето на основните податоци за миграциските текови и за трошењето за здравство и долгорочна грижа. Што се однесува до транспарентноста, може да има повеќе достапни информации за различните модели што ги користат националните органи за проектирање на трошењето за пензии.

* * * * *

Накусо, стареењето на населението ќе има големи последици за пазарите на работна сила на ЕУ, економскиот пораст и јавните финансии. Меѓутоа, стареењето не е цунами што ќе ги „поплави“ јавните финансии кога „бејби-бум“ генерацијата ќе почне да се пензионира. Тоа е бавен, во голема мера предвидлив процес, со кој, според тоа, може да се управува, под услов креаторите на политиките да дејствуваат ефикасно и навремено.

Giuseppe Carone and Declan Costello

*Превземено од:
Finance and Development, 2006*

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ул. „Даме Груев“ 14, 1000 Скопје,
Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Д-р Трајко Славески

**ЗАМЕНИК
ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК**

Доц. Д-р Никица Мојсоска Блажевски
nikica.mojsoska@finance.gov.mk

ЧЛЕНОВИ НА УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Снежана Делевска, М-р Мишо Николов
Анета Димовска

ПЕЧАТИ

Трио Графика, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Жана Шокаровска
Маја Петровска

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА ПУБЛИКАЦИЈА,
ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
1/2–2007